

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra německých a rakouských studií

**Vliv mezistranických sporů na podporu stran CDU a CSU
v německé veřejnosti v 19. volebním období (2017-2021)**

Diplomová práce

Autor práce: Jakub Fikejzl

Studijní program: Teritoriální studia / Německá a rakouská studia

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Lizcová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2. srpna 2022

Jakub Fikejzl v.r.

Bibliografický záznam

FIKEJZL, JAKUB, Vliv mezistranických sporů na podporu stran CDU a CSU v německé veřejnosti v 19. volebním období (2017-2021). Praha. 2022. 84s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra německých a rakouských studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Zuzana Lizcová, Ph.D.

Rozsah práce: 150 546 znaků

Abstrakt

Předložená práce se zabývá problematikou mezistranických konfliktů stran Křesťanskodemokratická unie (CDU) a Křesťanskosociální unie v Bavorsku (CSU) a jejich vnímání v německé veřejnosti. Obě tyto strany se řadí ke konzervativním lidovým stranám, postaveným na křesťanských hodnotách. Práce analyzuje skrze metodu interpretativní případové studie období, ve kterém mezi stranami vrcholily konflikty. Jedná se o vztah Horsta Seehofera s Angelou Merkelovou a jejich protichůdné názory na migrační politiku a situaci během boje o moc v Unii mezi Markusem Söderem a Arminem Laschetem. Časově je práce ohraničena po celé 19. volebním období, které trvalo mezi lety 2017–2021. Za pomoci průzkumů veřejného mínění a článků, popřípadě mediálních záznamů práce analyzuje nárůst či pokles zájmu veřejnosti o tyto strany a společenský diskurz spojený s těmito spory.

Abstract

This thesis deals with the issue of inter-party conflicts between the Christian Democratic Union (CDU) and the Christian Social Union in Bavaria (CSU) and their perception in the German public. Both parties are conservative popular parties based on Christian values. Through the method of an interpretive case study, the thesis analyses the period in which conflicts between the parties peaked. It concerns Horst Seehofer's relationship with Angela Merkel and their opposing views on migration policy and the situation during the power struggle in the Union between Markus Söder and Armin Laschet. The timeframe of the thesis is the entire 19th parliamentary term, which lasted between 2017 and 2021. Using opinion polls and articles, or media accounts, the thesis analyses the rise or fall of public interest in these parties and the social discourse associated with these disputes.

Klíčová slova

mezistranické konflikty, CDU a CSU, Spolkový sněm, migrační krize, kandidát na post kancléře, Volksparteien, předseda strany, průzkumy veřejného mínění

Keywords

inter-party disputes, CDU and CSU, Bundestag, migration crisis, Candidate for the post of Chancellor, Volksparteien, party leader, opinion poll

Title

The impact of inter-party disputes on the German public's support for the CDU and CSU in the 19th electoral term (2017-2021)

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své diplomové práce, PhDr. Zuzaně Lizcové, Ph.D. za cenné a odborné rady a vstřícný a ochotný přístup během psaní práce. Za nápomocné připomínky a podporu děkuji také vedoucím diplomových seminářů, PhDr. Miroslavovi Kunštátovi, Ph.D. a doc. PhDr. Otou Konrádovi, Ph.D. Za psychickou pomoc a podporu mé díky patří rodině a přátelům, jmenovitě především Mrg. Evě Koryntové a bc. Simoně Ježkové, BA. Dále děkuji své mamince Mgr. Iloně Fikejzlové, bratrovi bc. Janu Fikejzlovi a babičce Haně Malé.

Obsah

Úvod	7
1. Charakteristika a vývoj stran CDU a CSU	11
1.1. Křesťanskodemokratická Unie (CDU)	11
1.2. Křesťanskosociální Unie (CSU)	12
1.3. Vývoj konfliktů mezi stranami CDU a CSU	14
1.4. Německá politická kultura a stranická příslušnost	19
2. Vztahy stran CDU a CSU během 19. volebního období (2017-2021)	23
2.1. Přehled hlavních politických událostí v 19. volebním období	23
2.2. Migrační a azylová politika stran CDU a CSU	36
2.3. Boj o moc v Unii: Konflikt mezi Markusem Söderem a Arminem Laschetem	42
2.4. Prezentace sporů v německých médiích	51
3. Vliv konfliktů na podporu stran ve veřejnosti	53
3.1. Agentury a provádění průzkumů	53
3.2. Spolkový sněm v 19. volebním období (2017-2021)	55
3.3. Vyhodnocení průzkumů	60
Závěr	61
Použitá literatura	63

Úvod

Strany Křesťansko-demokratická Unie (CDU) a Křesťansko-sociální Unie (CSU) jsou dvě samostatné německé politické strany, které ve Spolkovém sněmu tvoří společný poslanecký klub – frakci CDU/CSU. Obě dvě strany na politické scéně zároveň často vystupují společně jako takzvaná Unie. Obě zároveň formují německou politiku již od založení Spolkové republiky Německo na konci 40. let. Strana CDU je zastoupena ve všech německých spolkových zemích vyjma Bavorska, kde naopak operuje CSU. Právě tato konstelace je jedním z unikátů německé politiky, kde je regionální strana zastoupena ve spolkové politice a má přímý vliv na rozhodnutí ve Spolkovém sněmu v rámci společné této frakce.

Následující diplomová práce zkoumá vztahy mezi těmito stranami v 19. volebním období, tedy mezi lety 2017 a 2021. Konkrétně pozoruje konflikty, ke kterým mezi těmito stranami došlo a které formovaly jejich vztahy. Důraz bude kladen na předsedy stran, kteří jsou jejich přímými reprezentanty a kteří mají na jejich vzájemných vztazích velký podíl. V tomto volebním období se jedná o Angelu Merkelovou (CDU), Horsta Seehofera (CSU), Annegret Kramp-Karrenbauerovou (CDU), Markuse Södera (CSU) a Armina Lascheta (CDU).

Cílem práce je popsat a analyzovat vztahy mezi stranami CDU a CSU a prozkoumat, jak se mezistranické konflikty promítly do veřejného diskurzu a jaký měly vliv na podporu těchto stran v německé veřejnosti. Zaměřuje se konkrétně na dva konflikty mezi těmito stranami, které probíhaly právě v tomto volebním období.

Text odpovídá na následující výzkumnou otázku: *Jak konkrétně ovlivnily konflikty mezi stranami CDU a CSU jejich vnímání v německé veřejnosti?* Vychází z několika hypotéz, které jsou následně potvrzeny či vyvráceny. První hypotéza se zaměřuje na medializaci případů: *„Ze stran médií došlo k výrazné dramatizaci námi sledovaných případů, čímž preference Unie výrazně poškodily.“* Další dvě hypotézy budou sledovat průzkumy veřejného mínění. Druhá hypotéza zní: *„Konflikty ovlivnily strany CDU a CSU v krátkodobém měřítku, v tom dlouhodobém však strany nepoškodily.“* Pozorování konfliktů a vývoje popularity stran z krátkodobého i dlouhodobého hlediska je pro práci stěžejní, protože mohou potvrdit závažnost těchto sporů v závislosti na reakci veřejnosti. Také je možné na jejich základě pozorovat, jaké reakce strany v návaznosti na průzkumy veřejného mínění vyvozují. Třetí hypotéza se věnuje přímo vztahu mezi spory a upevněním směřování stran: *„Spory stranám mohly pomoci formovat a upevnit jejich politiku.“* Sledované období poukazuje na to, že obě strany byly ve fázi, kdy potřebovaly ideologické ukotvení, a právě proto by tyto konflikty měly hypoteticky

nastavit a ustálit směr politiky, i za cenu poklesu voličů. Všechny tyto hypotézy jsou zkoumány v návaznosti na sledované případy a jsou rozebrány v náležitých kapitolách.

Práce je interpretativní případovou studií. Cílem případové studie je podrobná analýza a rozbor jednoho nebo více případů, které byly zvoleny jako objekt výzkumu.¹ Tato práce pracuje konkrétně s případy konfliktů mezi stranami CDU a CSU, které se odehrály v 19. volebním období SRN. Interpretativní studie definuje příběh, který je založený na pojmech a empirii. Pojmy jsou v případech této práce definovány jako stranický systém, mezistranické vztahy a politické konflikty. Empirický materiál z pravidla vychází ze tří okruhů zdrojů. Jsou jimi primární dokumenty, které zachycují zkoumané události, kam spadá zpravodajství, články, projevy, prohlášení a další. Dále se jedná o rozhovory s účastníky a v neposlední řadě hrají ve zkoumání empirického materiálu roli sekundární zdroje, které pozorované události analyzují – zde se jedná především o odborné články a knihy. Práce s pojmy a práce s empirickými zdroji probíhají současně a navzájem se doplňují.²

Předmětem práce je pozorování mezistranických (a v menší míře i vnitrostranických) sporů. Práce vychází z předpokladu, že se ve zkoumaném období polarizace uvnitř frakce CDU/CSU zvýšila.³ Na počátku roku 2018 se v Unii začaly tvořit nové konzervativní proudy právě proto, aby zpochybnilы vedení kancléřky Merkelové v rámci její migrační politiky.⁴ To však mělo za následek propad popularity v rámci celé Unie. Ačkoliv spolu strany CDU a CSU působí ve společné frakci, „sesterská“ CSU byla během migrační krize často vnímána jako strana opoziční⁵, což také mohlo formovat názor veřejnosti na konflikty mezi zmíněnými stranami.

Práce je rozčleněna do tří kapitol. První kapitola práce představí obě zkoumané strany jednotlivě, aby bylo později možné pozorovat jejich vzájemné vztahy a aby se odlišila jejich stranická politika od spolkové politiky společné frakce CDU/CSU. Dále bude nastíněn vývoj konfliktů mezi stranami CDU a CSU v historii, který ukáže, že konflikty mezi těmito stranami jsou staré jako ony samotné. Na závěr této kapitoly bude představena německá politická kultura a role pozorovaných stran v tomto odvětví.

¹ Vít Beneš a Petr Drulák, *Metodologie výzkumu politiky* (Praha: SLON, 2020), 37-64.

² *ibid.*

³ Andrea Ceron, *Leaders, Factions and the Game of Intra-Party Politics* (New York: Routledge, 2019), 492-541.

⁴ *ibid.*

⁵ Isabelle Hertner, „Germany as ‘a country of integration’? The CDU/CSU’s policies and discourses on immigration during Angela Merkel’s Chancellorship“, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 48, č 2 (2022), 461-481.

Druhá kapitola práce představí hlavní politické události 19. volebního období, které je v práci zkoumáno, a dále se zaměří již na dva stěžejní konflikty mezi stranami CDU a CSU. Prvním z těchto pozorovaných sporů je vyvrcholení sporu při tzv. migrační krizi mezi předsedkyní CDU a kancléřkou Angelou Merkelovou s předsedou CSU a ministerským předsedou spolkové země Bavorsko, od roku 2018 spolkovým ministrem vnitra, Horstem Seehoferem. Tento spor byl dlouhodobý a trval již od začátku krize v roce 2015. Proto budou i okolnosti tohoto sporu v samostatné podkapitole podrobněji rozebrány.

Druhým případem, který bude představen, je nejasnost ohledně kancléřského kandidáta v roce 2021 a později nazvaný mocenský boj v Unii. Tento konflikt vyvrcholil především z důsledku slabé pozice předsedy CDU Armina Lascheta, který byl do své pozice zvolen v lednu 2021. Navázal tím na období, kdy stála strana CDU téměř rok bez předsedy, zatímco se předsedovi CSU Markusu Söderovi za pomoci velké mediální pozornosti podařilo dobýt oblibu se strany veřejnosti, která byla podstatně větší než popularita Armina Lascheta.⁶ Markus Söder se chtěl ucházet o post kandidáta na kancléře za celou Unii, představenstvo CDU bylo však proti. Tyto kapitoly obsahují nejen deskriptivní popis těchto sporů, udávají nicméně taktéž způsob, kterým byly tyto konflikty prezentovány v německých předních médiích. Následně je tato prezentace blíže analyzována v následující podkapitole, přičemž práce odpovídá na svou první hypotézu.

Dále se práce zabývá vlivem těchto konfliktů na podporu stran ze strany veřejnosti. Vychází při tom průzkumů DeutschlandTREND agentury Infratest dimap. Nejdříve objasňuje celkovou relevanci těchto průzkumů a způsoby, jakým jsou prováděny. Následně představuje průzkumy veřejného mínění uvádějící nálady společnosti včetně podpory zkoumaných stran prováděné během 19. volebního období a zasazuje je do kontextu zkoumaných dvou sporů. Tyto průzkumy následně hodnotí, čímž odpovídá na druhou a třetí hypotézu.

Práce čerpá z odborných článků, které se zabývají zkoumanými stranami. Zde lze vyzdvihnout například texty o programovém uspořádání stran ve stranickém systému či o pozici stran a jejich roli v politické kultuře Německa, popřípadě Bavorska. Dále práce využívá zdroje z publikací o stranách, zejména od autorů Andrease Kießlinga, Andrease Röddera, Alfa Mintzela, Norberta Lammerta či Gerharda Hoppa. Pro doplnění souvislostí a kontextu mezi událostmi či ve vývoji stran jsou využity zdroje ze Spolkové ústředí pro politické vzdělávání

⁶ „ARD-DeutschlandTREND April 2021“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 1.04.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-2579.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

(Bundeszentrale für politische Bildung) a z Historického lexikonu Bavorska (Historisches Lexikon Bayerns).

Předmětem pozorování médií jsou především články etablovaných německých médií, které se na celospolkové úrovni řadí k těm nejčtenějším.⁷ Konkrétně jsou vybrány média *Der Spiegel*, *Die Zeit*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *die Welt*, *Süddeutsche Zeitung* a *Bildzeitung*. Články jsou používány jak v tištěné, tak v digitální, online verzi.

Nejčastěji jsou citovány články autora biografie Markuse Södera a literatury o CSU Romana Deiningera, který přispívá do *Süddeutsche Zeitung*. Komplexnímu dění v Unii se dlouhodobě věnuje také publicista a novinář, přispívající do deníku *Die Zeit*, Robin Alexander. Mezi jeho publikace patří i kniha *Die Getriebenen*, která se věnuje tzv. migrační krizi v roce 2015 a rekonstruuje politická rozhodnutí, která byla během této krize učiněna. Podobným stylem rekonstruuje jeho kniha *Machtverfall* problémy v Unii především v nejnovějším dění v roce 2021. Alexanderovy a Deiningerovy a Friedovy články poskytnou dodatečný přehled o zkoumané problematice.

U oficiálních prohlášení a tiskových konferencí práce čerpá z primárních zdrojů, tedy videí či prepisů projevů. V případech, kde to není možné, jsou uváděny jako zdroje články, které tyto události citují. U nich byla nicméně pravdivost informací náležitě kontrolována.

⁷ Mediennutzung in Deutschland (Hamburg: Statista, 2021).

1. Charakteristika a vývoj stran CDU a CSU

Strany CDU a CSU jsou na spolkové úrovni zastoupeny ve společné frakci CDU/CSU. V debatách ve spolkovém sněmu není zpravidla rozlišováno, zda je dotyčný poslanec členem jedné ze zmíněných stran, za jeho jménem je vždy uvedena příslušnost frakce CDU/CSU. Tento způsob veřejné prezentace Unie vytváří dojem určité rovnováhy mezi oběma stranami, přestože je bavorská CSU poměrově menší a operuje pouze na území spolkové země Bavorsko. V 19. volebním období získalo ve Spolkovém sněmu mandát 200 poslanců ze strany CDU a 46 z CSU.

1.1. Křesťanskodemokratická Unie (CDU)

Za den založení Křesťanskodemokratické unie je považován 26. červen 1945. Tehdy v Berlíně podepsalo 35 žen a mužů – konzervativců, liberálů, odborářů a akademiků – výzvu k založení nové křesťanské lidové strany. Skrze zkušenosti z Výmarské republiky⁸ a ze závěrečné fáze Hitlerova režimu sílilo poznání, že křesťansky orientovaná strana musí být nadkonfesní.⁹ Ještě v prosinci téhož roku se konal sraz sdružení křesťansko-demokratických skupin, avšak bez účasti Bavorska a tamějších sdružení těchto skupin. Právě na tomto sjezdu se ustanovil pojem Unie, který se začal užívat plošně.¹⁰

K finálnímu sjednocení těchto skupin a spolků došlo až 20. října 1950, kdy se konal první spolkový celostranický sjezd CDU. Při něm byl skrze 286 delegátů potvrzen statut CDU jako strany a byl zvolen její první předseda Konrad Adenauer, který se stal po prvních volbách v nově vzniklé Spolkové republice Německo kancléřem. Strana byla vždy schopna generovat velké osobnosti, které přitahovaly masy voličů.¹¹ Vedle Adenauera byla velmi známá osobnost spolkového ministra hospodářství a pozdějšího kancléře Ludwiga Erharda, pro kterého se vžilo označení *otec německého hospodářského zázraku*. Dále stranu CDU reprezentoval Helmut Kohl, který je v historii považován za *kancléře sjednotitele*. V nejnovější historii strany reprezentovala CDU Angela Merkelová, která byla od roku 2005 do roku 2021 kancléřkou.

⁸ Katolicky orientovaná strana Zentrum, která byla jednou z největších stran ve Výmarské republice, platila kvůli svému katolickému vyhranění jako přežitá, a proto bylo důležité, aby se do nově vznikající strany mohli hlásit spolu s katolíky také protestanti.

⁹ Andreas Rödder, „Die Rolle der CDU in der deutschen Geschichte“ In Norbert Lammert, Christlich-Demokratische Union: Beiträge und Positionen zur Geschichte der CDU (München: Siedler Verlag, 2020) 633-657.

¹⁰ „Geschichte der CDU: 1945-1949: Gründungsphase der CDU“, *webové stránky KAS*, <https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/gruendungsphase-der-cdu-1945-1949-> (poslední přístup 1. srpna 2022).

¹¹ Arijana Neumann, „The Federal Character of CDU“, *German Politics* 22, 1–2 (2013), 134–150.

Poté, co roku 2018 rezignovala z funkce předsedkyně strany, nastalo pro celou Unii turbulentní období. Vzhledem k jejímu šestnáctiletému působení v čele nejsilnější německé parlamentní strany, během které Německo provedla nejen tzv. uprchlickou krizí, nýbrž i krizí eurozóny, a nakonec stále jako kancléřka prvními vlnami koronaviru, a vzhledem k jakési symbolice, kterou neslo její jméno, se stalo pro každého nového kandidáta na post kancléře i na post předsedy těžké dostát představám voličům CDU. Její post předsedkyně CDU roku 2018 převzala Annegret Kramp-Karrenbauerová, která se zároveň ujala úřadu ministryně obrany. Vzhledem k její slabé stranické podpoře však ve funkci zůstala pouze do začátku roku 2020 a o necelý rok později její post převzal Armin Laschet, který stranu vedl do voleb do Spolkového sněmu, které se konaly v září 2021.¹²

Již od jejího založení se strana CDU snaží vyvažovat konflikt zájmů mezi dělníky, resp. zaměstnanci a zaměstnavateli. Dnes vnitrostranickou diskusí formuje spor mezi liberálním a konzervativním křídlem strany a vztah k sociálním otázkám. Dále se strana zaměřuje na výhody a nevýhody minimální mzdy, podporu zelené energie v protikladu k energii jaderné, vzdělávání, migrační a azylovou politiku či rodinnou a politiku zrovnoprávnění žen.¹³ Oproti své „sesterské straně“ CSU vystupuje CDU značně liberálněji, a to v sociální, právní i hospodářské politice. Na spolkové úrovni se však CDU za kancléřství Merkelové posunula do středu.¹⁴ Základnu CDU tvoří široká škála voličů, zejména však starší generace a senioři, praktikující křesťané, zemědělci, živnostníci, státní zaměstnanci a dělníci.¹⁵

1.2. Křesťanskosociální Unie (CSU)

Vývoj Křesťanskosociální unie byl spjatý s poválečnou situací v Bavorsku a s bohatou historií této země. Stejně jako její nepřímá předchůdkyně Bavorská lidová strana (BVP) trvala i CSU na zastoupení bavorských zájmů v celoněmecké politice. V říjnu roku 1945 došlo ke spojení místních sdružení a tím byla strana založena. Během doby, kdy stále probíhalo slučování spolků CDU v západních okupačních zónách, byla CSU již dlouho etablovaná a také velmi úspěšná. Proto její reprezentanti neviděli ve sjednocení s CDU smysl. Také se kvůli tomu

¹² Franck Decker, „Etappen der Parteigeschichte der CDU“, *Bundeszentrale für politische Bildung*, 15.02.2021, <https://www.bpb.de/themen/parteien/parteien-in-deutschland/cdu/42060/etappen-der-parteigeschichte-der-cdu/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹³ Arijana Neumann, „The Federal Character of CDU“, *German Politics* 22, 1–2(2013), 134–150.

¹⁴ Sarah Elise Wiliarty, „The State of the CDU.“, *German Politics* 27, 1 (2018), 113–118.

¹⁵ Frank Decker, „Wahlergebnisse und Wählerschaft der CDU“, *Bundeszentrale für Politische Bildung*, 15.02.2021, <https://www.bpb.de/themen/parteien/parteien-in-deutschland/cdu/42068/wahlergebnisse-und-waehlerschaft-der-cdu/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

rozhodli nespojit se s ostatními zemskými sdruženími CDU a ponechat si své specifické postavení, které má dodnes.

Od vzniku Spolkové republiky Německo profitovala CSU do značné míry ze své institucionální a politické dvojrole jako nezávislé bavorské zemské strany se zvláštním statutem spolkového charakteru. Ten se projevil zejména v institucionalizaci CSU v německém Spolkovém sněmu. Od roku 1949 patřilo k základním parlamentním a organizačním principům strany CSU, že se nepovažovala za neoddělitelnou součást parlamentní skupiny CDU/CSU, ale za samostatnou parlamentní reprezentaci Bavorska v Bonnu. Sebe sama vnímala CSU jako stranu, která se může vymezit v základních programových otázkách a v politickém kurzu. V 60. a 70. letech strany CDU a CSU mezi sebou v takzvané *kooperativní konkurenci* diskutovaly témata především zahraniční, bezpečnostní a hospodářské politiky.¹⁶

Již od počátku své existence si vedení CSU vyhradilo právo na začátku každého volebního období samostatně rozhodovat o pokračování své práce v parlamentní frakci CDU/CSU. Podmínkou však zůstalo přísné dodržování územního kartelu, podle něhož si CDU a CSU nesměly v žádné spolkové zemi konkurovat. Tento územní kartel však nebyl až do roku 1976 potvrzen a teprve v dohodě z prosince téhož roku byl smluvně stanoven.

Po znovusjednocení se od roku 1990/91 pozice CSU velmi změnila. S rozšířením CDU do nových spolkových zemí ztratila CSU na váze a její vliv se poměrně zmenšil. Tak tomu bylo nejenom ve Spolkovém sněmu, ale také ve Spolkové radě a Spolkovém shromáždění.¹⁷ I přesto si ale strana CSU dokázala svoji pozici a své zvláštní postavení v německé politice udržet.

Členové CSU byli velmi výrazní jak v bavorském, tak i v celoněmeckém měřítku. Prvním významnou poválečnou osobností CSU byl Hanns Seidel, který se jako předseda strany zasadil o přeměnu Bavorska ze zemědělského na průmyslový stát. Další symbolickou osobností CSU je osobnost Franze Josefa Stauße, který se v roce 1980 stal úplně prvním kandidátem na post kancléře Unie ze strany CSU. Volby sice vyhrál, vzhledem k neschopnosti sestavit vládu však frakce CDU/CSU odešla do opozice. V roce 2002 kandidoval na tento post i Edmund Stoiber jako druhý politik CSU, volby však prohrál. V nejnovějším vývoji strany byla výrazná pozice Horsta Seehofera, který v roce 2015 tvrdě kritizoval politiku kancléřky Angely Merkelové. Seehofer po konci 19. legislativní periody v roce 2021 odešel ze spolkové i zemské

¹⁶ Alf Mintzel a Geist von Kreuth, *Historisches Lexikon Bayerns*, 05.11.2012, https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Geist_von_Kreuth (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁷ Franck Decker, „Etappen der Parteigeschichte der CSU“, *Bundeszentrale für politische Bildung*, 10.09.2020, <https://www.bpb.de/themen/parteien/parteien-in-deutschland/csu/42172/etappen-der-parteigeschichte-der-csu/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

politiky. Již před jeho odchodem ho ve funkci ministerského předsedy Bavorska i předsedy CSU nahradil Markus Söder.

1.3. Vývoj konfliktů mezi stranami CDU a CSU

V historii obou stran panovalo vždy určité napětí, které ovlivňovalo jejich společné fungování. Toto napětí bylo způsobeno převážně postavením stran, které bylo nerovnoměrné. Vzhledem k hegemonii CDU ve společné frakci si CDU zajistila obvyklé přednostní právo přístupu ke kandidatuře na kancléře, které bylo zřídka narušeno. Naopak strana CSU byla kritizována za to, že chce prosazovat především bavorské zájmy na úrovni spolkové politiky a díky svému postavení ve společné frakci CDU/CSU k tomu dostává mnohem větší možnost prosadit svá témata než jakákoliv jiná strana, která je zastoupena pouze v jediné spolkové zemi.

Přesto se však obě strany opírají o společný křesťanskodemokratický základ a mírný nesoulad mezi jejich směřováním se v některých ohledech doplňuje. Stejně jako se konzervativní kruhy v CDU opíraly a stále opírají o CSU, byli a jsou liberálové z CSU vděční křesťanským demokratům.¹⁸

Jedním z nejvýznamnějších politiků strany byl Franz Josef Strauß, který CSU předsedal mezi lety 1961-1988. Ten svým vyhraněným přístupem poukázal na rozdílné směřování obou stran. Strana CSU byla již od svého založení více konzervativní, a tak byla reprezentována i více napravo od strany CDU v levo-pravicovém politickém rozložení. Právě Strauß využíval již zmíněného postavení CSU ve spolkové politice, a i při svých vystoupeních dbal na rozlišení obou stran.¹⁹

V roce 1969 ve volbách do Spolkového sněmu vyhrála Německá strana sociální demokracie (SPD), která vytvořila sociálně-liberální koalici, ve které vládla se Svobodnou demokratickou stranou (FDP). Pro Unii to byl první moment, kdy se po dvaceti letech dostala do role opozice. Již v roce 1972 po druhých prohraných volbách do Spolkového sněmu konflikt mezi stranami sílil, kdy své větší sesterské straně CSU vyčítala, že se nesnaží vládnímu sociálně-liberálnímu uskupení dostatečně vymezovat a že se pouze přizpůsobuje jeho politice a nevytváří mu reálnou protiváhu. Kvůli neshodě na spolupráci v opozici nastala i možnost, že

¹⁸ Philipp Gassert, „Streiten wie zu Strauß' Zeiten“, *Zeit Online*, 3.07.2018, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-07/cdu-csu-streit-geschichte-franz-josef-strauss/seite-2> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁹ Jochen Staadt, „Vom Feind zum Freund: Die Stasi und Franz Josef Strauß“, *Bundeszentrale für Politische Bildung*, 12.04.2016, <https://www.bpb.de/themen/deutsche-teilung/stasi/224670/vom-feind-zum-freund-die-stasi-und-franz-josef-strauss/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

se parlamentní frakce CDU/CSU rozdělí. Tehdejší předseda poslaneckého klubu CSU Richard Stücklen například v tomto kontextu prohlásil: „Spojení dvou na sobě právně nezávislých stran do jedné parlamentní skupiny je skutečně něco neobvyklého. Společné základy ani vůle spolupracovat co nejlépe však neznamenají, že by k tomu byla parlamentní frakce povinná. Lze si představit i jiné formy organizace, které mohou zajistit optimální společnou práci. Za určitých okolností může být organizační oddělení společné věci dokonce užitečnější než zachování jednoty.“²⁰ Tento proslov poukazuje na to, že i u vysokých představitelů Unie bylo spojení zpochybňováno.

Nesoulad mezi politiky CDU a CSU je zjevný i z diskuze ohledně možných kandidátů na kancléře z roku 1975. Z CDU tuto ambici zastával její předseda Helmut Kohl. „Chci být kancléřem,“ prohlásil již v tomto roce. Co si však o Kohlových kancléřských ambicích myslel předseda CSU Strauß vyšlo najevo při jeho slavném projevu ve Wienerwaldu v roce 1976: „Je naprosto neschopný. Chybí mu charakterové, intelektuální a politické předpoklady. Chybí mu k tomu všechno.“

V pozdních sedmdesátých letech byly strany kvůli své již poměrně dlouhé roli v opozici v krizi. Výhledy na možný návrat do vládní politiky byly problematické. Přestože v opozici dokázaly navýšit svůj počet členů o více než dvojnásobek²¹, nebylo jisté, zda ve volbách v roce 1980 docílí dostatek hlasů pro vládnutí v absolutní většině či s koaličním partnerem.²²

V roce 1976 dosáhla CSU největšího úspěchu ve své historii a vůči CDU se jí podařilo ukázat svůj potenciál.²³ V těchto volbách se CSU v Bavorsku podařilo získat 60,0 % hlasů, čímž se podílela 10,6 % na celkovém výsledku Unie, který byl 48,6 % voličských hlasů.

Kvůli neshodám ohledně směřování společné politiky hrozil Franz Josef Strauß tím, že stranu CSU etabluje na spolkové úrovni tak, aby straně CDU vznikla pravicovější konkurence.²⁴ V listopadu roku 1976 bylo v Kreuthu při vrcholném zasedání CSU dokonce rozhodnuto, že se strana oddělí od její společné frakce s CDU a od 8. Spolkového sněmu po volbách v roce 1980 bude vystupovat samostatně.²⁵ Důvodem pro toto rozhodnutí byl výsledek a důsledky voleb do 7. Spolkového sněmu 3. října 1976.

²⁰ Mintzel a Kreuth, *Historisches Lexikon Bayerns*.

²¹ Oskar Niedermayer, „Mitgliederentwicklung der Parteien“, *Bundeszentrale für Politische Bildung*, 18.09.2020, <https://www.bpb.de/themen/parteien/parteien-in-deutschland/zahlen-und-fakten/138672/mitgliederentwicklung-der-parteien/> (poslední přístup 3.7.2022). (poslední přístup 1.srpna 2022).

²² Richter, „Kanzlerkandidatur von Franz Josef Strauß, 1980“, *Historisches Lexikon Bayerns*.

²³ Mintzel a Kreuth, *Historisches Lexikon Bayerns*.

²⁴ Richter, „Kanzlerkandidatur von Franz Josef Strauß, 1980“, *Historisches Lexikon Bayerns*.

²⁵ Mintzel a Kreuth, *Historisches Lexikon Bayerns*.

Záměrem tohoto aktu bylo vytvoření čtvrté samostatné strany na spolkové úrovni a oslabení silně pravicové Národnědemokratické strany Německa (NPD)²⁶. Především však bylo důležité poukázat na roli CSU ve společné frakci a získat větší možnost pro prosazení jejich vlastních zájmů a rozšíření vlivu ve Spolkovém sněmu.²⁷

Franz Josef Strauß tehdy však špatně odhadl náladu ve své straně. V Bavorsku vyvolalo rozhodnutí o rozdělení nelibost a odpor, zejména mezi franskou a švábskou základnou CSU, protože se obávaly, že založení sdružení CDU v Bavorsku by mohlo vážně poškodit bavorskou pozici i vládní stranu v bavorském Zemském sněmu.

V jednom ze svých projevů Strauß urazil osobně urazil šéfa CDU Helmuta Kohla, kdy prohlásil: „On [Kohl] je naprosto neschopný. Chybí mu charakter, intelektuální a politické předpoklady. Chybí mu naprosto všechno.“²⁸ Strana CDU reagovala na rozhodnutí o rozdělení ultimátem, ve kterém požadovala, aby vedení CSU obnovilo parlamentní společenství do dne konání ustavující schůze zasedání 8. Spolkového sněmu, jinak by se CDU cítila nucena založit v Bavorsku regionální sdružení CDU. Jako reakce na toto ultimátum začalo vedení CSU ustupovat. Později se konaly další diskuze mezi stranami, které rozhodly o narovnání vztahů mezi stranami.

Ve výsledku se jednalo pouze o necelé tři týdny, kdy byla společná parlamentární skupina stran vypovězena. V prosinci roku 1976 se vyjednávací komise obou stran dohodly na pokračování frakce CDU/CSU na základě nových ujednání. Rozsáhlé písemné dohody stanovily nové postupy řešení konfliktů v duchu politické parity obou stran, k níž CSU vyzývala již v roce 1972. Smluvními ujednáními CSU upevnila svou institucionální dvojroli nezávislé zemské strany se statutem spolkového charakteru a posílila svůj vliv jako zemská strana ve frakčním uskupení CDU/CSU. Zároveň tyto dohody připravily půdu pro Straußovu kandidaturu na kancléře ve volební kampani do Spolkového sněmu v roce 1980.

K dalšímu rozdělení spolkové frakce CDU/CSU již v její historii nedošlo. V Historickém lexikonu Bavorska je vývoj jednoty stran popsán následovně: „Strany CDU a CSU se naučily, že největších organizačních, mocensko-politických a obsahově-politických výhod pro obě strany mohou dosáhnout pouze ve společné parlamentní frakci.“²⁹

²⁶ Philipp Gassert, „Streiten wie zu Strauß' Zeiten“, *Zeit Online*, 3.07.2018, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-07/cdu-csu-streit-geschichte-franz-josef-strauss/seite-2> (poslední přístup 1. srpna 2022).

²⁷ Mintzel a Kreuth, *Historisches Lexikon Bayerns*.

²⁸ „Kohl ist total unfähig zum Kanzler“, *Spiegel Politik*, 28.11.1976, <https://www.spiegel.de/politik/kohl-ist-total-unfaehig-zum-kanzler-a-9aee7f49-0002-0001-0000-000041124834> (poslední přístup 1. srpna 2022).

²⁹ Mintzel a Kreuth, *Historisches Lexikon Bayerns*.

V historii fungování Unie se konaly dvě volební klání do Spolkového sněmu, při kterých byli nominováni kandidáti z bavorské CSU. Ten první byl v roce 1980 právě Franz Josef Strauß. Jeho kandidatura na post kancléře byla mimořádně pozoruhodná v tom, že se dokázal prosadit vůči sesterské straně CDU. Ve svých ministerských pozicích ve spolkové vládě na sebe dokázal obrátit pozornost pomocí velmi dobrých rétorických schopností. Nejenom díky tomu se mu podařilo zajistit podporu u mnohých vlivných členů CDU. Tehdy proběhlo hlasování společné frakce CDU/CSU, která měla rozhodnout o kandidatuře Strauße za CSU či ministerského prezidenta Dolního Saska Ernsta Albrechta za CDU. Tomu právě scházela větší vliv ve své vlastní straně, a proto byl nakonec výsledkem hlasování 135 z celkového počtu 237 hlasů pro Strauße. Díky této většině se stal Strauß oficiálně prvním kandidátem na post spolkového kancléře za CSU.

Kandidatura politika CSU na post kancléře byla považována za velmi výjimečnou, protože úspěch bavorského politika na vrcholné politické úrovni tehdy nebyl příliš pravděpodobný. Již v roce 1972 vznikly ve větších městech Bavorska skupiny *Komitee Anti-Strauß* (Výbor Anti-Strauß), které s jeho konzervativní politikou nesouhlasily. Právě tyto skupiny se rozrostly i mimo Bavorsko a při jeho kancléřské kandidatuře vytvořily kampaň *Stoppt Strauß* (zastavte Strauße). Faktem zůstávalo, že Strauß byl mimo Bavorsko, převážně na severu Německa velmi málo oblíbený a jeho osobnost vyvolávala častokrát negativní reakce, což ovlivnilo i výsledek voleb.³⁰

Ten byl sice velmi dobrý, CDU dosáhla 44,5 %³¹, na většinu proti SPD a FDP to nicméně nestačilo. CDU/CSU se nepodařilo sestavit vládu, a tak zůstala v opozici. Po volbách do Spolkového sněmu zůstal Franz Josef Strauß bavorským ministerským předsedou a předsedou CSU. V rámci CDU se později dokázal prosadit Helmut Kohl, který po úspěšném konstruktivním hlasování o nedůvěře v roce 1982 a předčasných nových volbách v roce 1983 vytvořil spolkovou vládu CDU/CSU s FDP.

Druhý případ kandidatury na post kancléře z řad strany CSU byla kandidatura Edmunda Stoibera v roce 2002. Tehdy neměla předsedkyně CDU Angela Merkelová ve své vlastní straně příliš silnou pozici a velké množství osobností CDU v čele s hesenským ministerským předsedou Rolandem Kochem, Jörgem Schönbohem a také i s tehdejší šéfem Frakce CDU/CSU Friedrichem Merzem stálo spíše za předsedou bavorské CSU, Edmundem Stoiberem.

³⁰ Richter, „Kanzlerkandidatur von Franz Josef Strauß, 1980“, *Historisches Lexikon Bayerns*.

³¹ „BUNDESTAGSWAHL 1980“, *internetové stránky Tagesschau.de*, <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/1980-10-05-BT-DE/index.shtml> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Právě proto se rozhodla jet do Wolfratshausenu poblíž Bad Tölzu v Bavorsku, kde se se Stoiberem sama sešla na snídani, a při té příležitosti mu oznámila, že mu přenechává kancléřskou kandidaturu. Toho dne se konala v Magdeburgu výroční zahajovací schůze vedení CDU, při které se se podporovatelé Stoibera dohodli na obstrukcích, kdyby Angela Merkelová i nadále trvala na své vlastní kandidatuře. K jejich vlastnímu překvapení tam Merkelová přijela a oznámila, že byla ráno ve Wolfratshausenu a dohodla se se Stoiberem na jeho kandidatuře.³² Unie šla tehdy do volebního klání s kandidátem CSU, který však nedokázal získat více procent voličů než obhájce postu kancléře SPD Gerhard Schröder.

³² Stefan Braun, Andreas Glas a Robert Rossmann, „Duell um die Macht“, Der Spiegel, 13. března 2021.

1.4. Německá politická kultura a stranická příslušnost

CDU/CSU je v německém stranickém systému dominantním uskupením již od samotného roku 1949. Zároveň její moc v posledních třech desetiletích v důsledku procesu fragmentace stranického systému ještě posílila. Německé politicko-ekonomické uspořádání zůstává v podstatě „křesťanskodemokratické“ a normy zakotvené v německé stranické politice působí ve její prospěch. Ochota a schopnost CDU/CSU manipulovat s parametry politické praxe dále posílila její strategickou pozici, nicméně její adaptační vlastnosti mohly její křesťansko-demokratickou identitu paradoxně otupit. Bez ohledu na to, že německá „křesťanská demokracie“ jako svébytná politická ideologie upadá, zůstávají strany Unie i nadále respektuhodnými politickými konkurenty, zejména vzhledem k absenci etablované politické síly na populistickém pravém křídle stranického systému.³³

Strana CDU byla ve Spolkové republice Německo od svého založení vyjma 20 let v roli vládnoucí strany, a tím z velké části dovedla formovat německou politiku. Podobně je tomu tak u CSU v Bavorsku. Od roku 1957 je strana na zemské úrovni nepřetržitě ve vládní roli, některé volební období docílila i většiny hlasů a vládla bez koaličního partnera. Právě tato fakta i již představený vývoj stran poukazuje na to, že strany jsou bezesporu součástí německé politické kultury.³⁴

První vědecká definice politické kultury byla popsána sociology Gabrielem Almondem a Sydney Verba. Politickou kulturu popisují jako subjektivní rozměr politiky, který zahrnuje politické orientace, postoje a hodnoty obyvatelstva.³⁵ Právě ty mohou být pozorovány skrze stranické preference či základní morální přesvědčení. Politickou kulturu charakterizuje zvláště politický styl nebo morální způsob zacházení s politickou mocí.³⁶ Pro základ výzkumu v tomto odvětví je důležité zmapování, popis a analýza politické reality. Jedním z nástrojů, který je používán pro výzkum politické kultury, je práce s průzkumy veřejného mínění či pozorování vývoje stranické příslušnosti.³⁷

³³ Charles Lees, „Christian Democracy is Dead; Long Live the Union Parties: Explaining CDU/CSU Dominance within the German Party System“, *German Politics* 22, číslo 1-2 (2013), 64-81.

³⁴ Andreas Kießling, *Die CSU: Machterhalt und Machterneuerung* (Wiesbaden: Springer Verlag für Sozialwissenschaften, 2004), 56-65.

³⁵ Gabriel Almond a Sidney Verba, *The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations* (Newbury: Sage, 1963), 12-26.

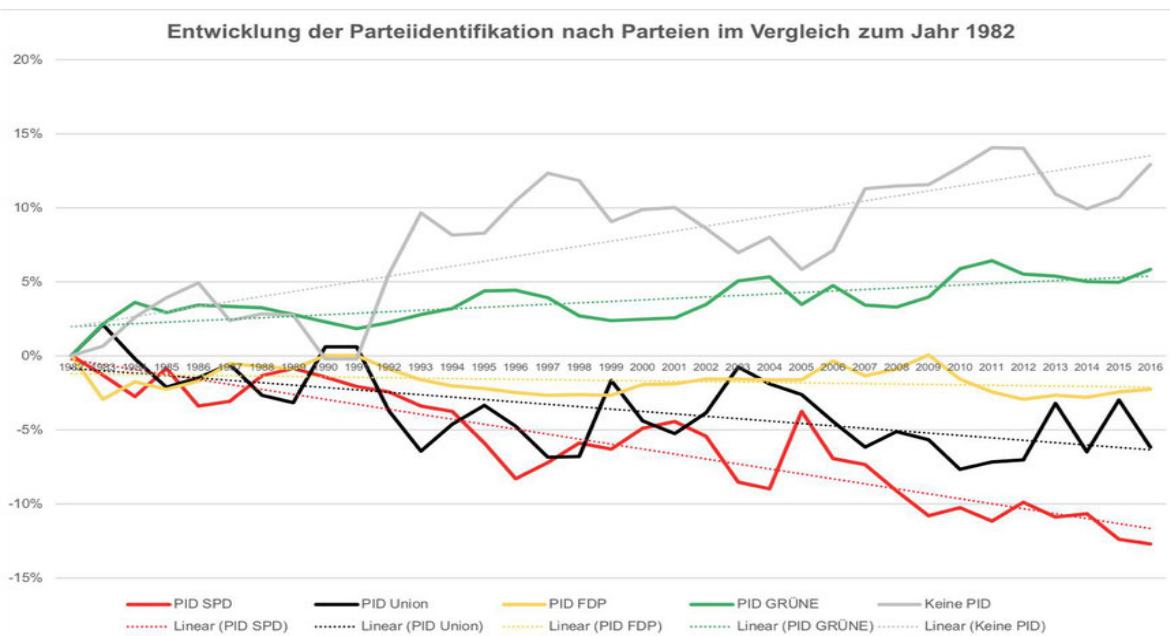
³⁶ Martin Greiffenhagen a Sylvia Greiffenhagen, „Politische Kultur“, in *Handwörterbuch des politischen Systems der BRD*, ed Uwe Anderson a Wichard Woyke (Bonn: bpb, 2003), 515-520.

³⁷ Gert Pickel a Susanne Pickel, *Politische Kultur- und Demokratieforschung. Grundbegriffe, Theorien, Methoden. Eine Einführung.* (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006), 49-58.

Obě strany dokázaly skrze uskupení Unie díky své nadkonfesnosti a středovému konzervatismu přilákat velké množství členů i voličů. CDU spolu se svou bavorskou sesterskou stranou CSU splňují definice *catch-all-parties*, definované německo-americkým politologem Otto Kirchheimerem, který právě na případu Německa tento pojem v roce 1965 zavedl. V tehdejších sociálních prostředí docházelo k rozsáhlým socioekonomickým a sociokulturním změnám, během kterých došlo ke střetu různých sociálních konfliktních linií, z čehož vyšlo i výrazné oslabení třídních rozdělení spolu s rychlým vzrůstem střední třídy. Spolu s rostoucím rozšířením masových médií, které umožnilo stranám oslovovat potenciální voliče napřímo a mnohem efektivněji, dostaly už tak velké strany možnost získat na svoji stranu i ty voliče, kteří nemuseli být právě jejich typickými pravidelnými voliči.

Pro obě strany jsou dalším definičním pojmem takzvané *Volksparteien* (lidové strany). Jako první definoval tento pojem politolog Dolf Sternberger, který ho popisuje jako stranu, která je v zásadě otevřená všem voličům a členům všech sociálních vrstev, generací a různých názorů na svět. V německém politickém prostředí se jedná o ty největší strany, které byly vždy zastoupeny ve spolkové vládě. Volksparteien však procházejí v posledních letech krizí, která poukazuje na ústup zájmů německé společnosti o strany snažící se zaujmout co největší počet případných voličů.³⁸

Vývoj stranické identifikace dle stran ve srovnání s rokem 1982³⁹

³⁸ Ulrich Eith. „Volksparteien unter Druck.“ In Die Bundestagswahl 2009, ed. Karl Rudolf Korte (Vyd.) (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2009).

³⁹ Jens Wilhelm, „Entwicklung der Parteidentifikation in Deutschland von 1977 bis 2016“, 25. 04 2018, <https://www.polisdata.org/2018/04/25/entwicklung-der-parteiidentifikation-in-deutschland-von-1977-bis-2016/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Právě tato krize je spojena s vývojem identifikace se stranami v Německu, kdy stranická příslušnost či důvěra ve strany klesá. Zvláště u Unie klesá stranická identifikace kontinuálně, což je možné pozorovat na následující křivce. Ta znázorňuje vývoj stranické identifikace od osmdesátých let, kdy dosahovala Unie největšího počtu členů přes 700 000.⁴⁰

I schopnost rekrutovat nové členy se v posledních desetiletích velmi snížila⁴¹, což může být spojené s rozdělením společnosti⁴², kdy stranické směřování nemusí mít takový vliv jako dříve.

Nejnovější program má strana CDU v tuto chvíli s názvem Svoboda a bezpečnost. Zásady pro Německo (Freiheit und Sicherheit. Grundsätze für Deutschland) z roku 2007. Tento program se vyznačuje konzervativními, liberálními a křesťansko-sociálními prioritami, jejichž modernizace se dotýká základních složek identity strany.⁴³ O potřebě nového programu se začalo diskutovat v roce 2018⁴⁴, avšak problémy v CDU plány nového programu prodloužily a proces příprav musel začít dvakrát znova od začátku. Nyní s postavou Friedricha Merze jako předsedy CDU je navržena nová cesta pro vytvoření programu, který by měl být představen v roce 2024 před volbami do Evropského parlamentu.⁴⁵

Strana CSU představila v roce 2016 svůj program s názvem Pořádek (Die Ordnung), který obhajuje bavorskou kulturu a staví ji jako hlavní prioritu pro politiku strany. V programu konkrétně udává: „V centru našeho zájmu jsou lidé, Bavorsko v našich srdcích a budoucnost v našich očích. Jsme moderní lidová strana. Jsme bavorská strana. Jsme konzervativní stranou budoucnosti.“⁴⁶ Bavorská politická kultura je se stranou CSU až pozoruhodně spojena, což je také způsobeno tím, že je bavorská identita tvořena převážně křesťanstvím a konzervativnějším postojem obyvatel.⁴⁷ V této konstelaci se jasně ukazuje mechanismus působení mezi politickou kulturou a politickou stranou. Zde je promítnut obraz CSU jako konzervativní a křesťanské

⁴⁰ Oskar Niedermayer, „Mitgliederentwicklung der Parteien“, *Bundeszentrale für politische Bildung*, 18.09.2020, <https://www.bpb.de/themen/parteien/parteien-in-deutschland/zahlen-und-fakten/138672/mitgliederentwicklung-der-parteien/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁴¹ Oskar Niedermayer, „Rekrutierungsfähigkeit der Parteien“, *Bundeszentrale für politische Bildung*, 26.08.2020, <https://www.bpb.de/themen/parteien/parteien-in-deutschland/zahlen-und-fakten/138674/rekrutierungsfahigkeit-der-parteien/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁴² Jürgen Kaube, a André Kieserling, *Die gesplante Gesellschaft* (Berlín: Rowohlt, 2022).

⁴³ „Grundsatzprogramm der CDU Deutschlands“, *internetové stránky CDU*, <https://archiv.cdu.de/grundsatzprogramm-2007> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁴⁴ „Auf dem Weg zu einem neuen Grundsatzprogramm“, *archivní webové stránky CDU*, <https://archiv.cdu.de/grundsatzprogramm> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁴⁵ „Grundsatzprogrammprozess der CDU“, *webové stránky CDU*, <https://www.grundsatzprogramm-cdu.de> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁴⁶ *Die Ordnung: Grundsatzprogramm der Christlich-sozialen Union in Bayern* (München: CSU Landesleitung, 2016).

⁴⁷ Petra Hemmelmann, *Der Kompass der CDU*. (Berlín: Springer VS, 2017).

státní strany, která jako důležitý politický aktér řídila hospodářskou transformaci Bavorska z agrárního sektoru na sektor industriální v 60. a 70. letech.⁴⁸

⁴⁸ Thomas Schlemmer, *Aufbruch, Krise Und Erneuerung. Die Christlich-Soziale Union 1945 Bis 1955* (Berlin : De Gruyter, 1998).

2. Vztahy stran CDU a CSU během 19. volebního období (2017-2021)

Tato kapitola poskytne nejprve přehled hlavních politických událostí, které se odehrály mezi lety 2017-2021. Tím bude pokryto celé 19. volební období, a díky tomu bude možné pozorovat konflikty mezi stranami CDU a CSU, které se v časovém úseku období uskutečnily. Hlavními konflikty byly spor o řešení migrační krize, který trval již od roku 2015 a nejednotnost v otázce kandidáta na post kancléře za strany Unie v roce 2021.

2.1 Přehled hlavních politických událostí v 19. volebním období

Jedním z hlavních politických témat bylo i po volbách do Spolkového sněmu v září roku 2017 zvládnutí migrační a azylové politiky.⁴⁹ Takzvaná migrační krize započala již v létě 2015 kritickou situací na Budapešťském nádraží Keleti, kde se v nedostačujících podmínkách tísnilo velké množství uprchlíků. Během několika dní byla v Německu učiněna rozhodnutí, která ovlivnila německou i evropskou politiku. Velkým bodem kritiky byla postava kancléřky Angely Merkelové, které byla její rozhodnutí z mnoha stran vyčítány. Jedním z jejích kritiků se stal tehdejší bavorský ministerský předseda Horst Seehofer, který poukazoval na skutečnost, že s ním, ani s nikým jiným Angela Merkelová nejednala předem a rozhodla ve věci řešení krize nezávisle. Bez konzultace s unijními a koaličními umožnila přístup do Německa milionům uprchlíků z blízkého východu, za což bývá bývá dodnes kritizována německou i evropskou veřejností. Právě absence spolupráce a špatná komunikace postavila předsedy stran CDU a CSU proti sobě. Z této výchozí situace začal postupně vznikat čím dál větší vzdor ze strany CSU a Horsta Seehofera proti Angele Merkelové a její migrační politice.⁵⁰ Vývoj jejich konfliktu se stupňoval i nadále a usměrnil tím i politiku CSU, která požadovala tvrdší opatření v otázkách migrace.

⁴⁹ „Die Bundestagswahl 2017“, *Bundeszentrale für politische Bildung*, 25.09.2017, <https://www.bpb.de/kurz-knapp/hintergrund-aktuell/256110/die-bundestagswahl-2017/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁵⁰ „CSU rechnet mit Merkels Flüchtlingspolitik ab“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 11.09.2015, <https://www.faz.net/aktuell/politik/fluechtlingskrise/csu-kritisiert-massiv-fluechtlingspolitik-der-bundesregierung-13796731.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Povolební debaty o možném sestavení vlády byly nejdelší v historii Spolkové republiky.⁵¹ Na možnost uspořádání nových voleb poukazovaly i názory veřejnosti.⁵² Po dlouhých mezistranických diskusích s možnými koaličními partnery byla 12. března 2018 ustanovena vládní koalice stran CDU/CSU a SPD, a tím pokračovala vláda takzvané velké koalice už z předchozího volebního období. Horst Seehofer se stal ve čtvrtém kabinetu Angely Merkelové spolkovým ministrem vnitra. V návaznosti na tuto pozici předal Seehofer post ministerského předsedy Bavorska svému rivalovi Markusu Söderovi. Předsedou CSU však Seehofer zůstal až do ledna 2019.

Horst Seehofer nicméně nevedl spory pouze s kancléřkou Angelou Merkelovou. I uvnitř strany CSU probíhal velký mocenský boj - mezi Seehoferem a Markusem Söderem.⁵³ Söder se jako ministerský předseda vyprofiloval na stejném narativu, který představil Horst Seehofer - vůči uprchlické vlně se stavil konzervativně, stejně jako jeho předchůdce. Söderova popularita byla však nízká, a proto se tento směr odlišné migrační politiky Bavorska, nastaveným Horstem Seehoferem rozhodl opustit a přidal se k migrační politice Angely Merkelové.

V létě 2018 nesoulad mezi Horstem Seehoferem a Angelou Merkelovou, který trval již od začátku takzvané uprchlické krize, vyvrcholil. Právě tento spor byl považován jako symbol konfliktů mezi CDU a CSU.⁵⁴ Konkrétně se jednalo o odsouvání uprchlíků na německých hranicích.

Dne 14. října 2018 se uskutečnily volby do Bavorského Zemského sněmu. Při těchto volbách zvítězila sice strana CSU s 37,2 %, jednalo se nicméně o nejhorší výsledek této strany od roku 1950.⁵⁵ I přes tyto okolnosti byl Markus Söder potvrzen jako ministerský předseda

⁵¹ „So lange dauern Koalitionsverhandlungen“ *ZDF Heute*, 21.10.2021, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/bundestagswahl-koalitionsverhandlungen-dauer-100.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁵² „ARD-DeutschlandTREND EXTRA: Deutschland nach Ende der Jamaika - Sondierung: Blitzumfrage am 20.11.2017“, *průzkum agentury Infratest dimap*, 20.11.2017, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-1047.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁵³ Robert Birnbaum, „Söder und Seehofer – wenn zwei sich streiten“, *Der tagesspiegel*, 12.10.2018, <https://www.tagesspiegel.de/politik/wahl-in-bayern-soeder-und-seehofer-wenn-zwei-sich-streiten/23176316.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁵⁴ Marc Brost, Matthias Geis, Anne Hähnig a Mariam Lau, „Des Widerspenstigen Zähmung“, *Die Zeit*, 15.04.2021.

⁵⁵ „Bayern: Landtagswahl 2018“, *internetové stránky Tagesschau.de*, <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2018-10-14-LT-DE-BY/index.shtml> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Bavorska.⁵⁶ Söder se nicméně i přes sérii sporů se Seehoferem⁵⁷ stal 19. ledna 2019 předsedou CSU. Seehofer byl jmenován čestným předsedou.

Další zemské volby se konaly 28. října 2018 do Hesenského Zemského sněmu. Výsledek těchto voleb byl pro CDU stejně jako v Bavorsku pro CSU velmi špatný. Strana ztratila 11,3 % voličských hlasů a docílila výsledku 27 %. Angela Merkelová den po těchto volbách prohlásila, že důsledky výsledku voleb vyvodila, a že se vzdává postu předsedkyně CDU. Oznámila, že kancléřkou zůstane do konce volebního období, pak již ale dále na tento post kandidovat nebude.⁵⁸ Dále potvrdila, že generální tajemnice Annegret Kramp-Karrenbauerová a spolkový ministr zdravotnictví Jens Spahn oznámili svou kandidaturu na post předsedy CDU. O tento post se později ucházeli tři kandidáti - Kramp-Karrenbauerová, Spahn a bývalý šéf frakce CDU/CSU ve Spolkovém sněmu Friedrich Merz.

Hned v prosinci 2018 proběhla na 31. spolkovém sjezdu strany CDU volba nového předsedy. V prvním hlasování porazila Annegret Kramp-Karrenbauerová s 450 hlasy Friedricha Merze, který docílil počtu 392 hlasů a Jense Spahna s 157 hlasy. Druhé kolo vyhrála Kramp-Karrenbauerová s 517 z 999 odevzdaných hlasů proti Merzovi, pro kterého hlasovalo 482 delegátů. Výsledek byl opravdu velmi těsný, v procentuálních hodnotách se jednalo o 51,75 % proti 48,25 %.⁵⁹ Tuto volbu doprovázel ostrý vnitrostranický boj zejména mezi liberálnější Kramp-Karrenbauerovou s více konzervativním Merzem, kterého podporovala velká část stranické základny. I tato volba jasně ukázala, že je CDU rozdělena na dva tábory: zastánce politiky Angely Merkelové spolu s jejím středo-levicovým kurzem a na její odpůrce.⁶⁰

Spolu se Söderem, který byl zvolen předsedou CSU v lednu 2019⁶¹ došlo k výměně postav předsedů, které po dlouhou dobu formovaly své strany. Kramp Karrenbauerová se snažila opět nalézt dobré vztahy se sesterskou stranou, které byly poškozené právě sporem mezi Merkelovou a Seehoferem.⁶² Spolu s předsedou poslaneckého klubu frakce CSU ve Spolkovém

⁵⁶ Wolfgang Wittl, „Söder greift nach dem CSU Vorsitz“, *Süddeutsche Zeitung*, 03.11.2018.

⁵⁷ Wolfgang Wittl, „Söders eigene Seehoferisierung“, *Süddeutsche Zeitung*, 20.01.2019, <https://www.sueddeutsche.de/bayern/csu-parteitag-soeder-seehofer-muenchen-1.4295206?reduced=true> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁵⁸ Hannah Beitzer, „Merkels Wagnis“, *Süddeutsche Zeitung*, 29.10.2018, <https://www.sueddeutsche.de/politik/merkel-cdu-parteichefin-1.4190183> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁵⁹ „31. Parteitag der CDU Deutschlands“, *oficiální stránky události*, 8.12.2018, <https://archiv.cdu.de/hamburg2018> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁶⁰ Jens Thurau, „CDU: Durch die Basis aus der Krise?“, *Deutsche Welle*, 13.10.2021, <https://www.dw.com/de/cdu-durch-die-basis-aus-der-krise/a-59490193> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁶¹ „Parteitag 2019: Zeit für neue Stärke“, *internetové stránky CSU*, 18.01.2019, <https://www.csu.de/aktuell/meldungen/januar-2019/parteitag-2019/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁶² „Das Verhältnis wird von mehr Gemeinschaft getragen sein“, *Die Welt*, 5.01.2019, <https://www.welt.de/politik/deutschland/video186594560/CDU-und-CSU-Kramp-Karrenbauer-Das-Verhaeltnis-wird-von-mehr-Gemeinschaft-getragen-sein.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

sněmu Alexandrem Dobrindtem zmiňovali, že je důležité, aby strany držely spolu i pro nadcházející volby do Evropského parlamentu.⁶³

V roce 2019 v Německu sílilo hnutí Fridays for Future⁶⁴, které dokázalo mobilizovat mladé lidi v otázkách klimatu a téma politiky klimatu bylo v tomto roce jedním pro německou veřejnost nejdůležitějších.⁶⁵ Zelenou politiku podpořily i vysoké teploty v létě, které v Německu v tomto roce způsobily neobvyklá sucha.⁶⁶ Společenský diskurz zároveň ovlivnily i volby do Evropského parlamentu, které se konaly v roce 2019.⁶⁷ Předmětem diskusí bylo i možné zavedení rychlostního limitu na německých dálnicích⁶⁸ a další témata, která měla přispět k ochraně životního prostředí.⁶⁹ Zvýšený zájem o politiku klimatu vyústil v náhlou popularitu strany Zelených, která v průzkumech veřejného mínění dosahovala podobných hodnot, jako Unie.⁷⁰ Poměrného úspěchu dosáhli Zelení i v Evropských volbách, trend jejich úspěchu byl možný pozorovat i v nadcházejících měsících až do začátku pandemie virového onemocnění COVID-19 v březnu roku 2020.

Dne 27. října 2019 proběhly volby do Durynského Zemského sněmu, ve kterých CDU utrpěla další ztráty na voličských hlasech. Oproti předchozím volbám v Durynsku si pohoršila o 11,8 % a docílila volebního výsledku 21,7 % voličských hlasů. Obě strany Levice (Die Linke) a Alternativa pro Německo (Alternative für Deutschland, AfD) docílily jednotlivě více hlasů než Unie. Průběh povolebního vyjednávání byl velmi problematický a vyvrcholil v takzvané

⁶³ Philipp Neumann, „Klausurtagung der CSU in Seeon: AKK will sich mit Schwesterpartei versöhnen“, *Berliner Morgenpost*, 5.01.2019 <https://www.morgenpost.de/politik/article216142755/AKK-bei-der-Klausur-der-CSU-Ein-Herz-und-eine-Seele.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁶⁴ „ARD-DeutschlandTrend im Morgenmagazin“, *internetové stránky Tagesschau*, 22.03.2019, <https://www.tagesschau.de/multimedia/bilder/crbilderstrecke-563.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTrend im Morgenmagazin“, *internetové stránky Tagesschau*, 20.09.2019, <https://www.tagesschau.de/multimedia/bilder/crbilderstrecke-613.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁶⁵ „ARD-DeutschlandTREND Mai 2019“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 2.05.2019, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-1633.pdf> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁶⁶ „ARD-DeutschlandTrend im Morgenmagazin“, průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap, 28.06.2019, <https://www.tagesschau.de/multimedia/bilder/crbilderstrecke-587.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

„Dürre trocknet Deutschland aus: In diesen Regionen droht das Trinkwasser knapp zu werden“, *Focus*, 27.06.2019, https://www.focus.de/wissen/klima/erste-gemeinden-reagieren-auf-trockenheit-naechste-hitzewelle-rollt-ueber-deutschland-geht-uns-jetzt-das-trinkwasser-aus_id_10870287.html (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁶⁷ „ARD-DeutschlandTREND Mai 2019“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 2.05.2019, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-1633.pdf> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁶⁸ „CDU-Chefin nennt Streit über Tempolimit "Phantomdebatte"“, *Zeit Online*, 26.01.2019, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2019-01/annegret-kramp-karrenbauer-tempolimit-autobahnen-klimaschutz> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁶⁹ Susanne Götze, „Noch zwei Wochen für das Klima“, *Spiegel Wissenschaft*, 02.12.2019 <https://www.spiegel.de/wissenschaft/mensch/klimagipfel-cop25-in-madrid-das-sind-die-themen-auf-dem-gipfel-a-1298577.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁷⁰ „ARD-DeutschlandTREND Juli 2019 / KW 27“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 4.07.2019, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-1727.pdf> (poslední přístup 1. srpna 2022).

durynskou krizi, která měla vliv na spor v CDU. Tamější poslanci CDU měli svými hlasy zvolit stejného kandidáta na post ministerského předsedy Thomase Kemmericha za FDP, pro kterého hlasovala AfD. Ačkoliv CDU formovala politiku, kterou se jasně vymezovala právě proti AfD⁷¹, naznačovalo toto hlasování možnou spolupráci obou stran. Z těchto důvodů rezignovala předsedkyně CDU Annegret Kramp-Karrenbauerová na svůj post. Předsedkyní byla pouhých 15 měsíců.

Měsíc po odstoupení Kramp-Karrenbauerové propukla pandemie COVID-19. Prakticky celý rok trvání této zvláštní situace však byla CDU bez předsedy, tuto roli převzala neoficiálně kancléřka Angela Merkelová. Během tiskových konferencí, kde byly zveřejňovány opatření s nařízeními v rámci prevence proti onemocnění, byli hlavními osobnostmi především kancléřka Angela Merkelová a bavorský ministerský předseda Markus Söder.⁷² Markus Söder se během svého působení ve své straně, ale i v CDU a také v široké veřejnosti, velmi zviditelnil. Vysloužil si mnohá označení, jako například „pán načasování“ („Herr der Stunde“) či „Koronakancléř“ („Corona Kanzler“).⁷³ Söder měl v této době právě i díky zvýšené mediální pozornosti možnost skrze svou důraznou rétoriku a styl vystupování představit své kompetence pro krizovou politiku.⁷⁴

Spokojenost veřejnosti s krizovou politikou vlády byla z většiny pozitivní, což dokazují i hodnoty v průzkumech veřejného mínění.⁷⁵ Opatření omezení kontaktů uvítalo v průzkumu na konci března 95 % dotázaných.⁷⁶ V listopadu 2020 byla spokojenost s koronavirovými opatřeními nižší, stále to však byla většina dotázaných.⁷⁷

I tak měla však strana CDU v době pandemie s otázkou jejího vedení velké problémy. Ulehčení pro tuto napjatou situaci představoval dvakrát odložený 33. celostranický sjezd, který

⁷¹ „CDU-Spitze schließt jede Zusammenarbeit mit AfD aus“, *Zeit Online*, 24.06.2019, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2019-06/koalition-afd-cdu-zusammenarbeit-ablehnung-annegret-kramp-karrenbauer?mode=recommendation&page=66> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁷² Robin Alexander, „Söders Platz an der medialen Sonne“, *Die Welt*, 15.10.2020, <https://www.welt.de/debatte/kommentare/plus217934344/Neben-der-Kanzlerin-Soeders-Platz-an-der-medialen-Sonne.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁷³ Christoph Schwennicke, „Södermann“ *Cicero*, 01/2021.

⁷⁴ Christoph Schwennicke, „Södermann“ *Cicero*, 01/2021.

⁷⁵ „Sonntagsfrage Bundestagswahl“, *internetové stránky agentury Infratest dimap*, <https://www.infratest-dimap.de> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁷⁶ Ellen Ehni, „Deutsche finden Versammlungsverbot richtig“, *internetové stránky Tagesschau*, 20.3.2020, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-extra-blitzumfrage-103.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁷⁷ Ellen Ehni, „Mehrheit befürwortet neue Corona-Regeln“, *internetové stránky Tagesschau* 5.11.2020, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-extra-133.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

se konal až 15.-16. ledna 2021 namísto termínů v dubnu a prosinci 2020. Celá událost byla z pandemických důvodů organizována pouze digitálně a vyjma hlavních řečníků ve studiu byli ostatní hosté připojeni přes komunikační online platformu. Většina byla s tímto formátem spokojena a za kvalitní organizaci sjezdu oceňovala generálního sekretáře Paula Ziemiaka.⁷⁸

Při tomto sjezdu proběhlo již dlouho očekávané hlasování o nástupci předsedy CDU, které bylo rozděleno do dvou kol. V prvním kole se utkali všichni tři kandidáti: Armin Laschet, Friedrich Merz a Norbert Röttgen. Z 1001 delegátů jich hlasovalo 385 pro Merze, 380 pro Lascheta a 224 pro Röttgena. Vzhledem k neúspěchu všech kandidátů dosáhnout většinu, postoupili do druhého kola dva silnější kandidáti. V tom už hlasy voličů umírněnějšího Norberta Röttgena plynuly pro Armina Lascheta, který se tak stal poměrně těsně s 521 hlasy novým předsedou CDU.⁷⁹ Po volbě předsedy CDU se však nerozhodlo, že vítězný předseda bude zároveň i kandidátem na post kancléře. A to především z důvodu, že Armin Laschet tehdy neměl absolutní většinu hlasů, a proto si měl v Unii zajistit větší přízeň. Také v CSU by toto rozhodnutí nemuselo být řádně přijmuto, což vyústilo ve všeobecné vyčkávání, až si Armin Laschet vydobyje silnější pozici v Unii. Rozhodnutí o kandidátovi na post kancléře za Unii mělo být oznámeno v období mezi Velikonocemi a Letnicemi. Vzhledem ke skutečnosti, že si Unie ponechávala tak dlouhý čas na rozhodování, lze tuto situaci interpretovat jako nejistotu Unie zvláště v této otázce.

V únoru roku 2021 média zveřejnila kauzu obviňující dva poslance CSU Georga Nüssleina a Alfreda Sautera, kteří měli během probíhající pandemie údajně brát úplatky za zprostředkování nákupu roušek. Nüßlein měl inkasovat 660 000 eur za to, že zařídil dohody na dodání roušek prostřednictvím své poradenské firmy Tectum a dalších 540 000 eur měl dostat později. Celkem to bylo 1,2 milionu eur, podobně jako v případě Sautera.⁸⁰ Unie takové jednání odsoudila, předseda frakce CDU/CSU Ralf Brinkhaus následně požadoval, aby každý poslanec jeho frakce dodal čestné prohlášení, že nemá žádné nepřiznané vedlejší příjmy.⁸¹ Až později se ukázalo, že se i několik dalších poslanců na pandemii mělo obohatit, přičemž jeden z nich

⁷⁸ „Digitaler 33. CDU-Parteitag“, Phoenix von ARD und ZDF, 15. ledna 2021, <https://www.phoenix.de/digitaler-cdu-parteitag-live-bei-phoenix-a-2005520.html?ref=suche> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁷⁹ „Ergebnisse der digitalen Wahlen“, oficiální internetové stránky k události, <https://www.ptdigital2021.cdu.de/wahlergebnisse> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁸⁰ Klaus Ott, „Nüßlein und Sauter bekommen Honorare aus Maskendeals zurück“, 18. listopadu 2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/corona-maskenaffaere-nuesslein-sauter-1.5467427> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁸¹ „Maskenaffäre in der Union: Ganze Fraktion unterzeichnet Ehrenerklärung“, ZDF Heute, 12.03.2021, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/corona-masken-cdu-csu-ultimatum-union-100.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

dokonce dodal i zmíněné prohlášení. To poškodilo pověst Unie ještě více, a vlna kritiky byla směřována i na její politické zájmy v tomto směru, jako například její odmítavý postoj k zavedení oficiálního registru lobbyistů.⁸² Později bylo ukázáno, že toto obohacení bylo v mezích zákona⁸³, nicméně na spornost této kauzy z morální hlediska poukazoval i Ralf Brinkhaus.⁸⁴

Dne 14. března 2021 se konaly další zemské volby ve dvou spolkových zemích: Porýní-Falci a v Bádensku-Württembersku. CDU ztratila v Bádensku-Württembersku 2,9 % hlasů a skončila na 24,1 % voličských hlasů. V Porýní-Falci utrpěla s výsledkem 27,7 % větší ztrátu, konkrétně 4,1 % hlasů.⁸⁵ Tuto porážku prezentoval Markus Söder při tiskové konferenci 15. března 2021 jako ránu do srdce Unie: „... Unie potřebuje nový rozjezd. V hospodářské politice, v ochraně klimatu, a k tomu bude zapotřebí nových lidí, jakýsi tým budoucnosti pro volby do Spolkového sněmu.“⁸⁶ Naproti tomu musel Armin Laschet v čerstvé pozici předsedy CDU stále zachraňovat situaci ohledně rouškové aféry. Obviňován byl i z bagatelizace celého případu.⁸⁷

Zároveň se CDU v souvislosti se svou přípravou na zářijové volby stala předmětem kritiky i ze strany řadových politiků. Unie malých a středních podniků a hospodářství, sdružení stran CDU a CSU, její plány k volbám nazvaly „zcela bezobsažnými“. Předseda tohoto sdružení zároveň prohlásil: „Musíme vidět novou určitou programatiku Unie, jinak je konec.“⁸⁸ Friedrich Merz pronesl: „CDU není šest měsíců před volbami na nic připravena.“⁸⁹

⁸² Constanze von Bullion, „Lobbyregister: Die Union will es etwas transparenter“, *Süddeutsche Zeitung*, <https://www.sueddeutsche.de/politik/cdu-csu-lobbyregister-bundestag-1.5228895> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁸³ Johann Osel a Klaus Ott, „Nüblein und Sauter dürfen Millionenvorsprung aus Maskendeals behalten“, *Süddeutsche Zeitung*, <https://www.sueddeutsche.de/bayern/bayern-maskendeals-csu-bgh-1.5619756?reduced=true> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁸⁴ „Brinkhaus: Wir haben da Fehler gemacht“, *ZDF Heute*, 8.03.2021, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/maskenaffaere-loebel-nuesslein-brinkhaus-union-100.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁸⁵ „Rheinland-Pfalz – Landtagswahl 2021“ *výsledky voleb na internetových stránkách Tagesschau*, <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2021-03-14-LT-DE-RP/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Baden-Württemberg – Landtagswahl 2021“ *výsledky voleb na internetových stránkách Tagesschau*, <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2021-03-14-LT-DE-BW/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁸⁶ Boris Herrmann, „Schlag in das Herz der Union“, *Süddeutsche Zeitung*, 15.03.2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/nach-den-landtagswahlen-schlag-in-das-herz-der-union-1.5236656> (poslední přístup 1.srpna 2022).

⁸⁷ Anna Claus, Florian Gathmann, Kevin Hagen, Christoph Hickmann, Veit Medick, „Letzter Mann“ *Der Spiegel*, 20.3.2021.

⁸⁸ Anna Claus, Florian Gathmann, Kevin Hagen, Christoph Hickmann, Veit Medick, „Letzter Mann“ *Der Spiegel*, 20.3.2021.

⁸⁹ „Friedrich Merz wirft CDU-Spitze Führungsversagen vor“, *Die Welt*, 19.03.2021 <https://www.welt.de/politik/deutschland/article228681143/Partei-in-der-Krise-Friedrich-Merz-wirft-CDU-Spitze-Fuehrungsversagen-vor.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Právě v těchto dnech zveřejnila Unie, že chce mít mezi Velikonocemi 5. dubna a Letnicemi 24. května v otázce svého kandidáta na post kancléře jasno. Avšak i proces výběru strany CDU i CSU velmi poškodil.

Další spornou událostí byl tzv. „velikonoční klid.“ Před Velikonoci Angela Merkelová vyhlásila, že by o velikonočních svátcích měl od Zeleného čtvrtka nastat tvrdý lockdown po dobu pěti dní. Po tvrdé kritice byla však nucena toto rozhodnutí odvolat, přiznat svou chybu a omluvit se za ní⁹⁰, čímž širokou veřejnost velmi překvapila.⁹¹

Angela Merkelová se později nechala pozvat k Anne Will do stejnojmenné politické talk show. Převážně to bylo kvůli jejímu přístupu k velikonočnímu klidu. Za ten se omluvila a zdůraznila, že se jednalo o „její a pouze její chybu“. Zároveň bylo velkým tématem rozhovoru politika otevírání obchodů a služeb po aktuální vlně koronaviru. Armin Laschet doufal, že na jaře při teplejších dnech ubude nakažených, a proto byl velkým zastáncem postupného otevírání a takzvaného nakupování s termínem.⁹² Kancléřka byla na rozdíl od něj na straně opatrnosti. Na otázku Anne Will, zda Armin Laschet porušuje společná usnesení, která byla dohodnuta na konferencích ministerských předsedů, odpověděla Merkelová: „Ano, není však jediný.“⁹³ Právě tato odpověď Merkelové je později vnímána jako přímý útok na Lascheta jako nového předsedu CDU a jeho oslabení z pozice kancléřky.⁹⁴

Markus Söder prohlášení Angely Merkelové využil a prohlásil, že považuje za „zvláštní, když je předseda CDU půl roku před volbami ve sporu s kancléřkou.“⁹⁵ I v této problematice byl Söder na straně Merkelové. Tento výrok Markuse Södera lze považovat za první větší útok na Armina Lascheta a je možné pozorovat velkou nespokojenost Södera s jeho politikou. Laschet měl však v té době stále plnou podporu vedení CDU.⁹⁶ V této chvíli však stále nebylo jisté, kdo bude kandidátem na post kancléře za strany Unie.

Právě Armin Laschet se opět ocitl pod velkou kritikou poté, co před Velikonoci prohlásil, že je potřeba vše okolo koronavirové politiky znovu promyslet. Na sociální síti

⁹⁰ „Merkel begründet Rücknahme der sogenannten Osterruhe“, *bundestag.de*, 24.03.2021, <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2021/kw12-de-regierungsbefragung-826410> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁹¹ Georg Ismar a Benjamin Reuter, „Ich bitte alle Bürgerinnen und Bürger um Verzeihung“, *Der Tagesspiegel*, <https://www.tagesspiegel.de/politik/merkel-zu-osterruhe-chaos-ich-bitte-alle-buergerinnen-und-buerger-um-verzeihung/27035802.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁹² Marc Etzold, „Laschets Plan und Merckels Foul“, *FOCUS*, 3. dubna 2021.

⁹³ Angela Merkel, interview s Anne Will, *Anne Will*, 28. března 2021.

⁹⁴ Marc Etzold, „Laschets Plan und Merckels Foul“, *FOCUS*, 3. dubna 2021.

⁹⁵ Markus Söder, *rozhovor vedený Caren Miosga*, *Tagesthemen*, 28. března 2021.

⁹⁶ Paul Zemiak, *rozhovor vedený Oliverem Köhrem*, *Bericht aus Berlin*, 28. března 2021.

Twitter bylo spojení #laschetdenktnach (Laschet přemýšlí) terčem posměšků.⁹⁷ Po Velikonocích Laschet oznámil, že jeho spolková země Severní Porýní-Vestfálsko nastoupí do takzvaného „přemostujícího lockdownu“. Jeho vysvětlení tohoto pojmu naznačovalo, že se jedná o klasický lockdown, který má pouze nové jméno.⁹⁸

Na konci března zveřejnil ZDF svůj Politbarometer pro měsíc březen 2021, v němž byl popsán rekordní propad Unie, na který měly vliv roušková aféra, „velikonoční klid“ či výsledky voleb v Porýní-Falci a Bádensku-Württembersku. Markus Söder v reakci na tento průzkum prohlásil: „Taková čísla nelze ignorovat. Nastala zcela nová nálada změn, otázka pro Unii už nezní, jak bude vládnout, ale jestli vůbec. Musí se znovu naučit bojovat, zapnout programové turbo, vystoupit z režimu heřmánkového čaje a vypít Redbull.“⁹⁹

Tak jak bylo ohlášeno, zahájil Laschet 30. března první fázi volební kampaně, ve které zval širokou veřejnost k přípravám nového volebního programu. S mottem „Tvoje Německo. Tvoje nápady.“ představil Laschet koncept digitálních kulatých stolů a připomínkového řízení, kam mohli zájemci posílat své podněty.¹⁰⁰ Laschet ve svém proslovu hovořil o krizi způsobené pandemií koronaviru a o potřebě modernizace: „Škody způsobené pandemií můžeme vhodně napravit. CDU je stranou tvůrčího neklidu, z každé krize vytváříme novou sílu.“¹⁰¹

Vysokou vypovídající hodnotu měly i rozhovory obou předsedů Unie u moderátora diskusní relace Markuse Lanze. Především rozhovor s Arminem Laschetem, vedený právě večer 30. března byl vnímán velmi negativně a působil zvláště v kontrastu s předchozím představením kampaně CDU téhož dne. Magazín Der Spiegel hodnotil výstup Lascheta následovně: „K vidění byl roztěkaný a dotčený muž, který se v určitém okamžiku sotva dokázal bránit otázkám.“¹⁰² Markus Lanz se například ptal na Laschetovu reakci v návaznosti na

⁹⁷ „Maßnahmen gegen dritte Welle: Twitter verspottet "nachdenklichen" Laschet“, *ntv*, 4.04.2021, <https://www.n-tv.de/politik/Twitter-verspottet-nachdenklichen-Laschet-article22470216.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁹⁸ Marc Hoch, „Phrasenmäher: Brückenlockdown“, *Süddeutsche Zeitung*, 7.04.2021, <https://www.sueddeutsche.de/kultur/brueckenlockdown-erklaerung-laschet-1.5257404> (poslední přístup 1. srpna 2022).

⁹⁹ Robert Birnbaum, „Blick in den Abgrund“, *Der Tagesspiegel*, 27. března 2021.

¹⁰⁰ Celkem bylo obdrženo 9 450 nápadů pro volební program, které byly začleněny do probíhajících prací. U 11 digitálních kulatých stolů diskutovalo 37 autorů nápadů s 63 odborníky a politiky CDU. Diskuse se aktivně zúčastnilo více než 5 000 zainteresovaných občanů.

„Dein Deutschland. Deine Ideen.“, *kampaň z roku 2021 k přípravám volebního programu CDU a CSU*, <https://www.zusammenmachen.de> (poslední přístup 1. srpna 2022).

¹⁰¹ „Armin Laschet: Wir schaffen aus der Krise neue Kraft“, *představení volebního programu CDU na webových stránkách CDU*, 30. března 2021, <https://www.cdu.de/artikel/armin-laschet-wir-schaffen-aus-der-krise-neue-kraft> (poslední přístup 1. srpna 2022).

¹⁰² Anna Claus, Jörg Diehl, Florian Gathmann, Kevin Hagen, Christoph Hickmann, Timo Lehmann a Veit Medick, „Letzte Ausfahrt Bayern“, *Der Spiegel*, 3. dubna 2021.

kancléřčin výstup a její kritiku na jeho osobu. Na tyto otázky suverénně odpovědět Laschet však nedokázal.¹⁰³

Týden později, v úterý po Velikonocích byl u Lanze i Markus Söder. Ačkoliv byl Söder na rozdíl od Armina Lascheta připojen pouze přes videohovor, nebylo pro moderátora tak snadné ho přerušit. Četné otázky, zda se Söder odhodlá k ohlášení kandidatury na post kancléře, zůstaly bez odpovědi. Söder však již neřikal, že jeho místo zůstává v Bavorsku. Tento fakt si Lanz vykládal jako nepřímý důkaz na změnu postoje Markuse Södera. I při tomto večeru Söder využil příležitosti ponížít předsedu své sesterské strany a prohlásil, že Armin Laschet ho v SMS zprávě poprosil, „aby zůstal hodný“¹⁰⁴ Právě tento díl diskuzního pořadu měl největší sledovanost za posledních 7 let, i kvůli možnému ohlášení Söderovi kandidatury přímo v pořadu.¹⁰⁵

Úterý 6. dubna po Velikonocích nastal okamžik, ve kterém se měla Unie začít rozhodovat, kdo bude její kandidát na post kancléře. Tento den se ukázalo, že pozice Armina Lascheta jako kandidáta Unie není vůbec jasná a večer po výstupu Markuse Södera u Lanze začala být vyloženě ohrožena. Při ranní televizní relaci MorgenMagazin řekl Laschet v rozhovoru: „Rozhodujícím kritériem bude to, kdo má největší šanci vyhrát volby v celém Německu.“¹⁰⁶ Tímto se však později on sám neřídil.

V dalším z průzkumů 1. dubna 2021 předešla předsedkyně Zelených Annalena Baerbocková v oblíbenosti samotného Lascheta.¹⁰⁷ Zároveň stoupala i popularita její strany. Oblíbenost Zelených byla podpořena jejich konzistentním vystupováním vůči voličům. Například ve středu 7. dubna Annalena Baerbocková s Robertem Habeckem společně oznámili, že o 12 dnů později představí svého zcela prvního kandidáta na kancléře v historii jejich strany. Již při tomto prohlášení bylo zřejmé, že jím bude právě Annalena Baerbocková a na rozdíl od stran Unie nebylo vůbec veřejně patrné, že by v rozhodnutí mezi Baerbockovou a Habeckem došlo k nějakým sporům.¹⁰⁸

¹⁰³ Armin Laschet, *diskuze vedená v pořadu Markus Lanz*, Markus Lanz, 30. března 2021.

¹⁰⁴ Daniela Vates, „Die Union denkt nach“, *Hannoversche Allgemeine Zeitung*, 9. dubna 2021.

¹⁰⁵ Melanie Amann, Lukas Eberle, Kevin Hagen, Christoph Hickmann, Martin Knobbe, Veit Medick, „Aus der Zeit gefallen“, *Der Spiegel*, 10. dubna 2021.

¹⁰⁶ „Laschet: „Zahlen sind zu hoch““ *rozhovor s Arminem Laschetem v pořadu ZDF MorgenMagazin*, <https://www.zdf.de/nachrichten/zdf-morgenmagazin/laschet-zahlen-sind-zu-hoch-brueckenlockdown-nur-2-bis-3-wochen-topthema-100.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

¹⁰⁷ „ARD-DeutschlandTREND April 2021“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 1.04.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-2579.pdf> (poslední přístup 1. srpna 2022).

¹⁰⁸ Nico Fried, „Grüne bringen die Union in Zugzwang“, *Süddeutsche Zeitung*, 7.04.2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/die-gruenen-kanzlerkandidatur-bundestagswahl-1.5257857> (poslední přístup 1. srpna 2022).

Henryk M. Broder, „Brauchen wir mehr Machtkämpfe in der Politik?“, *Welt am Sonntag*, 25.04.2021.

Sám Laschet v rozhovoru pro Bild am Sonntag uvedl, že o kancléřské otázce musí rozhodnout řídicí grémia CDU a CSU. Laschet také zmiňoval, že „je pandemie příliš vážná na to, aby se během ní odehrávaly politické hry.“¹⁰⁹ V návaznosti na spory Angely Merkelové a Horsta Seehofera během takzvané migrační krize řekl Laschet: „Taková trhlina kvůli sporům s CSU se v Unii nesmí opakovat.“¹¹⁰ Vývoj dalšího týdne, kdy se Markus Söder rozhodnul oznámit svoji kandidaturu, poukázal na to, že pouze pár dnů po pronesení Laschetových slov se konflikt mezi stranami CDU a CSU opět v plné míře prokázal. Během devítidenního boje o moc, proběhly četné diskuze o vhodnosti obou kandidátů, ze kterých vyšel Armin Laschet jako kancléřský kandidát obou stran Unie.

Dne 21. června 2021 byl představen volební program Unie s názvem „Program pro stabilitu a obnovení. Společně pro moderní Německo“ Již den před zasedáním společných prezidií na tiskové konferenci rozhodl Söder, že se postaví před logo CDU a Laschetovi nezbývalo než postavit se před nápis CSU.¹¹¹ Posléze se při prezentaci oba předsedové snažili vystupovat co nejvíce jednotně. Söder zároveň prohlásil: „Německo bylo vždy silně vedeno, když byly CDU a CSU jednotné.“¹¹²

Jednou ze specifik voleb do Spolkového sněmu v roce 2021 byla absence konkrétního věcného tématu.¹¹³ Medializovány byly především chyby kancléřských kandidátů a jejich činy než obsah volebních programů. U kandidátky Zelených Annaleny Barbockové byl kritizován její „vylepšený“ životopis a opsané a neocitované kapitoly její knihy.¹¹⁴ U Armina Lascheta to byly výstupy a špatné hodnoty v průzkumech veřejného mínění. Kandidát za stranu SPD Olaf Scholz byl sice kritizován za okolnosti v souvislosti s zkrachováním banky Warburg skrze podvody cum-ex, kdy byl primátor města Hamburk a také za možný podíl v kauze Wirecard, nic z toho však v německé veřejnosti nerezonovalo tak velkým způsobem, pravděpodobně protože byly tyto případy až příliš složité.¹¹⁵

¹⁰⁹ Angelika Helemann, Roman Eichinger, „Wir haben die wertvolle Zeit verloren“, *Bild am Sonntag*, 11.04.2021.

¹¹⁰ Angelika Helemann, Roman Eichinger, „Wir haben die wertvolle Zeit verloren“, *Bild am Sonntag*, 11.04.2021.

¹¹¹ CDUtv, „Pressestatement von Armin Laschet und Markus Söder vor der gemeinsamen Sitzung der Parteipräsidien“, YouTube, 20.06.2021, <https://www.youtube.com/watch?v=-p8q5bNg4N8> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹¹² „Wahlprogramm vorgestellt: Union will "stabilisieren und erneuern"“, *Tagesschau*, 21.06.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/union-wahlprogramm-121.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹¹³ Eckhard Jesse, „Die Bundestagswahl 2021 mit vielen Neuheiten“, *Zeitschrift für Politik* 68. číslo 4: 2021.

¹¹⁴ Anna Clauß, Lukas Eberle, Christoph Hickmann, Martin Knobbe, Timo Lehmann, Julia Merlot, Gabriel Rinaldi a Jonas Schaible, „Die Wetter Wende“, *Der Spiegel* 17.07.

¹¹⁵ Frank Drieschner, „Cum-Ex: Wer's glaubt“, *Die Zeit*, 27.08.2021, <https://www.zeit.de/2021/35/cum-ex-untersuchungsausschuss-aufklaerung-warburg-bank-olaf-scholz> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Při vytrvalých deštích v průběhu jednoho týdne v červenci 2021 se rozvodnily řeky na západě a na jihu Německa ve Spolkových zemích Severní Porýní Vestfálsko, Porýní-Falc a v Bavorsku. Povodně způsobily mnoho škod, zničily desítky domů, mosty a památky. Po ústupu těchto povodní byly k vidění zruinované krajiny a podemletá pole, zničená auta na neobvyklých místech, nánosy bahna a smutek lidí, kteří během jednoho dne ztratili své domovy a veškerý svůj majetek.¹¹⁶ Celkový počet obětí těchto povodní přesáhl 180 lidí.¹¹⁷

Tři dny po nejrozsáhlejších záplavách navštívil německý spolkový prezident Frank Walter Steinmeier spolu v doprovodu Armina Lascheta katastrofou postihnuté město Erftstadt v Severním Porýní-Vestfálsku. Při prezidentově projevu, kdy hovořil o tragédii obrovského rozměru a o ztrátě lidských životů, byl Armin Laschet vidět v pozadí, jak se během této řeči s ostatními lidmi smál a vtipkoval. Právě fotografie, které byly přiblížené či zaostřené na Lascheta nebo části videa, kde je jeho smích nejvíce patrný, se staly mediálním symbolem pro Laschetovo selhání a nedůstojnost, potažmo nedostatek empatie při tak vážné situaci. Titulky z médií jako například „Fotografie Armina Lascheta vyvolává rozruch“¹¹⁸, „Nedůstojné chování“¹¹⁹ či „Laschet se směje uprostřed utrpení“¹²⁰ událost detailně popisovaly a vytvořily z ní diskurz pochybení osoby Armina Lascheta. Na sociální síti Twitter vniklo pro definici této aféry označení #LaschetLacht (Laschet se směje)¹²¹, které tento diskurz drželo na živu. Laschet se tentýž den za své nevhodné chování omluvil. Tato událost značným dílem ovlivnila nadcházející volby a velmi Armina Lascheta poškodila.¹²²

Armin Laschet byl jako kandidát Unie obecně velmi neoblíbený, a to i mezi politiky CDU. Během kampaně následně někteří kandidující odmítli vyvěsit plakáty s Laschetovou tváří, pravděpodobně kvůli dojmům, že by kvůli němu mohli dosáhnout horšího volebního výsledku nebo by nakonec nemuseli být zvoleni jako poslanci.¹²³

¹¹⁶ Fritz Habekuss, Mariam Lau, Katharina Menne a Stefan Willeke, „Vor uns die Sintflut“, *Die Zeit*, 22.07.2021.

¹¹⁷ Felix Hackenbruch, „Flutkatastrophe im Ahrtal wird Fall für die Justiz“, *Der Tagesspiegel*, 3.08.2021.

¹¹⁸ Johannes Leithäuser, „Die Flut und der Wahlkampf“ *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 19.07.2021.

¹¹⁹ „Flutkatastrophe: Würdeloses Verhalten“, *Süddeutsche Zeitung*, 18.07.2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/laschet-flutkatastrophe-lacht-steinmeier-1.5354969> (poslední přístup 1. srpna 2022).

¹²⁰ Peter Tiede, Angelika Helleman a Ralf Schuler, „Laschet lacht mitten im Leid während Bundespräsident Steinmeier spricht“ *BILD*, <https://www.bild.de/politik/inland/politik-inland/waehrend-steinmeier-ueber-die-flut-toten-spricht-laschet-lacht-mitten-im-leid-77113780.bild.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

¹²¹ Roman Deininger, „Mit Merkels Hilfe“ *Süddeutsche Zeitung*, 21.07.2021.

¹²² Johannes Leithäuser, „Die Flut und der Wahlkampf“ *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 19.07.2021.

¹²³ Timo Lehmann, „Im Müll landen sie nicht, wir hängen sie nur nicht auf“ *Spiegel Politik*, 10.09.2021, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/armin-laschet-auf-cdu-plakaten-im-muell-landen-sie-nicht-wir-haengen-sie-nur-nicht-auf-a-e67f7bb4-b2ea-4a91-9b14-abc9bbae9810> (poslední přístup 1. srpna 2022).

Strany CDU a CSU nakonec volby do Spolkového sněmu v roce 2021 prohrály. S výsledkem 24,1 % voličských hlasů nedokázaly předejnat stranu SPD, která docílila 25,7 %.¹²⁴ I přesto se Armin Laschet chtěl nejprve zapojit do debat o sestavení vlády¹²⁵, Markus Söder však hned prohlásil, že prohru je potřeba přijmout a odejít do opozice.¹²⁶

Strana CSU dosáhla v Bavorsku největšího počtu přímých mandátů a celkově ztratila oproti předchozím volbám pouze jeden mandát. I přesto se jednalo o velmi neuspokojivý výsledek.¹²⁷ Armin Laschet později uznal porážku a rezignoval i na svůj post ministerského předsedy v Severním Porýní-Vestfálsku. Zde ho ve funkci nahradil Henrik Wüst. Do pozice nového předsedy CDU byl později zvolen Friedrich Merz, který se straně snažil nastolit nový silný kurz. Laschet se stal „pouhým“ poslancem spolkového sněmu, později v dubnu 2022 se stal předsedou podvýboru odzbrojování a kontroly zbrojení. Celkově Laschet ve své politické kariéře ztratil svoji prominentní pozici. Markus Söder naopak nic neztratil, ve veřejnosti je stále oblíbený, popularita mu však klesala s tím, už již není mediálně příliš často vidět.¹²⁸ V roce 2023 proběhnou v Bavorsku volby do Zemského sněmu, kdy bude svoji funkci obhajovat. Söder zároveň ve více vyjádřeních možnost, že by se ještě někdy ucházel o post kandidáta na kancléře, vyloučil.¹²⁹

Jak již bylo zmíněno, strana CDU se v čele se svým předsedou Friedrichem Merzem snaží o nové programové směřování. Annegret Kramp-Karrenbauerová již v roce 2018 nový program iniciovala, ten však zpočátku nemohl být kvůli její brzké rezignaci uskutečněn. Stejně iniciativy se později chopil i Armin Laschet, avšak volební výsledek tuto snahu opět přerušil. Začátkem roku 2022 představila CDU pod vedením Merze již potřetí plán vypracování nového programu, který by měl být dokončen a představen v roce 2024.¹³⁰

¹²⁴ „BUNDESTAGSWAHL 2021“, *internetové stránky Tagesschau*, <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2021-09-26-BT-DE/index.shtml> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹²⁵ „Kritik an Laschet wächst: Wir haben die Wahl verloren. Punkt.“ *BR24*, 27.09.21, https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/kritik-an-laschet-waechst-wir-haben-die-wahl-verloren-punkt_SkHFDvc (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹²⁶ „Söder gratuliert SPD: Die besten Chancen hat Scholz“, *Tagesschau*, <https://www.tagesschau.de/inland/csu-soeder-scholz-koalitionen-101.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹²⁷ „Bundestagswahl in Bayern“, 27.09.2021, <https://www.sueddeutsche.de/bayern/bundestagswahl-live-bayern-csu-ergebnis-1.5419344> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹²⁸ Markus Söder, rozhovor vedený Mathiasem Deißem, Bericht aus Berlin, 10.07.2022, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/soeder-sommerinterview-113.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹²⁹ „Das Andere ist vorbei“ – Söder schließt neues Bemühen um Kanzlerkandidatur aus“, *Die Welt*, 7.06.2022, <https://www.welt.de/politik/deutschland/article239220349/Markus-Soeder-schliesst-neues-Bemuehen-um-Kanzlerkandidatur-aus.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹³⁰ „Grundsatzprogrammprozess der CDU“, *webové stránky CDU*, <https://www.grundsatzprogramm-cdu.de> (poslední přístup 1.srpna 2022).

2.2 Migrační a azylová politika stran CDU a CSU

Horst Seehofer a Angela Merkelová byli již od začátku řešení migrační politiky ve při. K eskalaci takzvané migrační krize došlo dne 3. září 2015, kdy Angela Merkelová učinila rozhodnutí ponechat německé hranice otevřené uprchlíkům, kteří přicházeli přes Maďarsko a Rakousko.¹³¹ O tomto kroku informovala SMS zprávou bavorského ministerského předsedu Seehofera, který byl tou dobou na dovolené. Ten na zprávu nejprve nereagoval a až po několika dnech 12. září 2015 prohlásil: „Byla to chyba, která nás bude zaměstnávat ještě dlouho.“¹³² Dále uvedl, že „demokraticky legitimizované pravici se můžeme vyhnout jen tehdy, když se ujmeme obav a strachu obyvatelstva.“ Takové obavy připravily půdu pro následný pokles pozice Merkelové a její popularity.¹³³

Seehofer později kritizoval možnost regulace počtu přicházejících uprchlíků, která podle něj nebyla kvůli nedostačující ochraně celé délky státních hranic možná, a požadoval ukončení politiky otevřených hranic.¹³⁴ Seehofer dával Merkelové ultimáta a snažil se konstruktivně ovlivňovat její politiku.¹³⁵

Jako nedůstojný způsob komunikace bylo považováno Seehoferovo pozvání Angely Merkelové na Stranický sjezd CSU v listopadu 2015. Na úvod sjezdu pronesl Seehofer u jediného řečnického pultu na pódiu proslov, který trval 13 minut. Během celé délky tohoto proslovu musela Merkelová stát vedle Seehofera a poslouchat jeho kritiku na svoji politiku.¹³⁶

Spor mezi dvěma předsedy pokračoval i následující rok, kdy Seehofer poprvé zmínil konkrétní počet pro horní hranici uprchlíků. Požadoval maximálně 200 000 nových uprchlíků za rok. Toto bylo další z témat sporů mezi oběma předsedy. Merkelová toto nařízení striktně

¹³¹ Robin Alexander, „Die Geschehnisse des Septembers 2015“, *Bundeszentrale für politische Bildung*, 17.07.2020, <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/312828/die-geschehnisse-des-septembers-2015/> (poslední přístup 1. srpna 2022).

¹³² Thomas Gautier, Angelika Hellemann a Bukhard Uhlenbroich, „München vor dem Kollaps“, *Bild am Sonntag*, 13.09.2015 <https://www.bild.de/politik/inland/fluechtlingshilfe/muenchen-vor-dem-kollaps-42553624.bild.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

¹³³ Jörg Michael Dostal, „From Merkel to Kramp-Karrenbauer: Can German Christian Democracy Reinvent Itself?“ *The Political Quarterly* 90, číslo 2 (2019).

¹³⁴ „Seehofer schimpft auf Wien - und droht Berlin“, *Tagesschau*, 27.10.2015, <https://www.tagesschau.de/inland/seehofer-215.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

¹³⁵ „Unmut in Flüchtlingskrise steigt: Seehofer setzt Merkel Frist bis Allerheiligen“, *Tagesschau*, 27.10.2015, <https://www.tagesschau.de/multimedia/video/video-127707.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

¹³⁶ Melanie Berger, „Merkel gegen Seehofer: Zerrüttung über 14 Jahre“, 23.06.2018, <https://www.tagesspiegel.de/politik/konflikt-zwischen-cdu-und-csu-merkel-gegen-seehofer-zerruetung-ueber-14-jahre/22726376.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

odmítala a hrozila ústavní žalobou.¹³⁷ Seehofer se později v reakci na otevřené hranice pro uprchlíky vyjádřil následovně: „V současné době nemáme právní stát a pořádek. Je to vláda nespravedlnosti.“¹³⁸ V návaznosti na toto prohlášení chtěl Seehofer v květnu 2016 zahájit vlastní volební kampaň výslovně proti Angele Merkelové.¹³⁹

V zájmu dobrého výsledku ve volbách do Spolkového sněmu se nakonec oba předsedové udobřili a v únoru 2017 zahájili společnou volební kampaň.¹⁴⁰ Deník *Berliner Zeitung* nazval urovnání sporů mezi oběma předsedy jako „okamžik harmonie“ (Ein Augenblick der Harmonie).¹⁴¹ Seehofer prohlásil: „Je nejvyšší čas na to, abychom našli společnou řeč pro volby do Spolkového sněmu.“¹⁴² Téma horní hranice počtu uprchlíků, které bylo předmětem sporů, bylo ve volebním programu sice vynecháno, v samostatném bavorském volebním programu CSU s názvem Bayernplan však stále zůstalo.¹⁴³

V březnu 2018, tři dny po svém jmenování ministrem vnitra, Seehofer prohlásil větu: „Islám do Německa nepatří.“, která už dříve na toto téma otevírala debaty.¹⁴⁴ Vzhledem k tomu, že se Merkelová otevřenost a solidaritu německé společnosti snažila v té době zdůrazňovat, byl tento Seehoferův výrok dalším útokem na její politiku. Merkelová v zápětí na to další den v plénu Spolkového sněmu prohlásila: „Křesťanství a judaismus velmi silně formovaly Německo. Nyní tu však žijí čtyři miliony muslimů. Tito lidé praktikují své náboženství zde. A tito muslimové také patří k Německu. A stejně jako jejich náboženství patří k Německu, patří k němu i islám“¹⁴⁵

¹³⁷ Daniel Wüstenberg, Finale einer Fehde: Die jahrelange Entfremdung von Seehofer und Merkel“, *Stern*, 2.07.2018, <https://www.stern.de/politik/deutschland/horst-seehofer-vs--angela-merkel--finale-einer-jahrelangen-fehde-8136924.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹³⁸ „Seehofer attackiert Merkels Politik als "Herrschaft des Unrechts““, *Zeit Online*, 9.02.2016, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2016-02/csu-horst-seehofer-bahnunglueck-fluechtlingspolitik?page=2> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹³⁹ Sebastian Beck a Constanze von Bullion, „In der CDU wächst der Ärger über Horst Seehofer“, *Süddeutsche Zeitung*, 8.05.2016, <https://www.sueddeutsche.de/bayern/wahlkampf-in-der-cdu-waechst-die-veraergerung-ueber-horst-seehofer-1.2984415> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁴⁰ Lisa Schnell, „Merkel und Seehofer beschließen Frieden“, *Süddeutsche Zeitung*, 7.02.2017.

¹⁴¹ Daniela Vates, „Ein Augenblick der Harmonie“, *Berliner Zeitung*, 7.02.2017.

¹⁴² Nico Fried, „Merkel und Seehofer: Sie versuchen es wieder“, *Süddeutsche Zeitung*, 6.02.2017, <https://www.sueddeutsche.de/politik/cdu-und-csu-merkel-und-seehofer-versuchen-es-wieder-1.3364542> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁴³ „Der Bayernplan: Programm der CSU zur Bundestagswahl 2017.“ *volební program CSU*, https://www.csu.de/common/download/Beschluss_Bayernplan.pdf (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁴⁴ „Der Islam gehört (nicht) zu Deutschland“, *Spiegel Politik*, 16.03.2018, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/horst-seehofer-der-islam-gehört-nicht-zu-deutschland-geschichte-eines-satzes-a-1198520.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁴⁵ „Debatte um Islam-Äußerungen: Merkel widerspricht Horst Seehofer“, *Der Tagesspiegel*, 16.03.2018, <https://www.tagesspiegel.de/politik/debatte-um-islam-aeusserungen-merkel-widerspricht-horst-seehofer/21078598.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

V červnu 2018 se mezi Seehoferem a Merkelovou začínal stupňovat nový konflikt, který spolupráci mezi těmito stranami opět velmi zatížil. Ačkoliv Seehofer avizoval, že jako spolkový ministr vnitra představí svůj hlavní plán v oblasti migrace a azylové politiky, kvůli neshodám s Merkelovou své představení dne 11. června 2018 odložil a ohlásil, že odmítá dělat jakékoliv další kompromisy. Hlavním tématem sporů bylo odsouvání migrantů přímo na německých hranicích. Seehofer požadoval, aby bylo možné přímo na státních hranicích odsouvat ty migranty, kteří již byli registrováni v jiném státě EU, požádali tam o azyl nebo jejichž žádost byla zamítnuta. Merkelová se vyslovovala pro evropské řešení. Strana CSU jí dala lhůtu 14 dní na to, aby uzavřela smlouvy s ostatními státy EU. Pokud by Merkelová s evropským řešením na summitu EU, který se konal na konci června, neuspěla, jednal by sám podle sebe.¹⁴⁶ Tímto jejich spor vyvrcholil a mezi oběma předsedy odstartoval otevřenou kritiku, která byla silně mediálně pozorována.¹⁴⁷

Tato situace se stala velmi vyostřenou, protože strana CSU trvala na svém požadavku a hrozila případným rozdělením společné frakce, což by ve výsledku znamenalo i pád vlády.¹⁴⁸ I mezi politiky Unie bylo zmiňováno, že je situace dramatická a velmi napjatá.¹⁴⁹ Frankfurter Allgemeine Zeitung hlásalo, že „Seehofer varuje Merkelovou před propuštěním kvůli sporu o azylové politice.“ (Seehofer warnt Merkel vor Entlassung wegen Asylstreits).¹⁵⁰

Tlak na Merkelovou rostl i v jejích vlastních řadách. Konzervativci v CDU byli názoru, že evropské řešení nebude zdárné a přikláněli se na stranu Seehofera.¹⁵¹ Ten tvrdil: „lidé po právu očekávají, že se postaráme o pořádek na našich hranicích. To zdůrazňuji již od roku 2015.“¹⁵² A tím situaci dále vyostřoval. Právě touto pozicí se Seehofer snažil poukázat na skutečnost, že spor trvá již třetím rokem a on je ten, který svá stanoviska nemění.

Zároveň byl Seehofer po dobu celého konfliktu i pod tlakem vlastní strany, která odsouvání migrantů přímo na hranicích vyžadovala. Vzhledem k tomu, že Bavorsko bylo

¹⁴⁶ Thomas Vitzthum, „Wie die CSU Seehofer in den Streit mit Merkel treibt“, 11.06.2018, <https://www.welt.de/politik/deutschland/article177374264/Migrationspolitik-Wie-die-CSU-Seehofer-in-den-Streit-mit-Merkel-treibt.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁴⁷ René Martens, „Die Angela und der Horst“, *Die Tageszeitung*, 23.06.2018.

¹⁴⁸ Katharina Schuler a Tom Sundermann, „Wie Angela Merkel sich mal wieder gerettet hat“, *Zeit Online*, 18.06.2018, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-06/asylstreit-horst-seehofer-angela-merkel-frist> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁴⁹ „Konflikt zwischen CDU und CSU eskaliert“, *Zeit Online*, 14.06.2018, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-06/bundestag-unterbricht-sitzung-wegen-asylstreit-der-union?page=4> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁵⁰ „Seehofer warnt Merkel vor Entlassung wegen Asylstreits“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 22.06.2018.

¹⁵¹ Dietmar Neuerer, „Druck auf Merkel wächst“, *Handelsblatt*, 19.06.2018.

¹⁵² Dietmar Neuerer, „Druck auf Merkel wächst“, *Handelsblatt*, 19.06.2018.

jedním z hlavních dotčených oblastí, kritizovala postup kancléřky i strana CSU spolu s ministerským předsedou Bavorska Markusem Söderem v čele.¹⁵³

Horst Seehofer vystupoval v tomto konfliktu pod dvojí rolí. Jako spolkový ministr vnitra a tím také i člen vlády chtěl být blíže kancléřce Angele Merkelové. Jako stávající předseda CSU však také usiloval o zapojování této strany do vládní politiky a hájil zájmy své strany, které však byly se zájmy Angely Merkelové a CDU v rozporu.

Dne 14. června pohrozil Seehofer Merkelové, že pokud zmíněnou možnost kontroly na hranicích nezavede ona, udělal by to on sám jako spolkový ministr vnitra a na základě ministerského rozhodnutí by v azylové politice postupoval samostatně. Merkelová ho v návaznosti na jeho plán varovala, že při takovém postupu se odvolá na své řídicí kompetence kancléřky, zaručené v Základním zákoně.¹⁵⁴ Seehofer Merkelovou varoval, že v případě jeho odvolání z funkce hrozí pád koalice.¹⁵⁵ Nastala tak patová situace, ve které měl však Seehofer převahu.

Süddeutsche Zeitung psali o nastalé situaci následovně: „Spor mezi CDU a CSU o uprchlickou politiku doutná už téměř tři roky. Nyní se to vyhrotilo.“¹⁵⁶ Další pozorované články poukazovaly na spor mezi Angelou Merkelovou a Horstem Seehoferem především z pohledu jiných přístupů k tématu migrace. Obě dvě postavy byly kritizovány v jejich rozhodnutích. Již před vypuknutím sporu psal deník Süddeutsche Zeitung: „Předstírané příměří mezi kancléřkou a ministrem vnitra by se mohlo rozpadnout kvůli sporu o odmítání uprchlíků. A to vše proto, že šéf CSU už myslí na volby v Bavorsku.“¹⁵⁷ Právě nadcházející zemské volby v Bavorsku měly hrát v tomto konfliktu také roli, to však Seehofer popíral.¹⁵⁸

Deník Bild popisoval události jako nenávisť strany CSU ke kancléřce Merkelové. V jednom článku s názvem: „Kdo chce v CSU zabít Merkelovou?“ přemítal, „zda chce CSU pouze ostřejší azylovou politiku, a nebo ve skutečnosti pouze odstranit kancléřku.“¹⁵⁹ Seehofer

¹⁵³ Thomas Vitzthum, „Wie die CSU Seehofer in den Streit mit Merkel treibt“, *Die Welt*, 11.06.2018, <https://www.welt.de/politik/deutschland/article177374264/Migrationspolitik-Wie-die-CSU-Seehofer-in-den-Streit-mit-Merkel-treibt.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁵⁴ Jasper Ruppert, „Seehofer droht Merkel offenbar mit Alleingang“, *BR24*, 14.06.2018, <https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/seehofer-droht-merkel-offenbar-mit-alleingang,QuwMa50> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁵⁵ „Seehofer warnt Merkel vor Entlassung wegen Asylstreits“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 22.06.2018.

¹⁵⁶ Julia Kitzmann, „Attacken, Kompromisse, Vorwürfe“, *Süddeutsche Zeitung*, <https://www.sueddeutsche.de/politik/angela-merkel-und-horst-seehofer-attacken-kompromisse-vorwuerfe-1.4015817?reduced=true> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁵⁷ Nico Fried, „Der Streit von Merkel und Seehofer gefährdet die GroKo“, *Süddeutsche Zeitung*, 12.06.2018.

¹⁵⁸ Daniel Wüstenberg, „Seehofer warnt merkel vor Rauswurf – neuer Tiefpunkt einer jahrelangen Entfremdung“, *Stern*, 22.06.2018.

¹⁵⁹ Nikolaus Blome a Ralf Schuler, „Wer will in der CSU Merkel Meucheln“, *Bildzeitung*, 18.06.2018.

však uvedl, že svrhnutí kancléřky ani rozpuštění parlamentní skupiny CDU/CSU, který by mohl způsobit rozpad koalice, v zájmu CSU není. Spor vnímal jako otázku problematiky, která měla pro odmítání uprchlíků na hranicích najít udržitelné řešení.¹⁶⁰

Spolu s otázkou možného rozpadu parlamentní skupiny CDU/CSU byla v médiích opět prezentována historie stran a Kreuthského rozdělení z roku 1976, které by nemělo být bráno jako příklad pro nastalý konflikt.¹⁶¹ I článek v periodiku Handelsblatt poukazoval na rozdělení stran: „70 let Unie mezi CDU a CSU se zřejmě chýlí ke smutnému konci“¹⁶²

Pozice Merkelové byla prezentována zpočátku jako slabá, v jednom z článků Berliner Morgenpost je ultimátum od CSU předkládáno jako „osudové dny pro Angelu Merkelovou“ (Schicksaltage für Angela Merkel).¹⁶³ Naopak Seehoferova dvoutýdenní lhůta byla prezentována jako „lhůta z milosti“ (Gnadenfrist).¹⁶⁴ Otázkou také bylo, do jaké míry byly Seehoferovy kroky zastávány jeho vlastní stranou a do kdy to byla jeho vlastní přesvědčení.¹⁶⁵ Některé jeho kroky byly citovány, jako provedené „na vlastní pěst“, které vyvolaly chaos v Unii.¹⁶⁶

Všechny tyto výroky spojuje zmatečná situace v Unii, kdy nebylo jasné, jaký měl spor v Unii doopravdy rozsah. S dalšími dny, kdy se však spor stupňoval bylo zřejmé, že se rozpoutala vládní krize. Například Frankfurter Allgemeine Zeitung udávaly: „Tohle už není žádná show v Unii. Jedná se o hlubokou krizi, která by mohla vést až k novým volbám.“¹⁶⁷ Další z článků zmiňoval, že konflikt mezi Seehoferem a Merkelovou představuje rozvrat trvající již 14 let. Jeho podtitulek zněl: „Řeč, vyvracení, obvinění, obhajoba. Německé domácí politice již několik týdnů dominuje spor mezi kancléřkou a jejím ministrem vnitra. A s každou další výměnou úderů se tempo stupňuje.“¹⁶⁸

Dne 2. července 2018 byla mezi Seehoferem a Merkelovou dojednána dohoda o omezení ilegální migrace. Jejich ustanovení počítalo s tím, že budou na německo-rakouských

¹⁶⁰ Tobias Peter a Daniela Vates, „Knall oder Kompromiss“, *Mittlbayerische Zeitung* 18.06.2018.

¹⁶¹ Ulrich Graser, „Vergesst Kreuth“, *Nürnberger Nachrichten*, 18.06.2018.

¹⁶² Moritz Koch, „Seehofers Kontrollverlust“, *Handelsblatt*, 25.08.2018.

¹⁶³ „Schicksaltage für Angela Merkel“, *Berliner Morgenpost*, 18.06.2018.

¹⁶⁴ Anna Clauß a Jan Friedmann, „Seehofers Gnadenfrist“, *Spiegel Politik*, 18.06.2018, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/horst-seehofer-im-asylstreit-gnadenfrist-fuer-angela-merkel-a-1213656.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁶⁵ Melanie Amann, Annette Bruhns, Anna Clauß, Marc Hujer, Veit Medick, Ralf Neukirch a René Pfister, „Im Bunker“, *Der Spiegel*, 14.09.2018.

¹⁶⁶ Dagmar Rosenfeld a Martin Niewendick, „Kanzlerin soll vertrauensfrage stellen“ *Die Welt*, 16.06.2018.

¹⁶⁷ Livia Gerster, Frank Pergande, Lydia Rosenfelder, Antje Schmelcher, Konrad Schuller a Volker Zastrow, „Der Riss wird tiefer“ *FAZ Sonntagszeitung*, 24.06.2018.

¹⁶⁸ Melanie Berger, „Konflikt zwischen CDU und CSU - Merkel und Seehofer: Zerrüttung über 14 Jahre“, *Der Tagesspiegel*, 23.06.2018.

hranicích zřízena tranzitní centra, odkud budou přichozí žadatelé o azyl, kteří mají v jiných zemích EU probíhající řízení, okamžitě odesíláni zpět. Seehofer prohlásil: „Jedná se o jasnou dohodu o tom, jak zabránit nelegální migraci na hranicích Rakouska a Německa.“ Seehofer tvrdil, že se dokázal prosadit ve všech jím požadovaných bodech. Merkelová prohlašovala, že on na výsledku neměl zásluhu.¹⁶⁹ Touto dohodou skončil hlavní spor o migraci mezi Angelou Merkelovou a Horstem Seehoferem.

Článek Deutsche Welle pod názvem „Merkelová a Seehofer spojeni v konfliktu“ nicméně nadále uváděl, že navzdory vyřešení tématu sporu se oba politici tematicky rozdělili: „Vztahy mezi kancléřkou Angelou Merkelovou a ministrem vnitra Horstem Seehoferem se rozpadly. Azylová politika, ale také mocenské otázky. Nyní je spojuje pouze dlouhá historie neshod.“¹⁷⁰

S odstupem času Seehofer zdůrazňoval, že si za svými kroky stál, a že za účelem obhájení důležitých témat byl spor s kancléřkou nutný. Sporu nelitoval a na svém jednání by zpětně nic neměnil.¹⁷¹ To poukazuje taktéž na to, že tento konflikt změnil směřování celé Unie, které vyvolalo spoustu otázek v programovém směřování stran, které po odchodu Merkelové stále nejsou vyjasněny.

¹⁶⁹ „Union einig: Asylzentren an der Grenze zu Österreich“, *Heute.at*, <https://www.heute.at/s/einigung-im-asylstreit-seehofer-bleibt-53062728> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁷⁰ Ralf Bosen, „Merkel und Seehofer: Im Streit vereint“, *Deutsche Welle*, 02.07.2018, <https://www.dw.com/de/merkel-und-seehofer-im-streit-vereint/a-44488704> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁷¹ Gregor Peter Schmitz, Michael Stifter, Margit Hufnagel, „Horst Seehofer: Was ich anders machen würde: Gar nichts“, *Augsburger Allgemeine*, 29.08.2020, <https://www.augsburger-allgemeine.de/politik/Interview-Horst-Seehofer-Was-ich-anders-machen-wuerde-Gar-nichts-id58011351.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

2.3. Boj o moc v Unii: Konflikt mezi Markusem Söderem a Arminem Laschetem

Výzvy Markusi Söderovi, že by mohl být budoucím kancléřem Německa a měl by o to usilovat, bylo možné slyšet již v průběhu roku 2020.¹⁷² Söder však na všechny spekulace odpovídal, že jeho místo je v Bavorsku.¹⁷³ Před jeho stěžejním rozhodnutím však vplynuly na povrch nové indicie, které naznačovaly, že má Markus Söder o post kancléře zájem.¹⁷⁴

Ještě v únoru 2021 byly vztahy mezi oběma předsedy Unie Arminem Laschetem a Markusem Söderem přátelské. Laschet však následně prohlásil, že „CDU i CSU stojí těsně při sobě.“¹⁷⁵ V neděli 11. dubna 2021 Markus Söder ohlásil, že je na post kancléře připraven kandidovat. Tento krok byl z mnoha ohledů očekáván, nicméně samotný akt tohoto rozhodnutí postavil oba předsedy sesterských stran proti sobě a problémy mezi stranami CDU a CSU prohloubil.

Stejnou neděli ráno byl zveřejněn nejaktuálnější průzkum *NRW Trend* společnosti *infratest dimap*, který byl zaměřen na spolkovou zemi Severní Porýní-Vestfálsko. Laschetova popularita se v něm výrazně propadla. I ve své spolkové zemi byl Laschet v dubnu méně oblíbený než Markus Söder. Ten však také mírně ztratil, konkrétně 7 %. I průzkum mezi příznivci Unie ukázal, že pouze 43 % dotázaných členů si myslí, že Armin Laschet by byl dobrým kandidátem Unie na post kancléře. U Markuse Södera to bylo 68 % dotázaných příznivců Unie.¹⁷⁶

Söderovo ohlášení kandidatury proběhlo nečekaně, při shromáždění CDU a CSU, kde se setkali hlavní představitelé obou stran. Při jednání se probírala převážně politika boje proti koronaviru. Markus Söder však při něm nečekaně oznámil svůj zájem o kandidaturu na post kancléře: „Pokud by CDU byla odhodlána k tomu, mě podpořit, byl bych připraven. Pokud to CDU nebude chtít, bude dobrá spolupráce zachována, bez jakékoliv nenávisti.“¹⁷⁷

¹⁷² Konrad Schuller, „Ein Bayer sucht seinen Platz“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 16.08.2020, <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/markus-soeder-will-kanzler-werden-will-er-wirklich-16905735.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁷³ „Auf dem Nockherberg 2021“, *BR mediatéka*, 5. března 2021, <https://www.br.de/mediathek/video/auf-dem-nockherberg-2021-die-fastenrede-av:6042a1a0e3de79001300f0d8> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁷⁴ „Laschet, Merz, Röntgen? Söder!“, *Reportáž v pořadu Kontraste*, 8.10.2020.

¹⁷⁵ CSU, „69. Politischer Aschermittwoch“, YouTube, 17. 02. 2021, <https://www.youtube.com/watch?v=5ib0S89T7L4> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁷⁶ „Laschet im eigenen Land im Umfragetief“ *vyhodnocení dubnového průzkumu NRW TREND*, <https://www1.wdr.de/nachrichten/themen/coronavirus/nrw-trend-april-144.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁷⁷ Kerstin Münstermann, Jana Wolf „Ich bin bereit zu dieser Kandidatur“, *General-Anzeiger*, 12.04.2021.

Posléze na tiskové konferenci Laschet prohlásil: „Jsme si vědomi této odpovědnosti. Na otázku ohledně kancléře odpovíme dobře a společně, v našem vzájemném respektu. (...) Náš cíl je mezi CDU a CSU zajistit co nejvíce možné jednoty.“¹⁷⁸ Söder pronesl řeč, kterou ukázal odlišný pohled na věc. Podle něj nešlo o to, kdo bude kandidátem na post kancléře, ale kdo povede Unii v dalších letech: „Unie se nachází v napjaté situaci. V průzkumech je velký prostor pro zlepšení. Jde o to, zůstat jedničkou. Jde o to představovat ducha doby, ne se za ním honit.“¹⁷⁹

Hned v pondělí 12. dubna pak proběhlo setkání vrcholného představenstva CDU, které se neslo v duchu, že průzkumy by kandidáta na pozici spolkového kancléře určovat neměly. Valná většina se shodla, že za svým předsedou stojí. Generální tajemník CDU Paul Ziemiak zde prohlásil: „Neučinili jsme zde žádné rozhodnutí, ale získali jsme jasné stanovisko pro rozhovory s CSU.“¹⁸⁰ Pro Armina Lascheta znamenalo toto zasedání jasné vítězství a v reakci na kladné výsledky průzkumů ve prospěch svého protikandidáta uvedl: „Všichni jasně ukázali, jak se průzkumy veřejného mínění mohou ve velmi krátké době změnit. Zde jde však o zásadní rozhodnutí o vztahu mezi CDU a CSU, tedy o rozhodnutí důležitější než každodenní průzkumy veřejného mínění.“¹⁸¹ Do role hlavní postavy, která prezentovala vótum prezidia CDU v médiích se postavil ministerský prezident Hesenska a místopředseda CDU Volker Bouffier: „Dali jsme najevo, že Armina Lascheta považujeme za mimořádně vhodného. (...) Předsednictvo CDU ho bez výjimky podpořilo.“¹⁸²

Söder se k tomuto rozhodnutí později vyjádřil následovně: „Není možné, aby nějaké malé prezidium rozhodlo a řeklo: basta, tak to bude.“¹⁸³ Také hovořil o prezídiu CDU jako o „zadním kumbálu, který nemá takovou váhu.“¹⁸⁴ I tímto znevažujícím přístupem si zneprátelil spoustu vlivných osob v CDU, které měly později podíl na výsledné rozhodnutí a finální nominaci.

¹⁷⁸ Christoph Strack, „Wer wird Unions-Kanzlerkandidat: Armin Laschet oder Markus Söder?“, *Deutsche Welle*, 12.04.2021. <https://www.dw.com/de/wer-wird-unions-kanzlerkandidat-armin-laschet-oder-markus-s%C3%B6der/a-57168227> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁷⁹ Florian Gathmann, Kevin Hagen, „Kanzlerkandidatenstreit bei CDU und CSU: Das Söder-Manöver“, *Spiegel Politik*, 12.04.2021. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/cdu-csu-markus-soeder-bremst-in-der-kanzlerkandidatenfrage-armin-laschet-aus-a-56889f66-6109-4e2e-a4ad-24bd5c2a2398> (poslední přístup 1.srpna 2022).

¹⁸⁰ Daniel Delhaes, Jan Hildebrand, „Machtkampf in der Union“, *Handelsblatt*, 13.04.2021.

¹⁸¹ Daniel Delhaes, Jan Hildebrand, „Machtkampf in der Union“, *Handelsblatt*, 13.04.2021.

¹⁸² Roman Deininger, Boris Herrmann, Johann Osel, Robert Rossmann, „Fast nichts passiert“, *Süddeutsche Zeitung*, 13.04.2021.

¹⁸³ Robin Alexander, Thomas Vitzthum, „Beinharter Kampf um die Spitze“, *Die Welt*, 13.04.2021.

¹⁸⁴ Robin Alexander, Thomas Vitzthum, „Beinharter Kampf um die Spitze“, *Die Welt*, 13.04.2021.

V pondělí odpoledne zasedalo také prezídium CSU, které se jasně postavilo na stranu svého předsedy Markuse Södera. Také poukázalo na problém mechanismu fungování a spolupráce stran CDU a CSU, který na tuto situaci nebyl připraven.

Třetí důležité setkání se konalo v úterý 13. dubna 2021, kdy zasedala frakce CDU/CSU ve Spolkovém sněmu. Tato frakce je jediným společným grémiem obou stran. I proto byla diskuze v rámci frakce hlavním orientačním bodem v této problematice. Setkání se zúčastnili i oba kandidáti, kteří měli na úvod proslov, ve kterém svoji kandidaturu obhajovali. Markus Söder byl svoji představu připraven sdělit a tou přítomné poslance přesvědčit: „Existuje pouze jedno grémium, které se schází a je vnímáno jako společný orgán obou stran. Dnes jsem zde proto, aby vás bylo slyšet.“¹⁸⁵ Söder dával rozhodnutí poslanců společné frakce velkou váhu. U poslanců Spolkového sněmu se snažil získat si co nejvíce z nich na svou stranu: „Dvě, tři procenta mohou pro mnoho poslanců znamenat, že už nebudou zastoupeni ve Spolkovém sněmu.“¹⁸⁶ V rámci debaty se ukázalo, že větší zastání nachází Söder. Kritici Lascheta ve frakci CDU/CSU nesli názor, že „je potřeba vysvětlit, proč by měl být zvolen ten slabší, a ne ten silnější kandidát.“¹⁸⁷

Ačkoliv se ukázalo, že hodně podporovatelů Friedricha Merze stojí za Markusem Söderem, Merz samotný od něj odrazil: „Se všemi sympatiemi k CSU a jejímu předsedovi: Uvědomuje si CSU, co to znamená během několika týdnů zlikvidovat nového předsedu strany CDU? (...) CDU si nemůže nechat vzít kandidaturu na post kancléře.“¹⁸⁸ Merz dokonce napsal otevřený dopis, ve kterém důležitost zvolení právě Lascheta vysvětlil.¹⁸⁹ Podstatou této iniciativy byl fakt, že pod Markusem Söderem jako kancléřem by se Friedrich Merz nemohl tak dobře prosadit a realizovat tak, jako pod Arminem Laschetem.¹⁹⁰

Oficiálně nedošlo k žádnému hlasování, především z toho důvodu, že by oba politiky pouze poškodilo a vítěz by nebyl zvolen výraznou většinou. Nicméně počet poslanců, kteří se v debatě vyslovili pro Södera, byl více než poloviční. Konkrétně promluvilo 66 poslanců, ze kterých bylo 44 pro Södera a 22 pro Lascheta.¹⁹¹

¹⁸⁵ Hand Daniel Delhaes, Jan Hildebrand, „Die gespaltene Union“, *Handelsblatt*, 14.04.2021.

¹⁸⁶ Robin Alexander, Thomas Vitzthum, „Beiharther Kampf um die Spitze“, *Die Welt*, 13.04.2021.

¹⁸⁷ Hand Daniel Delhaes, Jan Hildebrand, „Die gespaltene Union“, *Handelsblatt*, 14.04.2021.

¹⁸⁸ Roman Deininger, Boris Herrmann a Robert Rossmann, „In ganzer Breite“, *Süddeutsche Zeitung*, 14.04.2021.

¹⁸⁹ Reinhard Bingener, Reiner Burger, Stefan Locke, Rüdiger Soldt, Julian Staib a Matthias Wyssuwa, „Die Basis will endlich einen Kandidaten“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 15.04.2021.

¹⁹⁰ Robin Alexander, Thomas Vitzthum, „Beiharther Kampf um die Spitze“, *Die Welt*, 13.04.2021.

¹⁹¹ Nikalus Harbusch, Florian Kain, Paul Ronzheimer, Jan Schäfer, Ralf Schuler, Peter Tiede, Kai Weise, Alexandra Würzbach, „Es kann nur einen geben“ *Bildzeitung*, 14.04.2021.

Otevřený konflikt nadále pokračoval. Názor členů Unie na mezistranické spory byl velmi kritický, zároveň však nebyli o kandidatuře Lascheta příliš přesvědčeni. Již po třetím dnu otevřeného konfliktu v jednom z komentářů Frankfurter Allgemeine Zeitung zaznělo: „Jedno se zdá spojovat všechny členy Unie: Přání po konci boje o moc.“¹⁹² Reálně však tento boj skončil až po devíti dnech.

Právě nejednota stran a zmatení v rozhodnutí začaly způsobovat vlnu diskuzí mezi stranami, která je pouze poškodila. Deník Die Zeit psal v titulku svého hlavního tématu: „Armin Laschet a Markus Söder vedou boj o moc, ze kterého vzejdou pouze poražení“.¹⁹³ Ve veřejném diskurzu bylo vytvořeno spojení *bratrský boj*, které poukazovalo na možné poškození obou kandidátů.¹⁹⁴

Rainer Haseloff pronesl ve čtvrtek 15. dubna jako první předseda zemské vlády za CDU, že otevřeně stojí za Markusem Söderem. Změna názoru ministerského předsedy Saska Anhaltska o obou kandidátech otevřela další sérii mezistranických konfliktů. Další den, v pátek 16. dubna, se k Haseloffovi přidal i ministerský předseda Sárska Tobias Hans.

Polarizaci vztahů podpořil předseda vlády Šlesvicka-Holštýnska Daniel Günther, když slovně zaútočil na Södera, kterého nařknul, že se nedrží zásad a domluv. V dalších dnech se na Unijní boj o moc začaly objevovat další a další. Bývalá předsedkyně CDU Annegret Kramp-Karrenbauerová prohlásila, že poté, co se s Markusem Söderem snažila o usmíření obou stran Unie má nyní pocit, že Markus Söder nemá dostatek respektu pro CDU. Objevila se také opětovná hrozba založení regionálního sdružení CDU v Bavorsku, tak jako v roce 2018, tentokrát ze strany poslance Evropského parlamentu Dennise Radtkeho (EVP/CDU), který prohlásil, že „pokud Söder chce zničit CDU, nemělo by založení CDU v Bavorsku představovat žádné tabu.“¹⁹⁵

Týdeník Der Spiegel tomuto konfliktu věnoval hlavní téma dvou dubnových čísel. Na titulní stranu jednoho z čísel umístil karikaturu Armina Lascheta s podnadpisem „Unie a její problémový kandidát“ a na titulní stranu hned dalšího čísla fotografii obou kandidátů, kteří kvůli šrámům v obličeji měli vypadat jako po rvačce. Podtitul vydání byl „Bratrská válka: Jak

¹⁹² Reinhard Bingener, Reiner Burger, Stefan Locke, Rüdiger Soldt, Julian Staib a Matthias Wyssuwa, „Die Basis will endlich einen Kandidaten“, *Frankfurter Allgemeine*, 15.04.2021.

¹⁹³ Marc Brost, Matthias Geis, Mariam Lau a Anne Hähnig, „Das Königsdrama Des Widerspenstigen Zähmung“, *Die Zeit*, 15.04.2021.

¹⁹⁴ Marc Brost, Matthias Geis, Mariam Lau a Anne Hähnig, „Das Königsdrama Des Widerspenstigen Zähmung“, *Die Zeit*, 15.04.2021.

¹⁹⁵ Florian Neuhaus, „Dann darf CDU in Bayern kein Tabu mehr sein“, *ZDF Heute*, 17.04.2021, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/kanzlerkandidatur-cdu-bayern-landesverband-100.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

se Unie sama rozkládá“. Ve velmi popisném článku vzešla myšlenka o tématech sporu. „Mezi Seehoferem a Merkelovou šlo při sporech v uprchlické politice o věcné téma. Zde šlo o otázku on anebo já.“¹⁹⁶ Článek dále představuje možné otázky, které poukazují na nadešlou situaci v Unii: „Jak se mohla strana jako CDU, která si vždy zakládala na své jednotě, dostat až sem? Jak se má v budoucnu rozhodovat? Kdo má právo na rozhodnutí? Vrcholné představenstvo? Báze? Členové? A co z toho všeho vyplývá pro volební kampaň, pro volby a pro dobu po nich?“¹⁹⁷

Zajímavá byla v době rozhodování i role mládežnické organizace Junge Union (JU, Mladá Unie). Její předseda Tilman Kuban byl podporovatel Armina Lascheta, nicméně tlak JU především na východě Německa ukázal postavení mladých pro Södera. Proto dal Kuban veřejné ultimátum, že pokud rozhodnutí nepadne do neděle 18. dubna, provede spolkové hlasování, které pak zveřejní. Ačkoliv se Kuban snažil vótum co nejvíce oddálit, neměl jinou možnost než ho uskutečnit. Z osmnácti zemských spolků JU bylo čtrnáct pro Södera, tři nebyly většinově rozhodnuté a pouze jeden zemský spolek - Mladá Unie v Severním Porýní-Vestfálsku hlasoval z většiny pro Lascheta. I toto bylo velké ponížení předsedy CDU a ukázalo v tomto tématu nálady mladistvých.¹⁹⁸ Naopak na stranu Lascheta se přes víkend přidalo Křesťanskodemokratické sdružení dělníků (CDA) a Dámská Unie (Frauenunion).

V neděli 18. dubna v podvečer nastal moment, kdy spor mezi stranami mediálně vyvrcholil. Ve zprávách se objevila informace, že Söder překvapivě přiletěl do Berlína na jednání s představenstvem stran. Bulvární televize bild.tv z této události vytvořila živou relaci, doplněnou o rozhovory s politiky a známými osobnostmi. Zaměření pořadu bylo především na okolí budovy Spolkového sněmu, kam Söder i Laschet vstoupili.¹⁹⁹

Důležité však byly okolnosti účasti setkání obou osob v Berlíně. Na popud předsedy Spolkového sněmu Wolfganga Schäubleho, který v CDU platil jako šedá eminence, se sešli již zmíněný Laschet a Söder spolu s generálním tajemníkem CSU Markusem Blumem, generálním tajemníkem CDU Paulem Ziemiakem, předsedou frakce CDU/CSU Alexandrem Dobrindtem a hesenským ministerským předsedou Volkerem Bouffierem. V této menší skupině proběhly vyhraněné diskuze ohledně budoucnosti Unie a jejím kandidátovi na post kancléře. Déle jak tři

¹⁹⁶ Melanie Amann, Anna Clauß, Lukas Eberle, Florian Gathmann, Kevin Hagen, Christoph Hickmann a Veit Medick, „Der oder ich“, *Der Spiegel*, 17.4.2021.

¹⁹⁷ Melanie Amann, Anna Clauß, Lukas Eberle, Florian Gathmann, Kevin Hagen, Christoph Hickmann a Veit Medick, „Der oder ich“, *Der Spiegel*, 17.4.2021.

¹⁹⁸ Robert Birnbaum, „Völlig Verbissen“, *Der Tagesspiegel*, 19.04.2021.

¹⁹⁹ „Showdown in Bruderkampf in der Union“, *bild tv* 18.04.2021. <https://www.bild.de/politik/inland/politik-inland/dramatische-entwicklung-um-kanzlerkandidatur-cdu-csu-soeder-laschet-76107954.bild.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

hodiny spolu všichni diskutovali, avšak bez výsledku. V pondělí ráno odletěl Markus Söder zpět do Mnichova.²⁰⁰

V pondělí 19. dubna byla oficiálně ohlášena kandidatura Annaleny Baerbockové na post kancléřky za stranu Zelených. Představení Annaleny Baerbockové bylo vnímáno jako protipól k rozdělené Unii.²⁰¹ V návaznosti rozhodnutí Zelených prohlásil Armin Laschet ve svém vyjádření, že Annaleně Baerbockové k její nominaci gratuluje a doufá ve spravedlivé předvolební klání.²⁰² Laschet dále ohlásil, že svolal setkání vrcholného grémia spolkové CDU na tentýž večer, kam pozval i Markuse Södera. Ten na své tiskové konferenci obratem prohlásil, že se ho nebude účastnit a dodal: „My jako CSU a i já budeme respektovat každé rozhodnutí.“²⁰³ Z tohoto výroku vyplývalo, že finální rozhodující role byla na straně CDU. Söder také prohlásil: „Během těchto dnů se názor celé Unie rozšířil [o nové poznatky] a nyní je veřejně známý. (...) Pokud to bude Armin, bude mít moji plnou podporu.“²⁰⁴

Při veškerém zmatení se v pondělí odpoledne konala schůze CDU Porýní-Falc, kde bylo téma kancléřské kandidatury Unie také prodiskutováno a zároveň o ní proběhlo hlasování. Skoro všichni krajští předsedové byli pro kandidaturu Markuse Södera.²⁰⁵

Veškeré dění bylo komentováno jak politiky, tak i členy Unie samotné. Právě postup CDU byl z řad členů Unie velmi značně kritizován.²⁰⁶ Dále byl médii často citován následující výrok jednoho z příznivců Unie: „Proč si myslíte, že 25 lidí je mnohem chytřejších než 400 000 členů? To nemůžete jen tak ignorovat.“²⁰⁷ O hlasování členské základny o kandidatuře na post kancléře Unie však bylo rozhodnuto již dříve a bylo zamítnuto z důvodů časového vytížení,

²⁰⁰ Robin Alexander, *Machtverfall: Merkels Ende und das Drama der deutschen Politik: Ein Report*. (München: Siedler Verlag, 2021), 651-683.

²⁰¹ Reinhard Bingener, Timo Frasc h a Eckart Lohse, „Wenn alle Argumente auf dem Tisch liegen“ *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 20.04.2021.

²⁰² Daniel Delhaes, Jan Hildebrand, „Dramatische Sitzung: CDU-Führung wählt Laschet zum Kanzlerkandidaten - Söder will sich äußern“, *Handelsblatt*, <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/machtkampf-in-der-union-dramatische-sitzung-cdu-fuehrung-waehlt-laschet-zum-kanzlerkandidaten-soeder-will-sich-aeussern/27110192.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²⁰³ Florian Gathmann a Kevin Hagen, „Laschet und die Kanzlerkandidatur: Mit dem Rücken zur Wand“, *Spiegel Politik*, 19.04.2021, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/cdu-chef-laschet-und-die-kanzlerkandidatur-mit-dem-ruecken-zur-wand-a-83c11a1e-832a-4033-bbf2-98d88e9e5920> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²⁰⁴ Florian Gathmann a Kevin Hagen, „Laschet und die Kanzlerkandidatur: Mit dem Rücken zur Wand“, *Spiegel Politik*, 19.04.2021, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/cdu-chef-laschet-und-die-kanzlerkandidatur-mit-dem-ruecken-zur-wand-a-83c11a1e-832a-4033-bbf2-98d88e9e5920> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²⁰⁵ Roman Deininger, Boris Herrmann, Johann Osel a Robert Roßmann, „Ins Ziel gerettet – vorerst“, *Süddeutsche Zeitung*, 20.04.2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/kanzlerkandidat-laschet-soeder-cdu-vorstand-1.5269714?reduced=true> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²⁰⁶ Georg Ismar, „An der Basis vorbei“, *Der Tagesspiegel*, 19.04.2021.

²⁰⁷ Roman Deininger, Boris Herrmann, Johann Osel a Robert Roßmann, „Ins Ziel gerettet – vorerst“, *Süddeutsche Zeitung*, 20.04.2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/kanzlerkandidat-laschet-soeder-cdu-vorstand-1.5269714?reduced=true> (poslední přístup 1.srpna 2022).

přesto je však otázkou, zda by to namísto tak dlouhého boje o moc nebylo snazší. Členka brémské CDU Elisabeth Motschmann prohlásila: „Projekt kandidatury na post kancléře proti vlastní členské základně. To se ještě nikdy nestalo.“ Dále narážela tak na to, že pokud je již v této chvíli rozhodováno bez členů, bude to mít vliv na volební výsledek celé Unie.

Samotná schůze se konala v hybridním formátu. Zúčastnili se jí předsedové spolkové CDU, někteří ministerští předsedové a předsedové zemských uskupení CDU. Další politici, kteří doposud podporovali Armina Lascheta, nabyli nového přesvědčení o druhém kandidátovi. Jednalo se o tehdejší spolkovou ministryni zemědělství Julii Klöcknerovou a tehdejšího spolkového ministra hospodářství Petera Altmeiera. Ten například prohlásil, že nezná jiné zemské vedení CDU než to v Severním Porýní-Vestfálsku, které by si přálo Lascheta jako kancléře. Klöcknerová prohlásila, že rozhodnutí je děláno bez ohledu na členskou základnu a že by chtěla, aby Armin Laschet zůstal na pozici předsedy CDU, ale přenechal Söderovi kandidaturu na post kancléře.

Wolfgang Schäuble si přál, aby se vše rozhodlo hned tentýž den, a nedošlo k dalšímu natahování sporu. Došlo tedy k hlasování, kterému se později říkalo vynucené. Neprve nebylo jisté, jak bude možné zajistit tajné hlasování, když jsou někteří účastníci konference připojeni přes komunikační platformu. Poté, co hlasovací lístky některým kandidátům nedorazily na email či skončily ve spamu jejich emailových adres, nastal zmatek v tom, kdo má oprávnění hlasovat. Například předseda brémské CDU Carsten Meyer-Heder řekl, že stále nemá hlasovací lístek, načež mu Armin Laschet odpověděl: „To je proto, že vy nesmíte hlasovat.“²⁰⁸ Na námitky účastníků a prosby o posunutí hlasování na další den či zorganizování prezenčního setkání anebo setkání všech krajských předsedů CDU²⁰⁹ se přeci jenom hlasování uskutečnilo. Nejprve však proběhlo hlasování o provedení hlasování, ve kterém byly dvě třetiny hlasujících pro okamžité rozhodnutí na tomto setkání. Půlhodiny po půlnoci padlo rozhodnutí, ve kterém bylo z celkových 46 hlasů 31 pro Armina Lascheta, 9 pro Markuse Södera a 6 účastníků se zdrželo hlasování. Tímto výsledkem skončil devítidenní boj o moc a Armin Laschet byl potvrzen jako Kandidát na post kancléře za Unii.

²⁰⁸ Robin Alexander, *Machtverfall: Merkels Ende und das Drama der deutschen Politik: Ein Report*. (München: Siedler Verlag, 2021), 651-683.

²⁰⁹ Daniel Delhaes, Jan Hildebrand, „Dramatische Sitzung: CDU-Führung wählt Laschet zum Kanzlerkandidaten - Söder will sich äußern“, *Handelsblatt*, <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/machtkampf-in-der-union-dramatische-sitzung-cdu-fuehrung-waehlt-laschet-zum-kanzlerkandidaten-soeder-will-sich-aeussern/27110192.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

V úterý 20. dubna se konala nejprve tisková konference CSU v Mnichově. Na úvod své řeči prohlásil Söder slavný Caesarův citát „Kostky jsou vrženy“²¹⁰. Děkoval „mladým, moderním, kteří viděli perspektivy pro budoucnost.“²¹¹ Také děkoval „odvážným členům sesterské strany, téměř všem ministerským předsedům, kteří ho v posledních dnech rovněž podpořili, a především neuvěřitelnému množství občanů z celé země, nejenom z Bavorska.“²¹² Dále prohlásil, že bude bez nenávisti a v plné síle podporovat Armina Lascheta. Z celé jeho řeči však bylo možné pozorovat, že rozhodnutí CDU vnímá jako špatné.²¹³ V návaznosti na jeho řeč nazval generální tajemník CSU Markus Blume Södera „kandidátem srdcí“ (Kandidat der Herzen).²¹⁴

Armin Laschet ve svém prvním projevu jako kandidát na post kancléře Unie poděkoval Markusovi Söderovi a CSU za vyslovení podpory a spravedlivého jednání. Také ocenil otevřenou diskusi a zdůraznil, že spolkové předsednictvo CDU reprezentuje celou šíři strany.²¹⁵ Předseda JU Tilman Kuban kritizoval volbu kandidáta na post kancléře: „Včerejší večer nebyl obrazem vítěze voleb a my tak nemůžeme jít do volební kampaně - ne z hlediska organizace a ani z vnitrostranického jednání.“²¹⁶ Právě pozice, do které se Unie dostala způsobila i špatně nastavenou předvolební kampaň a znaky boje o moc v Unii zůstaly v prezenci až do konání voleb.

Jak již bylo zmíněno, byl tento spor mediálně velmi sledován. Především byla pozorována slabá pozice Armina Lascheta a tvrdý přístup Södera. Novináři z týdeníku Der Spiegel v tomto kontextu napsali, že měl Armin Laschet plán: „stát se předsedou CDU, poté kancléřským kandidátem a dále kancléřem. To vše s co nejmenším úsilím bez volební kampaně, námahy a rozčilování, - ve spacím voze, jak řekl Söder. Často mu již v jeho kariéře takový plán zafungoval, ale nyní ne. Armin Laschet zjistil, že je CDU v rozvalinách, její struktury jsou

²¹⁰ CSU, „Pressestatement mit Parteivorsitzenden Markus Söder und Generalsekretär Markus Blume“, 20.04.2021, <https://www.youtube.com/watch?v=fHAK7151RGE> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²¹¹ CSU, „Pressestatement mit Parteivorsitzenden Markus Söder und Generalsekretär Markus Blume“, 20.04.2021, <https://www.youtube.com/watch?v=fHAK7151RGE> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²¹² CSU, „Pressestatement mit Parteivorsitzenden Markus Söder und Generalsekretär Markus Blume“, 20.04.2021, <https://www.youtube.com/watch?v=fHAK7151RGE> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²¹³ Domink Bauer, Andreas Wyputta a Sabine am Orde, „Gegen alle Widerstände“, *die Tageszeitung*, 21.4.2021.

²¹⁴ CSU, „Pressestatement mit Parteivorsitzenden Markus Söder und Generalsekretär Markus Blume“, 20.04.2021, <https://www.youtube.com/watch?v=fHAK7151RGE> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²¹⁵ CDU, „Jetzt live aus dem Konrad-Adenauer-Haus: Pressekonferenz mit Armin Laschet und Paul Ziemiak“, 20.04.2021 <https://www.youtube.com/watch?v=Y66kftJyLbc> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²¹⁶ Timo Frasch, Johannes Leithäuser, Eckart Lohse a Markus Wehner, „Eine Existenzfrage“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 21.04.2021.

nefunkční a pověst strany je také poškozena.²¹⁷ Právě Söder byl ze strany zkušených křesťanských demokratů kritizován: „Söder znevážil zavedené postupy zastupitelské demokracie.“²¹⁸

Oba kandidáti Unie byli v médiích velmi často porovnáváni, aby si čtenáři mohli udělat přehled, v jakém rozměru se tento konflikt v Unii odehrává. Armin Laschet jako ministerský předseda nejlidnatější spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko i přes veškeré špatné hodnoty průzkumů jako kandidát CDU v roce 2017 volby do tamějšího Zemského sněmu vyhrál. Podobně tomu bylo u volby předsedy CDU v lednu roku 2021. Laschet nebyl favoritem, ale byl jakýmsi středovým kandidátem, který byl přijatelný pro většinu. I proto bylo jeho trvalé přesvědčení nehledět na průzkumy veřejného mínění a neřídít se jimi.

Söder naopak poukazoval na průzkumy a často se podle nich i řídil. Některá politická rozhodnutí, která učinil, vycházely právě z reakcí na názory veřejnosti, což ho někdy mohlo řadit mezi populisty.²¹⁹

Hlavním problémem byla skutečnost, že strany neměly v tomto případě žádný mechanismus či předepsaný postup. Vzhledem k tomu, že strany nemají žádný společný stranický sjezd, který by tyto otázky mohl vyřešit, mohl tento konflikt nastat a tím poškodit obě strany.

Klíčová byl v této problematice role Wolfganga Schäubleho a dalších starších členů představenstva, kteří rozhodli o vývoji stran. Podle pozdějších zjištění dal Schauble Laschetovi jasně najevo, že pokud se nestane kandidátem na post kancléře, nebude se moci udržet ve vedení strany.²²⁰ V neposlední řadě byla kritizována kancléřka Angela Merkelová, která dopustila, aby se Unie dostala do takové situace. V týdnu sporů prohlásila: „V roli rozhodování jsem chtěla, chci a budu se chtít zdržet.“²²¹

Rozměr tohoto problému ukazuje i skutečnost, že o něm bylo psáno i v zahraničních médiích. Například švýcarský deník *Neuer Zürcher Zeitung* tento konflikt nazval stejně jako vrcholný akt druhé světové války: *Bitva o Berlin*. V článku konstatuje, že je tomuto tématu věnována takové pozornosti, jako by Německo nemělo žádné jiné starosti. Dále píše, že je to i

²¹⁷ Anna Claus, Florian Gathmann, Kevin Hagen, Christoph Hickmann, Veit Medick, „Letzter Mann“ *Der Spiegel*, 20.03.2021.

²¹⁸ Robin Alexander, „Laschet oder Söder: Die Stunde der Entscheidung“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 20.04.2021.

²¹⁹ Matthew Karnitschnig, „Markus Söder: The prince of Bavaria“, *Politico*, 16.04.2021, <https://www.politico.eu/article/markus-soder-the-prince-of-bavaria-cdu-csu-germany-election/> (poslední přístup 1. srpna 2022).

²²⁰ Roman Deininger, Boris Herrmann, Johann Osel a Robert Roßmann, „Ins Ziel gerettet – vorerst“, *Süddeutsche Zeitung*, 20.04.2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/kanzlerkandidat-laschet-soeder-cdu-vorstand-1.5269714?reduced=true> (poslední přístup 1. srpna 2022).

²²¹ Nico Fried, „Schwesternliebe“, *Süddeutsche Zeitung*, 20.04.2021.

signál pro voliče: „Po 16 letech u moci je CDU/CSU tak vyhořelá a zároveň příliš do sebe zahleděná, že by do kancléřství měl zavát svěží vítr.“²²²

2.4. Prezentace sporů v německých médiích

Na základě zde citovaných úryvků a především titulků německých předních médií bude v této kapitole zodpovězena první hypotéza práce: „*Ze stran médií došlo k výrazné dramatizaci námi sledovaných případů, čímž preference Unie výrazně poškodily*“.

V prvním případě sporů Angely Merkelové a Horsta Seehofera byla dramatizace sporů méně patrná, protože se jednalo o dlouhodobý konflikt obou předsedů, který nicméně vyvrcholil kvůli debatě o konkrétním tématu. Debata samotná byla však médií výrazně sledována a i před vyvrcholením zmíněného konfliktu většina z nich psala, že je situace velmi napjatá. To ve veřejnosti mohlo způsobit větší zájem o konflikt jako takový, ale také o konkrétní téma sporu, které bylo i často detailněji vysvětlováno.

Již v roce 2017 bylo Unii kvůli mezistranickým sporům o uprchlickou politiku připisován ve volbách do Spolkového sněmu špatný výsledek.²²³ Vzhledem k tomu, že kvůli novým konfliktům v roce 2018 často hrozil i pád vlády, dá se vyvodit, že to bylo v přímém důsledku sporů mezi stranami Unie. Spor mezi unijními stranami byl skrze média více zastoupen ve veřejném diskurzu, což dokázalo strany výrazně poškodit. Interní spor kvůli tématu odsunu migrantů na hranicích dokázal silně polarizovat veřejnost a ve výsledku vyšla celá Unie jako poražená, především však strana CSU, která spolu s Horstem Seehoferem v jejím čele spor iniciovala.

Média také refletovala Seehoferovo ultimátum, během kterého však na Merkelovou stále více dorážel a chtěl co nejdříve nalézt řešení, i když dal jasný termín, do kterého musí být učiněna dohoda. Právě Seehoferova protimigrační rétorika byla již dříve kritizována a ve sporu v roce 2018 pokračovala dále, avšak jinými způsoby. Zde si chtěl Seehofer prosadit svá témata výhrůzkami, které směřoval k Angele Merkelové. Skutečnost, že byli oba ve stejné vládě, avšak s jiným přesvědčením, situaci zhoršoval, protože i to média přímo refletovaly.

²²² Eric Gujer, „Schlacht um Berlin“, *Neue Zürcher Zeitung*, 17.04.2021.

²²³ Frank Decker, „Die Bundestagswahl 2017 und ihre Folgen“, *Bundeszentrale für politische Bildung*, 12.07.2021, <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/izpb/336545/die-bundestagswahl-2017-und-ihre-folgen/> (poslední přístup 1. srpna 2022).

To může být doloženo například tím, že byl Seehofer prezentován, jako by se byl předsedou opoziční strany.²²⁴

Co se týče sporu Markuse Södera a Armina Lascheta, panovala v tomto případě zcela jiná dynamika. Narozdíl od předem zmíněného sporu o migraci neměl tento konflikt žádné tematické začlenění a nešlo o politické téma, nýbrž o stranické. V daném případě bylo využito chybějícího mechanismu pro výběr kandidáta Unie. Markus Söder se tak pokusil přihlásit o tento post, což vyvolalo především zmatek v celé Unii, a také i ve veřejnosti. Tento případ byl proti předchozímu mnohem více dramatizován, a to zejména proto, že se předpokládalo, že by se vítěz stranického boje s velkou pravděpodobností mohl stát německým kancléřem. Téma sporu bylo pozorováno velmi detailně, vzhledem k tomu, že se každým dnem očekávalo ohlášení výsledku, byl na kandidáty i členy Unie kladen vysoký tlak. V předchozím případě tomu tak nebylo, a to proto, že bylo Seehoferovo ultimátum stanoveno na konkrétní den a očekávalo se, že se spor do té doby vyřeší.

Příliš dramatizován byl případ výběru kancléře i z toho důvodu, že by bylo historicky teprve po třetí možné, aby se kandidát z CSU ucházel o post kancléře. S preferenčními hodnotami bylo v té době i předvídatelné, že by Söder tohoto postu mohl opravdu docílit, a proto byl zájem médií poměrně velký. Pojmy, kterými novináři vzniklou situaci prezentovali či glosovaly, byly četné: Bratrský boj či bratrská bitva, boj o moc v Unii či kancléřská krimi byla označení, které se během devíti dnů dokázaly etablovat k vyjádření tohoto jediného sporu. Důkazem dramatizace můžou také být i podrobné analýzy jednání, která poukazovaly na rozsah problému a které byly později všechny zveřejněny, i když se jednalo o diskuse za zavřenými dveřmi.²²⁵

²²⁴ Isabelle Hertner, „Germany as ‘a country of integration’? The CDU/CSU’s policies and discourses on immigration during Angela Merkel’s Chancellorship“, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 48, č 2 (2022), 461-481.

²²⁵ Robin Alexander, *Machtverfall: Merkels Ende und das Drama der deutschen Politik: Ein Report*. (München: Siedler Verlag, 2021), 651-683.

3. Vliv konfliktů na podporu stran ve veřejnosti

Zde budou potvrzeny obě první hypotézy

Všechno, co se v periodě odehrálo.

Pro tuto práci představují průzkumy veřejného mínění jeden z hlavních dokladů pohledu německé veřejnosti na konkrétní události. Tyto průzkumy zjišťují názory a postoje reprezentativního vzorku společnosti k aktuálním událostem, vývoje a stavu politiky, a také k obecným společenským tématům. Skrze různé typy otázek poukazují na tyto názory a postoje ve společnosti, čímž jistou mírou potvrzují určitý veřejný diskurz. Tato práce využívá průzkumy veřejného mínění spolu s mediálním rozbohem jako doklad zájmu německé veřejnosti o mezistranické konflikty v Unii.

3.1. Agentury a provádění průzkumů

V německém prostředí působí několik agentur, které se na průzkumy veřejného mínění specializují. Pro hlavní veřejnoprávní německou televizi ARD poskytuje od roku 1997 své služby agentura Infratest dimap, která své pravidelné průzkumy nazývá ARD DeutschlandTREND. Tato agentura je součástí mezinárodní sítě Kantar, která provádí průzkumy veřejného mínění i v českém prostředí. S druhou veřejnoprávní televizí ZDF spolupracuje již od roku 1977 organizace Forschungsgruppe Wahlen (FGW, Výzkumná skupina pro volby), která připravuje pravidelné průzkumy s názvem ZDF Politbarometer. Další agenturou, která se zabývá průzkumy veřejného mínění je Forsa, která spolupracuje se soukromými televizními kanály RTL a ntv. Pro bulvární deník BILD provádí průzkumy agentura INSA. Dále také v Německu operují agentury, které nemají s mediálními partnery, kteří by jejich průzkumy vždy pravidelně zveřejňovali. Neznamená to však, že by byly méně věrohodné. Každá agentura má své vlastní výsledky, které se s ostatními hodnotami jiných agentur mohou lišit, nejedná se však o příliš velké rozdíly.

Pro tuto práci jsou využity průzkumy veřejného mínění agentury Infratest dimap s názvem ARD DeutschlandTREND. Je to z důvodu zajištění stejných hodnot pro pozorování kontinuálního vývoje. Práce však v některých případech poukazovala i na průzkumy jiných agentur, zejména u témat, které Infratest dimap nezkoumal či které byly citovány přímo politiky.

Jak již bylo zmíněno, agentura Infratest dimap provádí na pravidelné bázi průzkum s názvem ARD DeutschlandTREND. Zjišťování dat se provádí pomocí různých metod, které jsou u jednotlivých průzkumů spolu s počtem participantů vždy zveřejněny. Nejrozšířenější

metodou je telefonické dotazování. To probíhá za pomoci algoritmu, který je naprogramován za účelem výběru vysoce reprezentativního vzorku skupiny obyvatelstva.²²⁶ Další metodou zjišťování dat jsou online průzkumy. U těch Infratest dimap uvádí, že disponuje širokou databází přes 150 000 osob, které byly „rekrutovány“ v offline prostředí, a tím pádem se jedná o skutečné fyzické osoby.²²⁷ Právě kombinace telefonických a online průzkumů je základem pro výsledky průzkumů. Pro ten je vybráno okolo 1 250 dotázaných osob s voličským oprávněním, u kterých je zpravidla jedna třetina dotazována online.²²⁸ Průzkumy jsou prováděny jednou až třikrát do měsíce, v závislosti na politických událostech. Zadavatelem průzkumu ARD DeutschlandTrend jsou pořady Tagesthemen a Morgenmagazin, ve kterých jsou průzkumy při zveřejnění doprovodně komentovány a případně i diskutovány.

Každý průzkum ARD DeutschlandTREND pro pořad Tagesthemen má velmi podobnou strukturu. Jako první jsou zveřejněny hodnoty takzvané nedělní otázky (Sonntagsfrage). Infratest dimap definuje tento průzkum následovně: „Sonntagsfrage zjišťuje aktuální stranické preference, nikoli skutečné volební chování. Určuje mezistupeň v procesu utváření veřejného mínění voličů, který je ukončen až při volbách. Závěry o výsledku voleb jsou proto možné jen v omezené míře. Mnoho voličů se rozhoduje krátce před volbami. Velký význam má navíc volební kampaň, která cíleně oslovuje nerozhodnuté a taktické voliče.“²²⁹

Dále je zpravidla popsána spokojenost s prací spolkové vlády, která je rozdělena na obecnou spokojenost a na spokojenost příznivců všech stran, které jsou zastoupeny ve Spolkovém sněmu. V některých průzkumech jsou hodnoceny i konkrétní vládní strany. Dalším bodem v těchto průzkumech je oblíbenost politiků. Zde jsou vybráni konkrétní politici, kteří byli v měřeném období výrazněji zastoupeni v politickém dění. Téměř každý průzkum obsahuje také hodnocení ekonomické situace v Německu. Dále se průzkumy věnují relevantním tématům, která byla v pozorovaném úseku aktuální v německé společnosti. Často jsou to výroky o spolkové vládě či názory na jistá politická opatření či vývoj.

Průzkumy ARD DeutschlandTREND pro Morgenmagazin je podstatně kratší. Vedle nového zveřejnění hodnot Sonntagsfrage pozoruje politická, ale i společenská témata.

²²⁶ „ARD-DeutschlandTREND April 2021“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 1.04.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-2579.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²²⁷ „Erhebungsverfahren“, *internetové stránky agentury Infratest dimap*, <https://www.infratest-dimap.de/leistungen/erhebungsarten/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

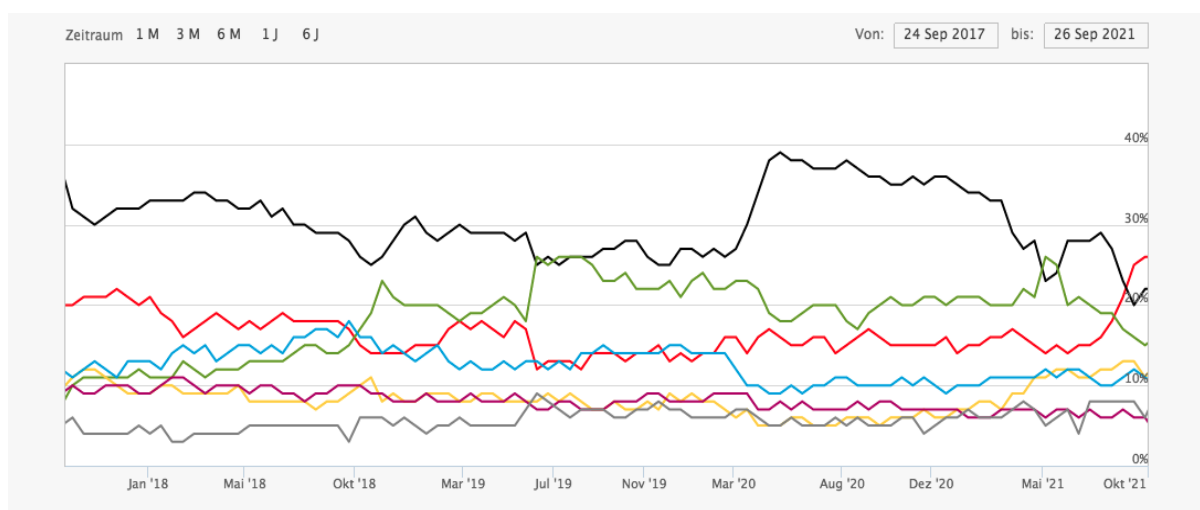
²²⁸ „ARD-DeutschlandTREND April 2021“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 1.04.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-2579.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²²⁹ „ARD-DeutschlandTREND April 2021“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 1.04.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-2579.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

3.2. Spolkový sněm v 19. volebním období (2017-2021)

Následující graf prezentuje vývoj hodnot průzkumů veřejného mínění, prováděných agenturou Infratest dimap po celé 19. volební období. Otázka, na kterou byli respondenti dotazováni zněla: „Když by se následující neděli konaly volby do Spolkového sněmu, kterou stranu byste volili?“ Právě tato křivka odráží nálady veřejnosti a poukazuje na volební vývoj v okamžiku provádění průzkumů.²³⁰

Vývoj stranických preferencí od roku 2018 do roku 2021²³¹

Na černé křivce stran CDU/CSU je možné pozorovat zpočátku velký procentní nárůst před ostatními stranami, který ovšem klesá a je vystaven konfrontaci strany Bündnis 90/Die Grünen (Zelení). V červenci roku 2019 se Zelení dostali na krátkou dobu na pozici před Unii a posléze se drželi nad 20 %. Největší popularitu Unie ukazuje tento graf v březnu 2020, kdy vypukla pandemie onemocnění COVID19. Přes postupné klesání hodnot se Unie dostala opět na úroveň pod 30 % a v květnu 2021 nastal její největší propad, kdy byla opět na druhé pozici pod Zelenými. Tento propad netrval velmi dlouho a byl v červnu 2021 opět vyrovnán, ovšem v srpnu nastal další, ještě větší pokles, kdy byly hodnoty CDU/CSU předešlá SPD.

Východiskem pro tento vývoj byly volby do 19. spolkového sněmu, které se uskutečnily 24. září 2017. Z předvolebního průzkumu veřejného mínění DeutschlandTREND, zveřejněném 25. srpna vyplývá, že nejdůležitějšími tématy, kterým by se nová vláda podle

²³⁰ „Sonntagsfrage Bundestagswahl“, internetové stránky agentury Infratest dimap, <https://www.infratest-dimap.de> (poslední přístup 1. srpna 2022).

²³¹ „Sonntagsfrage Bundestagswahl“, internetové stránky agentury Infratest dimap, <https://www.infratest-dimap.de> (poslední přístup 1. srpna 2022).

dotázaných měla věnovat, byly převážně migrační a azylová politika a vyjasnění otázky imigrace, případně nový azylový a imigrační zákon.²³² Tato témata byla důležitá také pro volební rozhodnutí spolu s tématy politiky vzdělávání, boje proti terorismu či dobrého zajištění ve stáří. Oproti těmto tématům, která byla velmi důležitá vždy pro více než 50 % dotázaných, bylo téma imigrace označeno jako velmi důležité pouze u 27 % respondentů.²³³

Největšími starostmi německých voličů byly před volbami do Spolkového sněmu v roce 2017 následující: 70 % dotázaných uvedla, že jim dělá velké starosti čím dál větší rozdělování společnosti, 62 % uvedlo, že se v budoucnu obávají masivního nárůstu kriminality, 46 % uvedlo, že se obávají příliš silného vlivu islámu v Německu a 38 % dotázaných vyjádřilo starosti o to, že do Německa přijde příliš mnoho cizinců.²³⁴ I tyto nálady společnosti poukazují na to, že bylo téma migrace ve veřejném diskurzu zastoupeno a že bylo pro další vývoj německé politiky jedno z nejdůležitějších. Proto bude nahlédnuto i do počátku této problematiky, která formovala politická rozhodnutí i pozdější konflikty.

S ohledem zpět do listopadu roku 2015, kdy vyvrcholila uprchlická krize, měli Angela Merkelová a Horst Seehofer v průzkumech spokojenosti v tématu jejich migrační politiky oba podobné hodnoty. S migrační politikou Angely Merkelové bylo nespokojeno 56 % dotázaných a s politikou Horsta Seehofera 60 %, naopak spokojeno s migrační politikou bylo u obou dvou pozorovaných 39 % dotázaných.²³⁵ I společensky bylo téma migrace ve vývoji této problematiky aktuální a bylo silně zastoupeno v německé politice. V lednu roku 2016 důležitým politickým tématem na první místo kategorizovalo 73 % dotázaných témata Uprchlíctví/Azyl/Integrace jako nejdůležitější. S velkým odstupem se na druhém místě umístilo téma práce a zaměstnání s 10 % dotázaných.²³⁶

²³² „Einwanderungspolitik hat Priorität“, *vyhodnocení průzkumu agentury Infratest dimap na internetových stránkách Tagesschau*, 25.08.2017 <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-873.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²³³ „BUNDESTAGSWAHL 2017: Umfragen wahlentscheidende Themen“, *webové stránky Tagesschau*, <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2017-09-24-BT-DE/umfrage-wahlentscheidend.shtml> (poslední přístup 1. srpna 2022).

²³⁴ „BUNDESTAGSWAHL 2017: Umfragen wahlentscheidende Themen“, *webové stránky Tagesschau*, <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2017-09-24-BT-DE/umfrage-wahlentscheidend.shtml> (poslední přístup 1. srpna 2022).

²³⁵ „ARD DeutschlandTREND November 2015“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 5.11.2015, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-435.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²³⁶ Ellen Ehni, „Einwanderungspolitik hat Priorität“, *vyhodnocení průzkumu agentury Infratest dimap na internetových stránkách Tagesschau*, 7.01.2016, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-465.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

V srpnu 2016 uvedlo 64 % dotázaných, že souhlasí s výrokem: „Vlastní zájmy CSU jsou důležitější než úspěch vlády.“²³⁷ Naopak výrok: „myslím, že je dobře, že CSU zaujímá vůči kancléřce útočnou pozici“ poukazuje na rozdělení společnosti, kdy 40 % dotázaných souhlasí a 55 % dotázaných s tímto výrokem nesouhlasí.²³⁸ Z průzkumů veřejného mínění z roku 2016 lze pozorovat, že kritika strany CSU byla měřena kontinuálně, a tím se nejednalo o krátkodobý problém.

V roce 2017 byla kritika CSU prezentována převážně po volbách do Spolkového sněmu. V prvním povolebním průzkumu veřejného mínění v říjnu 2017 byl zveřejněn výrok: „Chování CSU oslabuje Unii jako celek.“ S tímto vyjádřením souhlasilo 58 % dotázaných, z příznivců strany CSU souhlasilo s tímto výrokiem jenom 46 % dotázaných.²³⁹

V průzkumech se stále řešila otázka konzervatismu a konzervativních hodnot. Ve stejném říjnovém průzkumu v roce 2017 byl uveden výrok: „Myslím, že je dobře, že CSU věnuje pozornost konzervativním postojům.“ kladně se k tomuto výroku postavilo 48 % všech dotázaných. Příznivci CDU se vyjádřili kladně v 53 % a příznivci CSU v 58 %. Směřování Unie jako celku bylo také v tomto průzkumu dotázáno. Pro 20 % respondentů by měla být Unie konzervativnější, pro 26 % by měla zachovat své nynější postavení a pro 48 % dotázaných by se měla Unie uchýlit více do středu politického spektra.²⁴⁰ Toto je další z příkladů rozpolcené společnosti, která z části hodnotí stranu CSU s jejím konzervativním postojem kladně, ale z části si také přeje středové směřování Unie jako celku.

V listopadu roku 2017 byla kritika Seehofera tak vysoká, že 62 % dotázaných uvedlo, že by měl po koaličních vyjednáváních odstoupit. Stejnou měrou odpověděli i dotázaní v Bavorsku a z toho vyplývá, že i tam byl Seehofer sporným politikem. K tématu omezení počtu uprchlíků uvedlo 52 % dotázaných, že tyto snahy strany CSU považuje za dobré. Názor veřejnosti, že má CSU v Unii nepoměrně velkou moc, se oproti minulým průzkumům zvýšil a i na začátku roku 2018 takový názor zastávalo 56 % dotázaných.

Právě v létě roku 2018 vrcholil spor Angely Merkelové a Horsta Seehofera. I možné důsledky tohoto sporu bylo možné pozorovat v červencovém průzkumu u otázky spokojenosti s vládními stranami. U strany CDU převládala ve veřejnosti nespokojenost, konkrétně 63 %

²³⁷ „ARD- DeutschlandTREND August 2016“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 4.08.2016, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-591.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²³⁸ „ARD- DeutschlandTREND August 2016“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 4.08.2016, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-591.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²³⁹ „ARD DeutschlandTREND Oktober 2017“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 12.10.2017, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-985.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²⁴⁰ „ARD DeutschlandTREND Oktober 2017“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 12.10.2017, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-985.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

respondentů uvedlo, že jsou s politikou strany CDU nespokojeni. U strany CSU to bylo 78 % dotázaných. Pro celkové porovnání – se stranou SPD bylo nespokojeno 60 % dotázaných, což byla z těchto tří vládních stran hodnota nejnižší. Dále byla pozorována spokojenost u konkrétních příznivců stran. U Angely Merkelové byli s její politickou prací nespokojeni převážně příznivci AfD, konkrétně 94 % dotázaných. Ti byli podobně jako příznivci FDP více spokojeni s politikou Horsta Seehofera. K přístupu řešení krizové situace se vyslovilo 75 % dotázaných pro evropské řešení a 22 % pro řešení na národní úrovni.²⁴¹ K dohodě mezi oběma předsedy stran byl také proveden průzkum s otázkou: „Co si myslíte o zřízení tranzitních center?“ Jako správné je považovalo 61 % dotázaných, jako nesprávné 34 %. Tím se ukázalo, že byla dohoda ve větší části společnosti uvítána.

Na podzim roku 2018 proběhl průzkum na téma průběžné bilance uprchlické politiky, kdy byla většina témat dle dotázaných spíše nepodařená. Na otázku „Je Seehofer dobrým osazením Spolkového ministerstva vnitra odpovědělo pouze 28 % kladně, 59 % vypovědělo, že dobrý není.

Hodnoty těchto průzkumů ukazují, že spory mezi Angelou Merkelovou a Horstem Seehoferem veřejný diskurz ovlivnily a témata politiky obou stran byla v průzkumech veřejného mínění často hodnocena velmi kriticky. Právě otázky a výroky typu: „CSU má v rámci Unie příliš velkou moc“ poukazují na roli Horsta Seehofera, který jako předseda CSU a zároveň spolkový ministr vnitra mohl silněji prosazovat zájmy své strany.

Ačkoliv hodnoty Unie spíše klesaly a reagovaly na vývoj politiky stran a jejich organizací, v dlouhodobém měřítku byla Unie stále hlavní politickou stranou, která se držela na prvním místě.

Křivka výsledků průzkumů za rok 2020 ukazuje, že po velkém úspěchu CDU/CSU hodnoty stagnovaly a začaly spíše klesat. Z maxima 40 % dotázaných, které strany Unie získaly během doby první vlny pandemie COVID-19, se začala křivka na dlouhodobé škále snižovat.²⁴² V lednu 2020 měla Unie důvěru 35 % dotázaných, a s tím se i mohlo zdát, že ten, kdo bude kandidát na pozici kancléře, ten se jím i s největší pravděpodobností stane. Avšak po několika týdnech se situace výrazně obrátila. Po zpoždění dodávek testů a vakcín a také problematické organizaci a komunikaci ze strany spolkové vlády, spolu s rouškovou aférou, se strana dostala do značných potíží a její popularita začala prudce upadat.

²⁴¹ „Mehrheit für europäische Lösung“, *internetové stránky Tagesschau*, 20.09.2019, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-1265.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²⁴² „ARD-DeutschlandTREND Januar 2021“, *průzkum společnosti infratest dimap pro ARD*, 7.01.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-2471.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Součástí již zmíněného lednového průzkumu v roce 2021 byla i otázka, kdo by měl za Unii kandidovat na post kancléře. Ačkoliv Markus Söder ani neohlásil svoji kandidaturu, byl ze všech kandidátů s 55 % na prvním místě. Příznivci Unie o něm dokonce hovořili jako o dobrém kandidátovi v 80 %. Favoritem pro volbu předsedy CDU zůstal Friedrich Merz s 29 %. Ztratil ale 10 % oproti prosinci 2020.²⁴³

V dubnovém průzkumu v roce 2021 již bylo jasné, že Unie začíná velmi ztrácet. V otázce voleb do Spolkového sněmu ztratila Unie 6 % a s hodnotou 27 % se blížila výsledkům Zelených, kteří měli 22 %. I spokojenost s politikou spolkové vlády, ve které vládla Unie s SPD se prudce zhoršila.²⁴⁴ To bylo především způsobeno tím, že by Ikrizový management vlády v koronavirové politice vnímán jako velmi chaotický.²⁴⁵

Po ustanovení kandidáta na post kancléře za Unii dne 20. dubna nebyl Armin Laschet nejsilnějším kandidátem a jeho hodnoty drasticky klesly v průzkumu v září po povodních v Ahrtalu.²⁴⁶ Ve srovnání se spokojeností dotázaných s ostatními kandidáty na post kancléře Unie od roku 1988 dosáhl Laschet nejslabších hodnot.²⁴⁷ Po volebním debaklu uvedlo 66 % dotázaných, že by měl Armin Laschet na svůj post předsedy CDU rezignovat.²⁴⁸ Po celou dobu od začátku roku 2021 až do voleb byl Söder v seznamu oblíbenosti politiků vždy na horních příčkách a dosahoval výrazně lepších hodnot než Armin Laschet.²⁴⁹ To dokazuje, že Södera boj o moc v Unii ve velké míře nepoškodil.

²⁴³ „ARD-DeutschlandTREND Januar 2021“, *průzkum společnosti infratest dimap pro ARD*, 7.01.2021 <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-2471.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²⁴⁴ „ARD-DeutschlandTREND April 2021“, *průzkum společnosti infratest dimap*, 1.04.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-2579.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²⁴⁵ „ARD-DeutschlandTREND April 2021“, *průzkum společnosti infratest dimap*, 1.04.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-2579.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²⁴⁶ Ellen Ehni, „Union auf Rekordtief - SPD zieht vorbei“, *vyhodnocení průzkumu ARD DeutschlandTrend*, 2.09.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-2735.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²⁴⁷ „ARD-DeutschlandTREND September II 2021“, *průzkum společnosti infratest dimap*, 16.09.2021, <https://www.tagesschau.de/dtrend-729.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²⁴⁸ „ARD-DeutschlandTrend im Morgenmagazin vom 1. Oktober 2021“, 1.10.2021, <https://www.tagesschau.de/multimedia/bilder/crbilderstrecke-785.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

²⁴⁹ „ARD-DeutschlandTREND April 2021“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 1.04.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-2579.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTREND Oktober 2021“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 7.10.2021, <https://www.tagesschau.de/dtrend-731.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

3.3. Vyhodnocení průzkumů

Tato část práce vyhodnotí hypotézu: „*Konflikty ovlivnily strany CDU a CSU v krátkodobém měřítku, v tom dlouhodobém však strany nepoškodily.*” Při pozorování dlouhodobé křivky vývoje preferencí stran, je možné vyvodit následující závěr: strany Unie při obou hlavních krizích v krátkodobém měřítku utrpěly – v prvním případě sporu o migraci docílila strana CSU při zemských volbách v Bavorsku svého nejhoršího výsledku od roku 1950, v případě druhé krize ohledně kandidatury na post kancléře Unie kvůli své nejednotě v otázce svého kandidáta a také kvůli dalším okolnostem prohrála volby do Spolkového sněmu.

V případě migrace a sporu Angely Merkelové a Horsta Seehofera byla popularita obou stran poškozena, větší zátěž spor představoval však pro CSU. Spory byly iniciovány ze strany CSU, která chtěla v čele s Horstem Seehoferem prosadit ve spolkové politice své téma. Kvůli neschopnosti navzájem se domluvit vznikl mezi oběma předsedy stran CDU a CSU nový konflikt. Právě tento konflikt byl již pro občany velmi vyčerpávající, protože se jednalo o další rozpor v německé migrační a azylové politice. V předchozí podkapitole je nastíněno, že se jednalo o kontinuální vývoj nespokojenosti se stranami, avšak v pozorovaném období sporu bylo jasně prokázáno, že nespokojenost s politikou vlády vzrostla. Právě otázka odsouzení uprchlíků přímo na hranicích vzbuzovala kontroverze ve společnosti a medializace tohoto sporu více ovlivnila průběh sporu jako takového.

V případě sporu o kandidaturu na post kancléře je možné v průzkumech veřejného mínění pozorovat velký propad Unie, ten však nebyl způsoben pouze vnitřními problémy stran, nýbrž také nárůstem popularity Zelených. V každém případě konflikt mezi Arminem Laschetem a Markusem Söderem také poškodil obě strany Unie, v tomto případě ve větší míře CDU.

Pakliže pozorujeme popularitu Unie z dlouhodobé perspektivy, je sice malý pokles popularity strany viditelný, ovšem v celkovém přehledu stále Unie má náskok preferenčních hlasů před ostatními konkurenčními stranami. Je tedy patrné, že spory z let 2018 a 2021 vliv na voličské rozpoložení měly, ovšem kromě vnitrostranických sporů roli sehrály i ostatní faktory, který vedly k odlivu voličů.

V případě poslední hypotézy, která zní: „*Spory stranám mohly pomoci formovat a upevnit jejich politiku.*“, se povedlo tvrzení částečně potvrdit, a to na příkladu politiky Angely Merkelové, jejíž politický styl byl preferovaný většinou voličů Unie, zejména CDU.

Dále je také možné průzkumy vyhodnotit se závěrem, že v prvním případě vnímala politika průzkumy veřejného mínění jako reakce veřejnosti a mohla podle nich dokázat, že

veřejnost považuje příslušnou politiku a opatření jako správná či špatná. To je však sporné z důvodu, že průzkumy byly v tématech i ve stranických preferencích často velmi vyvážené a názory nebyly přesně zacílené. Průzkumy veřejného mínění však mohly reflektovat politické dění a veřejný diskurz. To bylo v druhém případě stěžejní, protože nešlo o konkrétní politické téma, nýbrž o preferenci osoby, která má Unii reprezentovat jako celek. V průzkumech veřejného mínění měl Markus Söder jasnou převahu, která byla doložena i mediálně. Na finální rozhodnutí předsednictva CDU tyto průzkumy měly podíl, stále však neměly takový vliv, aby jim byla věnována příliš velká osobnost a stranická politika byla upřednostněna před názory veřejnosti, některých politiků Unie i členské základny. Proto byl i přes špatné hodnoty v průzkumech veřejného mínění vybrán kandidát, kterému nebyly připisovány příliš velké šance na to uspět ve volbách do Spolkového sněmu.

Ve výše zmíněném vyhodnocení výzkumu se prokázalo, že přestože krátkodobý dopad byl markantní, v celkovém součtu je CDU/CSU stále nejsilnější stranou, která nyní dokáže fungovat jako konstruktivní opozice. Ve volbách do Zemského sněmu v Severním Porýní-Vestfálsku dokázala CDU zvítězit, což poukazuje na to, že se strana těší i nárůstu voličstva.

Závěr

Práce představila vývoj stran CDU a CSU a jejich zakotvení v německém politickém systému. Strany jsou etablovanou součástí německé politické scény, ve které mají dlouhá léta stěžejní roli. Konkurenční stranou jim byla pouze SPD, se kterou se přetahovaly o roli vítěze voleb. Obě dvě strany spojuje také klíčová osoba ve vedení strany – za CDU Angela Merkelová, Annegret Kramp-Karrenbauerová, Armin Laschet a za CSU Horst Seehofer a Markus Söder.

Hlavním cílem této diplomové práce bylo pomocí metody interpretativní případové studie zjistit, jaký vliv měly vnitrostranické spory v 19. volebním období, které trvalo mezi lety 2017 a 2021. Práce se snažila zodpovědět otázku, *Jak konkrétně ovlivnily konflikty mezi stranami CDU a CSU jejich vnímání v německé veřejnosti?*, k jejíž zodpovězení bylo dosaženo pomocí několika hypotéz — *zda mohla média za výraznou dramaturgizaci sledovaných případů, které poškodily preferenci Unie, zda spory stranám mohly pomoci formovat a upevnit jejich politiku a zda konflikty ovlivnily strany CDU a CSU v krátkodobém měřítku, ačkoli v tom dlouhodobém je nepoškodily*. Zodpovězením stanovených hypotéz lze říci, že CDU a CSU mezistranickými konflikty utrpěly, obměna vedení strany a spory mezi CDU/CSU vedla ke ztrátě části voličstva. Způsob, jakým média spory komunikovala veřejnosti, se mohl negativně projevit na volebních výsledcích. V dlouhodobém měřítku však konflikty v Unii neměly větší vliv na voličské preference, a proto pokles neznamenal úplný propad. Unie se doposud se drží na pozici nejsilnějšího parlamentního uskupení.

Použitá literatura a zdroje

Alexander, Robin. „Die Geschehnisse des Septembers 2015“, *Bundeszentrale für politische Bildung*, 17.07.2020, <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/312828/die-geschehnisse-des-septembers-2015/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Alexander, Robin. „Laschet oder Söder: Die Stunde der Entscheidung“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 20.04.2021.

Alexander, Robin. *Machtverfall: Merkels Ende und das Drama der deutschen Politik: Ein Report*. Mnichov: Siedler Verlag, 2021.

Alexander, Robin. „Söders Platz an der medialen Sonne“, *Die Welt*, 15.10.2020, <https://www.welt.de/debatte/kommentare/plus217934344/Neben-der-Kanzlerin-Soeders-Platz-an-der-medialen-Sonne.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Alexander, Robin, Thomas Vitzthum. „Beinhardter Kampf um die Spitze“, *Die Welt*, 13.04.2021.

Almond, Gabriel a Verba, Sidney. *The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations* (Newbury: Sage, 1963), 12-26.

Amann, Melanie, Annette Bruhns, Anna Clauß, Marc Hujer, Veit Medick, Ralf Neukirch a René Pfister. „Im Bunker“, *Der Spiegel*, 14.09.2018.

Amann, Melanie, Lukas Eberle, Kevin Hagen, Christoph Hickmann, Martin Knobbe, Veit Medick. „Aus der Zeit gefallen“, *Der Spiegel*, 10. dubna 2021.

Amann, Melanie, Anna Clauß, Lukas Eberle, Florian Gathmann, Kevin Hagen, Christoph Hickmann a Veit Medick. „Der oder ich“, *Der Spiegel*, 17.4.2021.

„ARD DeutschlandTREND November 2015“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 5.11. 2015, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-435.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD DeutschlandTREND August 2016“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 4.08.2016, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-591.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD DeutschlandTREND Oktober 2017“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 12.10.2017, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-985.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTREND EXTRA: Deutschland nach Ende der Jamaika - Sondierung: Blitzumfrage am 20.11.2017“, *průzkum agentury Infratest dimap*, 20.11.2017, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-1047.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTrend im Morgenmagazin“, *internetové stránky Tagesschau*, 22.03.2019, <https://www.tagesschau.de/multimedia/bilder/crbilderstrecke-563.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTREND Mai 2019“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 2.05.2019, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-1633.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTrend im Morgenmagazin“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 28.06.2019, <https://www.tagesschau.de/multimedia/bilder/crbilderstrecke-587.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTREND Juli 2019 / KW 27“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 4.07.2019, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-1727.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTrend im Morgenmagazin“, *internetové stránky Tagesschau*, 20.09.2019, <https://www.tagesschau.de/multimedia/bilder/crbilderstrecke-613.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTREND Januar 2021“, *průzkum společnosti infratest dimap pro ARD*, 7.01.2021 <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-2471.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTREND April 2021“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 1.04.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend-2579.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTREND September II 2021“, *průzkum společnosti infratest dimap*, 16.09.2021, <https://www.tagesschau.de/dtrend-729.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTrend im Morgenmagazin vom 1. Oktober 2021“, 1.10.2021, <https://www.tagesschau.de/multimedia/bilder/crbilderstrecke-785.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„ARD-DeutschlandTREND Oktober 2021“, *průzkum veřejného mínění agentury Infratest dimap*, 7.10.2021, <https://www.tagesschau.de/dtrend-731.pdf> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Armin Laschet: Wir schaffen aus der Krise neue Kraft“, *představení volebního programu CDU na webových stránkách CDU*, 30. března 2021, <https://www.cdu.de/artikel/armin-laschet-wir-schaffen-aus-der-krise-neue-kraft> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Auf dem Nockherberg 2021“, *BR mediatéka*, 5. března 2021, <https://www.br.de/mediathek/video/auf-dem-nockherberg-2021-die-fastenrede-av:6042a1a0e3de79001300f0d8> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Auf dem Weg zu einem neuen Grundsatzprogramm“, *archivní webové stránky CDU*, <https://archiv.cdu.de/grundsatzprogramm> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Baden-Württemberg – Landtagswahl 2021“ *výsledky voleb na internetových stránkách Tagesschau*, <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2021-03-14-LT-DE-BW/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Bauer, Domink, Wyputta, Andreas a am Orde, Sabine. „Gegen alle Widerstände“, *die Tageszeitung*, 21.4.2021.

„Bayern: Landtagswahl 2018“, *internetové stránky Tagesschau.de*,
<https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2018-10-14-LT-DE-BY/index.shtml> (poslední přístup
1. srpna 2022).

Beck, Sebastian, a Constanze von Bullion. „In der CDU wächst der Ärger über Horst
Seehofer“, *Süddeutsche Zeitung*, 8.05.2016, [https://www.sueddeutsche.de/bayern/wahlkampf-
in-der-cdu-waechst-die-veraergerung-ueber-horst-seehofer-1.2984415](https://www.sueddeutsche.de/bayern/wahlkampf-in-der-cdu-waechst-die-veraergerung-ueber-horst-seehofer-1.2984415) (poslední přístup
1. srpna 2022).

Beitzer, Hannah. „Merkels Wagnis“, *Süddeutsche Zeitung*, 29.10.2018,
<https://www.sueddeutsche.de/politik/merkel-cdu-partiechefin-1.4190183> (poslední přístup
1. srpna 2022).

Beneš, Vít a Drulák, Petr. *Metodologie výzkumu politiky* (Praha: SLON, 2020), 37-64.

Berger, Melanie. „Merkel gegen Seehofer: Zerrüttung über 14 Jahre“, 23.06.2018,
[https://www.tagesspiegel.de/politik/konflikt-zwischen-cdu-und-csu-merkel-gegen-seehofer-
zerruetting-ueber-14-jahre/22726376.html](https://www.tagesspiegel.de/politik/konflikt-zwischen-cdu-und-csu-merkel-gegen-seehofer-zerruetting-ueber-14-jahre/22726376.html) (poslední přístup 1. srpna 2022).

Dostal, Jörg Michael. „From Merkel to Kramp-Karrenbauer: Can German Christian
Democracy Reinvent Itself?“ *The Political Quarterly* 90, číslo 2 (2019).

Berger, Melanie. „Konflikt zwischen CDU und CSU - Merkel und Seehofer: Zerrüttung über
14 Jahre“, *Der Tagesspiegel*, 23.06.2018.

Bingener, Reinhard, Reiner Burger, Stefan Locke, Rüdiger Soldt, Julian Staib a Matthias
Wyssuwa. „Die Basis will endlich einen Kandidaten“, *Frankfurter Allgemeine*, 15.04.2021.

Bingener, Reinhard, Timo Frasc h a Eckart Lohse. „Wenn alle Argumente auf dem Tisch
liegen“ *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 20.04.2021.

Birnbaum, Robert. „Blick in den Abgrund“, *Der Tagesspiegel*, 27. března 2021.

Birnbaum, Robert. „Söder und Seehofer – wenn zwei sich streiten“, *Der tagesspiegel*, 12.10.2018,
<https://www.tagesspiegel.de/politik/wahl-in-bayern-soeder-und-seehofer-wenn-zwei-sich-streiten/23176316.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Birnbaum, Robert. „Völlig Verbissen“, *Der Tagesspiegel*, 19.04.2021.

Blome, Nikolaus a Schuler, Ralf. „Wer will in der CSU Merkel Meucheln“, *Bildzeitung*, 18.06.2018.

Bosen, Ralf. „Merkel und Seehofer: Im Streit vereint“, *Deutsche Welle*, 02.07.2018,
<https://www.dw.com/de/merkel-und-seehofer-im-streit-vereint/a-44488704> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Boris Herrmann, „Schlag in das Herz der Union“, *Süddeutsche Zeitung*, 15.03.2021,
<https://www.sueddeutsche.de/politik/nach-den-landtagswahlen-schlag-in-das-herz-der-union-1.5236656> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Braun, Stefan, Andreas Glas a Robert Rossmann. „Duell um die Macht“, *Der Spiegel*, 13. Března 2021.

„Brinkhaus: Wir haben da Fehler gemacht“, *ZDF Heute*, 8.03.2021,
<https://www.zdf.de/nachrichten/politik/maskenaffaere-loebel-nuesslein-brinkhaus-union-100.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Brost, Marc, Matthias Geis, Anne Hähnig a Mariam Lau. „Des Widerspenstigen Zähmung“, *Die Zeit*, 15.04.2021.

von Bullion, Constanze. „Lobbyregister: Die Union will es etwas transparenter“, *Süddeutsche Zeitung*, <https://www.sueddeutsche.de/politik/cdu-csu-lobbyregister-bundestag-1.5228895> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Broder, Henryk M. „Brauchen wir mehr Machtkämpfe in der Politik?“, *Welt am Sonntag*, 25.04.2021.

„Bundestagswahl in Bayern“, 27.09.2021,
<https://www.sueddeutsche.de/bayern/bundestagswahl-live-bayern-csu-ergebnis-1.5419344>
(poslední přístup 1.srpna 2022).

„BUNDESTAGSWAHL 1980“, *internetové stránky Tagesschau.de*,
<https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/1980-10-05-BT-DE/index.shtml> (poslední přístup
1.srpna 2022).

„BUNDESTAGSWAHL 2017: Umfragen wahlentscheidende Themen“, *webové stránky Tagesschau*,
<https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2017-09-24-BT-DE/umfrage-wahlentscheidend.shtml> (poslední přístup 1. srpna 2022).

„CDU-Chefin nennt Streit über Tempolimit "Phantomdebatte"“, *Zeit Online*, 26.01.2019,
<https://www.zeit.de/politik/deutschland/2019-01/annegret-kramp-karrenbauer-tempolimit-autobahnen-klimaschutz> (poslední přístup 1.srpna 2022).

CDU, „Jetzt live aus dem Konrad-Adenauer-Haus: Pressekonferenz mit Armin Laschet und Paul Ziemiak“, 20.04.2021 <https://www.youtube.com/watch?v=Y66kftJyLbc> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„CDU-Spitze schließt jede Zusammenarbeit mit AfD aus“, *Zeit Online*, 24.06.2019,
<https://www.zeit.de/politik/deutschland/2019-06/koalition-afd-cdu-zusammenarbeit-ablehnung-annegret-kramp-karrenbauer?mode=recommendation&page=66> (poslední přístup 1.srpna 2022).

CDUtv, „Pressstatement von Armin Laschet und Markus Söder vor der gemeinsamen Sitzung der Parteipräsidien“, YouTube, 20.06.2021, <https://www.youtube.com/watch?v=-p8q5bNg4N8> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Ceron, Andrea. *Leaders, Factions and the Game of Intra-Party Politics* (New York: Routledge, 2019), 492-541.

Claus, Anna, Florian Gathmann, Kevin Hagen, Christoph Hickmann, Veit Medick. „Letzter Mann“ *Der Spiegel*, 20.03.2021.

Clauß, Anna a Jan Friedmann. „Seehofers Gnadenfrist“, *Spiegel Politik*, 18.06.2018, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/horst-seehofer-im-asylstreit-gnadenfrist-fuer-angela-merkel-a-1213656.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Claus, Anna, Jörg Diehl, Florian Gathmann, Kevin Hagen, Christoph Hickmann, Timo Lehmann a Veit Medick. „Letzte Ausfahrt Bayern“, *Der Spiegel*, 3. dubna 2021.

Clauß, Anna, Lukas Eberle, Christoph Hickmann, Martin Knobbe, Timo Lehmann, Julia Merlot, Gabriel Rinaldi a Jonas Schaible. „Die Wetter Wende“, *Der Spiegel* 17.07.

CSU, „Pressestatement mit Parteivorsitzenden Markus Söder und Generalsekretär Markus Blume“, 20.04.2021, <https://www.youtube.com/watch?v=fHAK7151RGE> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„CSU rechnet mit Merkels Flüchtlingspolitik ab“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 11.09.2015, <https://www.faz.net/aktuell/politik/fluechtlingskrise/csu-kritisiert-massiv-fluechtlingspolitik-der-bundesregierung-13796731.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

CSU, „69. Politischer Aschermittwoch“, YouTube, 17. 02. 2021, <https://www.youtube.com/watch?v=5ib0S89T7L4> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Das Andere ist vorbei“ – Söder schließt neues Bemühen um Kanzlerkandidatur aus“, *Die Welt*, 7.06.2022, <https://www.welt.de/politik/deutschland/article239220349/Markus-Soeder-schliesst-neues-Bemuehen-um-Kanzlerkandidatur-aus.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Das Verhältnis wird von mehr Gemeinschaft getragen sein“, *Die Welt*, 5.01.2019 <https://www.welt.de/politik/deutschland/video186594560/CDU-und-CSU-Kramp-Karrenbauer-Das-Verhaeltnis-wird-von-mehr-Gemeinschaft-getragen-sein.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Debatte um Islam-Äußerungen: Merkel widerspricht Horst Seehofer“, *Der Tagesspiegel*, 16.03.2018, <https://www.tagesspiegel.de/politik/debatte-um-islam-aeusserungen-merkel-widerspricht-horst-seehofer/21078598.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Dein Deutschland. Deine Ideen.“, *kampaň z roku 2021 k přípravám volebního programu CDU a CSU*, <https://www.zusammenmachen.de> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Deininger, Roman. „Mit Merkels Hilfe“ *Süddeutsche Zeitung*, 21.07.2021.

Deininger, Roman, Boris Herrmann, Johann Osel, Robert Rossmann. „Fast nichts passiert“, *Süddeutsche Zeitung*, 13.04.2021.

Deininger, Roman, Boris Herrmann a Robert Rossmann. „In ganzer Breite“, *Süddeutsche Zeitung*, 14.04.2021.

„Der Bayernplan: Programm der CSU zur Bundestagswahl 2017.“ *volební program CSU*, https://www.csu.de/common/download/Beschluss_Bayernplan.pdf (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Der Islam gehört (nicht) zu Deutschland“, *Spiegel Politik*, 16.03.2018, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/horst-seehofer-der-islam-gehoert-nicht-zu-deutschland-geschichte-eines-satzes-a-1198520.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Digitaler 33. CDU-Parteitag“, Phoenix von ARD und ZDF, 15. ledna 2021, <https://www.phoenix.de/digitaler-cdu-parteitag-live-bei-phoenix-a-2005520.html?ref=suche> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Dürre trocknet Deutschland aus: In diesen Regionen droht das Trinkwasser knapp zu werden“, *Focus*, 27.06.2019, https://www.focus.de/wissen/klima/erste-gemeinden-reagieren-auf-trockenheit-naechste-hitzewelle-rollt-ueber-deutschland-geht-uns-jetzt-das-trinkwasser-aus_id_10870287.html (poslední přístup 1.srpna 2022).

Decker, Frank. „Die Bundestagswahl 2017 und ihre Folgen“, *Bundeszentrale für politische Bildung*, 12.07.2021, <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/izpb/336545/die-bundestagswahl-2017-und-ihre-folgen/> (poslední přístup 1. srpna 2022).

Decker, Frank. „Etappen der Parteigeschichte der CDU“, *Bundeszentrale für politische Bildung*, 15.02.2021, <https://www.bpb.de/themen/parteien/parteien-in-deutschland/cdu/42060/etappen-der-parteigeschichte-der-cdu/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Decker, Frank. „Wahlergebnisse und Wählerschaft der CDU“, *Bundeszentrale für Politische Bildung*, 15.02.2021, <https://www.bpb.de/themen/parteien/parteien-in-deutschland/cdu/42068/wahlergebnisse-und-waehlerschaft-der-cdu/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Delhaes, Daniel, Jan Hildebrand. „Die gespaltene Union“, *Handelsblatt*, 14.04.2021.

Delhaes, Daniel, Jan Hildebrand. „Dramatische Sitzung: CDU-Führung wählt Laschet zum Kanzler- kandidaten - Söder will sich äußern“, *Handelsblatt*, <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/machtkampf-in-der-union-dramatische-sitzung-cdu-fuehrung-waehlt-laschet-zum-kanzlerkandidaten-soeder-will-sich-aeussern/27110192.html>(poslední přístup 1.srpna 2022).

Delhaes, Daniel. Jan Hildebrand, „Machtkampf in der Union“, *Handelsblatt*, 13.04.2021.

Deiningner, Roman. *Die CSU: Bildnis einer speziellen Partei*. Mnichov: C.H.Beck, 2020.

Deiningner, Roman, Boris Herrmann, Johann Osel a Robert Roßmann. „Ins Ziel gerettet – vorerst“, *Süddeutsche Zeitung*, 20.04.2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/kanzlerkandidat-laschet-soeder-cdu-vorstand-1.5269714?reduced=true> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Die Ordnung: Grundsatzprogramm der Christlich-sozialen Union in Bayern (München: CSU Landesleitung, 2016).

„Die Bundestagswahl 2017“, *Bundeszentrale für politische Bildung*, 25.09.2017, <https://www.bpb.de/kurz-knapp/hintergrund-aktuell/256110/die-bundestagswahl-2017/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Drieschner, Frank. „Cum-Ex: Wer’s glaubt“, *Die Zeit*, 27.08.2021, <https://www.zeit.de/2021/35/cum-ex-untersuchungsausschuss-aufklaerung-warburg-bank-olaf-scholz> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Einwanderungspolitik hat Priorität“, *vyhodnocení průzkumu agentury Infratest dimap na internetových stránkách Tagesschau*, 25.08.2017 <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-873.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Eith, Ulrich. „Volksparteien unter Druck.“ In *Die Bundestagswahl 2009*, ed. Korte, Karl Rudolf. (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2009).

Ehni, Ellen. „Deutsche finden Versammlungsverbot richtig“, *internetové stránky Tagesschau*, 20.3.2020, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-extra-blitzumfrage-103.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Ehni, Ellen. „Einwanderungspolitik hat Priorität“, *vyhodnocení průzkumu agentury Infratest dimap na internetových stránkách Tagesschau*, 7.01.2016, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-465.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Ehni, Ellen. „Mehrheit befürwortet neue Corona-Regeln, *internetové stránky Tagesschau* 5.11.2020, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-extra-133.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Ehni, Ellen. „Union auf Rekordtief - SPD zieht vorbei“, *vyhodnocení průzkumu ARD DeutschlandTrend*, 2.09.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-2735.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Ergebnisse der digitalen Wahlen“, *oficiální internetové stránky k události*, <https://www.ptdigital2021.cdu.de/wahlergebnisse> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Erhebungsverfahren“, *internetové stránky agentury Infratest dimap*, <https://www.infratest-dimap.de/leistungen/erhebungsarten/> (poslední přístup 1. srpna 2022).

Etzold, Marc. „Laschets Plan und Merkels Foul“, *FOCUS*, 3. dubna 2021.

„Flutkatastrophe: Würdeloses Verhalten“, *Süddeutsche Zeitung*, 18.07.2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/laschet-flutkatastrophe-lacht-steinmeier-1.5354969> (poslední přístup 1. srpna 2022).

Frasch, Timo, Johannes Leithäuser, Eckart Lohse a Markus Wehner. „Eine Existenzfrage“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 21.04.2021.

Fried, Nico. „Der Streit von Merkel und Seehofer gefährdet die GroKo“, *Süddeutsche Zeitung*, 12.06.2018.

Fried, Nico. „Grüne bringen die Union in Zugzwang“, *Süddeutsche Zeitung*, 7.04.2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/die-gruenen-kanzlerkandidatur-bundestagswahl-1.5257857> (poslední přístup 1. srpna 2022).

Fried, Nico. „Merkel und Seehofer: Sie versuchen es wieder“, *Süddeutsche Zeitung*, 6.02.2017, <https://www.sueddeutsche.de/politik/cdu-und-csu-merkel-und-seehofer-versuchen-es-wieder-1.3364542> (poslední přístup 1. srpna 2022).

Fried, Nico. „Schwesternliebe“, *Süddeutsche Zeitung*, 20.04.2021.

„Friedrich Merz wirft CDU-Spitze Führungsversagen vor“, *Die Welt*, 19.03.2021 <https://www.welt.de/politik/deutschland/article228681143/Partei-in-der-Krise-Friedrich-Merz-wirft-CDU-Spitze-Fuehrungsversagen-vor.html> (poslední přístup 1. srpna 2022).

Gassert, Philipp. „Streiten wie zu Strauß' Zeiten“, *Zeit Online*, 3.07.2018, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-07/cdu-csu-streit-geschichte-franz-josef-strauss/seite-2> (poslední přístup 1. srpna 2022).

Gathmann, Florian, Kevin Hagen. „Kanzlerkandidatenstreit bei CDU und CSU: Das Söder-Manöver“, *Spiegel Politik*, 12.04.2022. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/cdu-csu-markus-soeder-bremst-in-der-kanzlerkandidatenfrage-armin-laschet-aus-a-56889f66-6109-4e2e-a4ad-24bd5c2a2398> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Gathmann Florian, a Kevin Hagen. „Laschet und die Kanzlerkandidatur: Mit dem Rücken zur Wand“, *Spiegel Politik*, 19.04.2021, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/cdu-chef-laschet-und-die-kanzlerkandidatur-mit-dem-ruecken-zur-wand-a-83c11a1e-832a-4033-bbf2-98d88e9e5920> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Gautier, Thomas, Angelika Hellemann a Bukhard Uhlenbroich. „München vor dem Kollaps“, *Bild am Sonntag*, 13.09.2015 <https://www.bild.de/politik/inland/fluechtlingshilfe/muenchen-vor-dem-kollaps-42553624.bild.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Georg Ismar a Benjamin Reuter, „Ich bitte alle Bürgerinnen und Bürger um Verzeihung“, *Der Tagesspiegel*, <https://www.tagesspiegel.de/politik/merkel-zu-osterruhe-chaos-ich-bitte-alle-buergerinnen-und-buerger-um-verzeihung/27035802.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Gerster, Livia, Frank Pergande, Lydia Rosenfelder, Antje Schmelcher, Konrad Schuller a Volker Zastrow. „Der Riss wird tiefer“ *FAZ Sonntagszeitung*, 24.06.2018.

„Geschichte der CDU: 1945-1949: Gründungsphase der CDU“, *webové stránky KAS*, <https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/gruendungsphase-der-cdu-1945-1949-> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Götze, Susanne „Noch zwei Wochen für das Klima“, *Spiegel Wissenschaft*, 02.12.2019 <https://www.spiegel.de/wissenschaft/mensch/klimagipfel-cop25-in-madrid-das-sind-die-themen-auf-dem-gipfel-a-1298577.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Graser, Ulrich. „Vergesst Kreuth“, *Nürnberger Nachrichten*, 18.06 2018.

Greiffenhagen, Martin a Greiffenhagen, Sylvia. „Politische Kultur“, in *Handwörterbuch des politischen Systems der BRD*, ed Uwe Anderson a Wichard Woyke (Bonn: bpb, 2003), 515-520.

„Grundsatzprogramm der CDU Deutschlands“, *internetové stránky CDU*,
<https://archiv.cdu.de/grundsatzprogramm-2007> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Grundsatzprogrammprozess der CDU“, *webové stránky CDU*,
<https://www.grundsatzprogramm-cdu.de> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Gujer, Eric. „Schlacht um Berlin“, *Neue Zürcher Zeitung*, 17.04.2021.

Habekuss, Fritz, Mariam Lau, Katharina Menne a Stefan Willeke. „Vor uns die Sintflut“, *Die Zeit*, 22.07.2021.

Hackenbruch, Felix. „Flutkatastrophe im Ahrtal wird Fall für die Justiz“, *Der Tagesspiegel*, 3.08. 2021.

Harbusch, Nikalus, Florian Kain, Paul Ronzheimer, Jan Schäfer, Ralf Schuler, Peter Tiede, Kai Weise, Alexandra Würzbach. „Es kann nur einen geben“ *Bildzeitung*, 14.04.2021.

Helemann, Angelika Roman Eichinger. „Wir haben die wertvolle Zeit verloren“, *Bild am Sonntag*, 11.04.2021.

Hemmelmann, Petra. *Der Kompass der CDU*. Berlin: Springer VS, 2017.

Hertner, Isabelle. „Germany as ‘a country of integration’? The CDU/CSU’s policies and discourses on immigration during Angela Merkel’s Chancellorship“, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 48, č 2 (2022), 461-481.

Hoch, Marc. „Phrasenmäher: Brückenlockdown“, *Süddeutsche Zeitung*, 7.04.2021,
<https://www.sueddeutsche.de/kultur/brueckenlockdown-erklaerung-laschet-1.5257404>
(poslední přístup 1.srpna 2022).

Hopp, Gerhard (Vyd.), Sebaldt, Martin, Zeitler, Benjamin. *Die CSU: Strukturwandel, Modernisierung und Herausforderungen einer Volkspartei*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2010.

Ismar, Georg. „An der Basis vorbei“, *Der Tagesspiegel*, 19.04.2021.

Jesse, Eckhard. „Die Bundestagswahl 2021 mit vielen Neuheiten“, *Zeitschrift für Politik* 68. číslo 4: 2021.

Karnitschnig, Matthew. „Markus Söder: The prince of Bavaria“, *Politico*, 16.04.2021, <https://www.politico.eu/article/markus-soder-the-prince-of-bavaria-cdu-csu-germany-election/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Kaube, Jürgen a Kieserling, André. *Die gespaltene Gesellschaft*. Berlin: Rowohlt, 2022.

Kießling, Andreas. *Die CSU: Machterhalt und Machterneuerung* (Wiesbaden: Springer Verlag für Sozialwissenschaften, 2004), 56-65.

Kitzmann, Julia. „Attacken, Kompromisse, Vorwürfe“, *Süddeutsche Zeitung*, <https://www.sueddeutsche.de/politik/angela-merkel-und-horst-seehofer-attacken-kompromisse-vorwuerfe-1.4015817?reduced=true> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Koch, Moritz. „Seehofers Kontrollverlust“, *Handelsblatt*, 25.08.2018.

„Kohl ist total unfähig zum Kanzler“, *Spiegel Politik*, 28.11.1976, <https://www.spiegel.de/politik/kohl-ist-total-unfaehig-zum-kanzler-a-9aee7f49-0002-0001-0000-000041124834> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Konflikt zwischen CDU und CSU eskaliert“, *Zeit Online*, 14.06.2018, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-06/bundestag-unterbricht-sitzung-wegen-asylstreit-der-union?page=4> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Kritik an Laschet wächst: Wir haben die Wahl verloren. Punkt.“ *BR24*, 27.09.21, <https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/kritik-an-laschet-waechst-wir-haben-die-wahl-verloren-punkt,SkHFDvc> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Leithäuser, Johannes. „Die Flut und der Wahlkampf“ *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 19.07.2021.

Lehmann, Timo. „Im Müll landen sie nicht, wir hängen sie nur nicht auf“ *Spiegel Politik*, 10.09.2021, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/armin-laschet-auf-cdu-plakaten-im-muell-landen-sie-nicht-wir-haengen-sie-nur-nicht-auf-a-e67f7bb4-b2ea-4a91-9b14-abc9bbae9810> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Lammert, Norbert. *Christlich Demokratische Union: Beiträge und Positionen zur Geschichte der CDU*. Mnichov: Siedler a KAS, 2020.

Laschet, Armin. *diskuze vedená v pořadu Markus Lanz*, Markus Lanz, 30. března 2021.

„Laschet im eigenen Land im Umfragetief“ *vyhodnocení dubnového průzkumu NRW TREND*, <https://www1.wdr.de/nachrichten/themen/coronavirus/nrw-trend-april-144.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Laschet, Merz, Röntgen? Söder!“, *Reportáž v pořadu Kontraste*, 8.10.2020.

Laschet: "Zahlen sind zu hoch"“ *rozhovor s Arminem Laschetem v pořadu ZDF MorgenMagazin*, <https://www.zdf.de/nachrichten/zdf-morgenmagazin/laschet-zahlen-sind-zu-hoch-brueckenlockdown-nur-2-bis-3-wochen-topthema-100.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Lees, Charles. „Christian Democracy is Dead; Long Live the Union Parties: Explaining CDU/CSU Dominance within the German Party System“, *German Politics* 22, číslo 1-2 (2013), 64-81.

Leithäuser, Johannes. „Die Flut und der Wahlkampf“ *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 19.07.2021.

Martens, René. „Die Angela und der Horst“, *Die Tageszeitung*, 23.06.2018.

„Maskenaffäre in der Union: Ganze Fraktion unterzeichnet Ehrenerklärung“, *ZDF Heute*, 12.03.2021, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/corona-masken-cdu-csu-ultimatum-union-100.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Maßnahmen gegen dritte Welle: Twitter verspottet "nachdenklichen" Laschet“, *ntv*, 4.04.2021, <https://www.n-tv.de/politik/Twitter-verspottet-nachdenklichen-Laschet-article22470216.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Mediennutzung in Deutschland (Hamburg: Statista, 2021).

„Mehrheit für europäische Lösung“, *internetové stránky Tagesschau*, 20.09.2019, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-1265.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Merkel, Angela. interview s Anne Will, *Anne Will*, 28. března 2021.

„Merkel begründet Rücknahme der sogenannten Osterruhe“, *bundestag.de*, 24.03.2021, <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2021/kw12-de-regierungsbefragung-826410> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Münstermann, Kerstin, Jana Wolf. „Ich bin bereit zu dieser Kandidatur“, *General-Anzeiger*, 12.04.2021.

Marc Brost, Matthias Geis, Mariam Lau a Anne Hähnig, „Das Königsdrama Des Widerspenstigen Zähmung“, *Die Zeit*, 15.04.2021.

Florian Neuhann, „Dann darf CDU in Bayern kein Tabu mehr sein“, *ZDF Heute*, 17.04.2021, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/kanzlerkandidatur-cdu-bayern-landesverband-100.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Mehrheit für europäische Lösung“, *internetové stránky Tagesschau*, 20.09.2019, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-1265.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Neumann, Arijana. „The Federal Character of CDU“, *German Politics* 22, 1–2 (2013), 134–150.

Neuerer, Dietmar. „Druck auf Merkel wächst“, *Handelsblatt*, 19.06.2018.

Niedermayer, Oskar. „Mitgliederentwicklung der Parteien“, *Bundeszentrale für Politische Bildung*, 18.09.2020, <https://www.bpb.de/themen/parteien/parteien-in-deutschland/zahlen-und-fakten/138672/mitgliederentwicklung-der-parteien/> (poslední přístup 3.7.2022). (poslední přístup 1.srpna 2022).

Niedermayer, Oskar. „Rekrutierungsfähigkeit der Parteien“, *Bundeszentrale für politische Bildung*, 26.08.2020, <https://www.bpb.de/themen/parteien/parteien-in-deutschland/zahlen-und-fakten/138674/rekrutierungsfahigkeit-der-parteien/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Osel, Johann a Ott, Klaus. „Nüßlein und Sauter dürfen Millionenprovision aus Maskendeals behalten“, *Süddeutsche Zeitung*, <https://www.sueddeutsche.de/bayern/bayern-maskendeals-csu-bgh-1.5619756?reduced=true> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Ott, Klaus. „Nüßlein und Sauter bekommen Honorare aus Maskendeals zurück“, 18. listopadu 2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/corona-maskenaffaere-nuesslein-sauter-1.5467427> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Parteitag 2019: Zeit für neue Stärke“, *internetové stránky CSU*, 18.01.2019 <https://www.csu.de/aktuell/meldungen/januar-2019/parteitag-2019/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Peter, Tobias a Vates Daniela. „Knall oder Kompromiss“, *Mittlebayerische Zeitung* 18.06.2018.

Philipp Neumann, „Klausurtagung der CSU in Seeon: AKK will sich mit Schwesterpartei versöhnen“, *Berliner Morgenpost*, 5.01.2019 <https://www.morgenpost.de/politik/article216142755/AKK-bei-der-Klausur-der-CSU-Ein-Herz-und-eine-Seele.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Pickel, Gert a Pickel, Susanne. Politische Kultur- und Demokratieforschung. Grundbegriffe, Theorien, Methoden. Eine Einführung. (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006), 49-58.

„Rheinland-Pfalz – Landtagswahl 2021“ *výsledky voleb na internetových stránkách Tagesschau*, <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2021-03-14-LT-DE-RP/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Richter, Saskia. „Kanzlerkandidatur von Franz Josef Strauß, 1980“, *Historisches Lexikon Bayerns*, 25.09.2012, https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Kanzlerkandidatur_von_Franz_Josef_Strauß,_1980 (poslední přístup 1.srpna 2022).

Rosenfeld Dagmar a Niewendick, Martin. „Kanzlerin soll vertrauensfrage stellen“ *Die Welt*, 16.06.2018.

Rödter, Andreas. „Die Rolle der CDU in der deutschen Geschichte“ In Norbert Lammert, *Christlich-Demokratische Union: Beiträge und Positionen zur Geschichte der CDU* (München: Siedler Verlag, 2020) 633-657.

Ruppert, Jasper. „Seehofer droht Merkel offenbar mit Alleingang“, *BR24*, 14.06.2018, <https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/seehofer-droht-merkel-offenbar-mit-alleingang,QuwMa50> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Schlemmer, Thomas. *Aufbruch, Krise Und Erneuerung. Die Christlich-Soziale Union 1945 Bis 1955* (Berlin : De Gruyter, 1998).

„Schicksaltage für Angela Merkel“, *Berliner Morgenpost*, 18.06.2018.

Schwennicke, Christoph. „Södermann“ *Cicero*, 01/2021.

Schmitz, Gregor Peter, Michael Stifter, Margit Hufnagel. „Horst Seehofer: Was ich anders machen würde: Gar nichts“, *Augsburger Allgemeine*, 29.08.2020, <https://www.augsburger-allgemeine.de/politik/Interview-Horst-Seehofer-Was-ich-anders-machen-wuerde-Gar-nichts-id58011351.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Schnell, Lisa. „Merkel und Seehofer beschließen Frieden“ *Süddeutsche Zeitung*, 7.02.2017.

Schuler Katharina a Sundermann, Tom. „Wie Angela Merkel sich mal wieder gerettet hat“, *Zeit Online*, 18.06.2018, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-06/asylstreit-horst-seehofer-angela-merkel-frist> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Schuller, Konrad. „Ein Bayer sucht seinen Platz“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 16.08.2020, <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/markus-soeder-will-kanzler-werden-will-er-wirklich-16905735.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Seehofer attackiert Merkels Politik als "Herrschaft des Unrechts"“, *Zeit Online*, 9.02.2016, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2016-02/csu-horst-seehofer-bahnunglueck-fluechtlingspolitik?page=2> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Seehofer schimpft auf Wien - und droht Berlin“, *Tagesschau*, 27.10.2015, <https://www.tagesschau.de/inland/seehofer-215.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Seehofer warnt Merkel vor Entlassung wegen Asylstreits“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 22.06.2018.

„Showdown in Bruderkampf in der Union“, *bild tv* 18.04.2021. <https://www.bild.de/politik/inland/politik-inland/dramatische-entwicklung-um-kanzlerkandidatur-cdu-csu-soeder-laschet-76107954.bild.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„So lange dauern Koalitionsverhandlungen“ *ZDF Heute*, 21.10.2021, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/bundestagswahl-koalitionsverhandlungen-dauer-100.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Sonntagsfrage Bundestagswahl“, *internetové stránky agentury Infratest dimap*, <https://www.infratest-dimap.de> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Söder gratuliert SPD: Die besten Chancen hat Scholz“, *Tagesschau*, <https://www.tagesschau.de/inland/csu-soeder-scholz-koalitionen-101.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Söder, Markus. rozhovor vedený Mathiasem Deißem, Bericht aus Berlin, 10.07.2022, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/soeder-sommerinterview-113.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Söder, Markus. *rozhovor vedený Caren Miosga*, Tagesthemen, 28. března 2021.

Staat, Jochen. „Vom Feind zum Freund: Die Stasi und Franz Josef Strauß“, *Bundeszentrale für Politische Bildung*, 12.04.2016, <https://www.bpb.de/themen/deutsche-teilung/stasi/224670/vom-feind-zum-freund-die-stasi-und-franz-josef-strauss/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Strack, Christoph. „Wer wird Unions-Kanzlerkandidat: Armin Laschet oder Markus Söder?“, *Deutsche Welle*, 12.04.2021. <https://www.dw.com/de/wer-wird-unions-kanzlerkandidat-armin-laschet-oder-markus-s%C3%B6der/a-57168227> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Tiede, Peter, Angelika Hellemann a Ralf Schuler. „Laschet lacht mitten im Leid während Bundespräsident Steinmeier spricht“, *BILD*, <https://www.bild.de/politik/inland/politik-inland/waehrend-steinmeier-ueber-die-flut-toten-spricht-laschet-lacht-mitten-im-leid-77113780.bild.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Thurau, Jens. „CDU: Durch die Basis aus der Krise?“, *Deutsche Welle*, 13.10.2021, <https://www.dw.com/de/cdu-durch-die-basis-aus-der-krise/a-59490193> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Union einig: Asylzentren an der Grenze zu Österreich“, *Heute.at*, <https://www.heute.at/s/einigung-im-asylstreit-seehofer-bleibt-53062728> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Unmut in Flüchtlingskrise steigt: Seehofer setzt Merkel Frist bis Allerheiligen“, *Tagesschau*, 27.10.2015, <https://www.tagesschau.de/multimedia/video/video-127707.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Vates, Daniela. „Die Union denkt nach“, *Hannoversche Allgemeine Zeitung*, 9.dubna 2021.

Vates, Daniela. „Ein Augenblick der Harmonie“, *Berliner Zeitung*, 7.02.2017.

Vitzthum, Thomas. „Wie die CSU Seehofer in den Streit mit Merkel treibt“, *Die Welt*, 11.06.2018, <https://www.welt.de/politik/deutschland/article177374264/Migrationspolitik-Wie-die-CSU-Seehofer-in-den-Streit-mit-Merkel-treibt.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

„Wahlprogramm vorgestellt: Union will "stabilisieren und erneuern"“, *Tagesschau*, 21.06.2021, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/union-wahlprogramm-121.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Wilhelm, Jens. „Entwicklung der Parteiidentifikation in Deutschland von 1977 bis 2016“, 25.04.2018, <https://www.polisdata.org/2018/04/25/entwicklung-der-parteiidentifikation-in-deutschland-von-1977-bis-2016/> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Wiliarty, Sarah Elise. „The State of the CDU.“, *German Politics* 27, číslo 1 (2018), 113–118.

Wittl, Wolfgang. „Söder greift nach dem CSU Vorsitz“, *Süddeutsche Zeitung*, 03.11.2018.

Wittl, Wolfgang. „Söders eigene Seehoferisierung“, *Süddeutsche Zeitung*, 20.01.2019, <https://www.sueddeutsche.de/bayern/csu-parteitag-soeder-seehofer-muenchen-1.4295206?reduced=true> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Wüstenberg, Daniel. „Finale einer Fehde: Die jahrelange Entfremdung von Seehofer und Merkel“, *Stern*, 2.07.2018, <https://www.stern.de/politik/deutschland/horst-seehofer-vs--angela-merkel--finale-einer-jahrelangen-fehde-8136924.html> (poslední přístup 1.srpna 2022).

Wüstenberg, Daniel. „Seehofer warnt merkel vor Rauswurf – neuer Tiefpunkt einer jahrelangen Entfremdung“, *Stern*, 22.06.2018.

Zemiak, Paul. *rozhovor vedený Oliverem Köhrem*, Bericht aus Berlin, 28. března 2021.

„31. Parteitag der CDU Deutschlands“, *oficiální stránky události*, 8.12.2018, <https://archiv.cdu.de/hamburg2018> (poslední přístup 1.srpna 2022).

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS

Závěrečné teze student odevzdává ke konci Diplomního semináře III jako součást magisterské práce a tyto teze jsou spolu s odevzdáním magisterské práce do SIS předpokladem udělení zápočtu za tento seminář.

Jméno:

Jakub Fikejzl

E-mail:

48674676@fsv.cuni.cz

Specializace (uved'te zkratkou)*:

NRS

Semestr a školní rok zahájení práce:

Letní semestr 2021

Semestr a školní rok ukončení práce:

Letní semestr 2022

Vedoucí diplomového semináře:

doc. PhDr. Ota Konrád, Ph.D.

Vedoucí práce:

PhDr. Zuzana Lizcová, Ph.D.

Název práce:

Vliv mezistranických sporů na podporu stran CDU a CSU v německé veřejnosti v 19. volebním období (2017-2021)

Charakteristika tématu práce (max 10 řádek):

Strana Křesťanskosociální unie v Bavorsku (CSU) je zvláštním jevem v německé politice, kdy tato strana tvoří se svojí větší sesterskou stranou Křesťanských demokratů (CDU) jednu společnou frakci ve Spolkovém sněmu. Mezi těmito stranami panovala vždy určitá odlišnost: CSU byla oproti své sesterské straně CDU více konzervativnější. Práce pozoruje spory mezi stranami v celém 19. volebním období, tedy od roku 2017 do 2021. Konkrétně se jedná o konflikt mezi Horstem Seehoferem a Angelou Merkelovou ohledně německé migrační politiky a spor Markuse Södera a Armina Lascheta při výběru kandidáta na post kancléře za celou Unii.

Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Práce upustila od své ambice, politické strany zavést diskurzivní analýzu, a to z toho důvodu, že při komplexnosti obou hlavních témat by bylo náročné omezit rozsah analýzy. Využití všech zdrojů by a jejich analýza by vydala na práci s mnohem větším rozsahem. Proto je mediální přehled událostí sledován pomocí metody interpretativní případové studie. Práce s průzkumy veřejného mínění byla omezena pouze na jednu agenturu k zajištění totožných výsledků, které je možné mezi sebou porovnávat.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

1. Charakteristika a vývoj stran CDU a CSU

2. Vztahy stran CDU a CSU během 19. volebního období (2017-2021)

3. Vliv konfliktů na podporu stran ve veřejnosti

Závěr

Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek):

Práce se snažila zodpovědět otázku, Jak konkrétně ovlivnily konflikty mezi stranami CDU a CSU jejich vnímání v německé veřejnosti?, k jejíž zodpovězení bylo dosaženo pomocí několika hypotéz — zda mohla média za výraznou dramaturgizaci sledovaných případů, které poškodily preferenci Unie, zda spory stranám mohly pomoci formovat a upevnit jejich politiku a zda konflikty ovlivnily strany CDU a CSU v krátkodobém měřítku, ačkoli v tom dlouhodobém je nepoškodily. Zodpovězením stanovených hypotéz lze říci, že CDU a CSU mezistranickými konflikty utrpěly, obměna vedení strany a spory mezi CDU/CSU vedla ke ztrátě části voličstva. Způsob, jakým média spory komunikovala veřejnosti, se mohl negativně projevit na volebních výsledcích. V dlouhodobém měřítku však konflikty v Unii neměly větší vliv na voličské preference, a proto pokles neznamenal úplný propad. Unie se doposud se drží na pozici nejsilnějšího parlamentního uskupení.

Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):

Alexander, Robin. Machtverfall Merkels Ende und das Drama der deutschen Politik: Ein Report. Mnichov: Siedler Verlag, 2021.

Almond, Gabriel a Verba, Sidney. The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations (Newbury: Sage, 1963), 12-26.

Deininger, Roman. Die CSU: Bildnis einer speziellen Partei. Mnichov: C.H.Beck, 2020.

Greiffenhagen, Martin a Greiffenhagen, Sylvia. „Politische Kultur“, in Handwörterbuch des politischen Systems der BRD, ed Uwe Anderson a Wichard Woyke (Bonn: bpb, 2003), 515-520.

Hemmelmann, Petra. Der Kompass der CDU. Berlín: Springer VS, 2017.

Hopp, Gerhard (Vyd.), Sebaldt, Martin, Zeitler, Benjamin. Die CSU: Strukturwandel, Modernisierung und Herausforderungen einer Volkspartei. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2010.

Jesse, Eckhard. „Die Bundestagswahl 2021 mit vielen Neuheiten“, ZfP 68. ročník. 4/2021.

Kaube, Jürgen a Kieserling, André. Die gespaltene Gesellschaft. Berlín: Rowohlt, 2022.

Kießling, Andreas. Die CSU: Machterhalt und Machterneuerung (Wiesbaden: Springer Verlag für Sozialwissenschaften, 2004), 56-65.

Lammert, Norbert. Christlich Demokratische Union: Beiträge und Positionen zur Geschichte der CDU. Mnichov: Siedler a KAS, 2020.

Lees, Charles. „Christian Democracy is Dead; Long Live the Union Parties: Explaining CDU/CSU Dominance within the German Party System“, German Politics 22, číslo 1-2 (2013), 64-81.

Pickel, Gert a Pickel, Susanne. Politische Kultur- und Demokratieforschung. Grundbegriffe, Theorien, Methoden. Eine Einführung. (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006), 49-58.

Wiliarty, Sarah Elise. „The State of the CDU.“, German Politics 27, číslo 1 (2018), 113–118.

Etika výzkumu:**		
Jazyk práce: český		
Podpis studenta a datum Jakub Fikejzl, v.r. dne 2.8.2022		
Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí diplomového semináře		
Vedoucí specializace		
Garant programu		

* BAS – Balkánská a středoevropská studia; ES – Evropská studia; NRS – Německá a rakouská studia; RES – Ruská a eurasijská studia; SAS – Severoamerická studia; ZES – Západoevropská studia.

** Pokud je to relevantní, tj. vyžaduje to charakter výzkumu (nebo jeho zadavatel), data, s nimiž pracujete, nebo osobní bezpečnost vaše či dalších účastníků výzkumu, vysvětlete, jak zajistíte dodržení, resp. splnění těchto etických aspektů výzkumu: 1) informovaný souhlas s účastí na výzkumu, 2) dobrovolná účast na výzkumu, 3) důvěrnost a anonymita zdrojů, 4) bezpečný výzkum (nikomu nevznikne újma).